

POIS VÄKIVALLASTA

SUUNTAVIIVOJA NAISTEN TURVAKODIN
PERUSTAMISEEN JA TOIMINTAAN

SISÄLLYSLUETTELO

Esipuhe

Sanasto

1	Johdanto	4
2	Teoreettinen tausta	7
3	Tavoitteet ja periaatteet	15
4	Turvakodin perustaminen ja rahoitus	20
5	Palvelut naisille ja lapsille	29
6	Hallinto	41
7	Turvallisuus	53
8	Turvakoti yhteisönä	56
9	Tiedotus ja tietoisuuden lisääminen	62
10	Verkostoituminen ja yhteistyö	69
11	Laadun hallinta, dokumentointi ja arviointi	73
12	Muita tarvittavia palveluja ja toimenpiteitä, suositukset	77

Kirjallisuus

Liite 1 Kansainväliset dokumentit

Liite 2 Turvasuunnitelma

Projektin koordinaatio:

WAVE Co-ordination Office / Austrian Women's Shelter Network, Bacherplatz 10/4, A-1050 Vienna, Austria

Toimituskunta:

Birgit Appelt (WAVE Co-ordination Office), Verena Kazelitz (WAVE Co-ordination Office), Rosa Logar (Domestic Violence Intervention Centre Vienna, Austria)

Projektin pääkumppanit:

Patricia Lopes (AMCV, Portugal), Angela Romanin (Casa delle Donne Bologna, Italy), Sirkka Perttu (Naisten Linja Suomessa ry)

Muut kumppanit:

Sevi Chatzifotiou (University of Heraklion, Greece), Elke Griemens (Women's Refuge Ertkreis, Germany), Judit Herman (NaNE, Hungary), Sandra Messner (Refuge Association Vienna, Austria), Anamaria Simon (Artemis, Romania)

Graafinensuunnittelu: Eveline Wiebach

Layout: Marinela Vecerik (WAVE Co-ordination Office)

Suomenkielinen toimitus: Pirjo Pehkonen

Julkaisun paikka ja aika: Wien 2004

Rahoittajat:

Euroopan komissio, Daphne -ohjelma 2003

Suomen sosiaali- ja terveysministeriö

Austrian Federal Ministry of Health and Women's Affairs

The Chief Executive Office, Vienna – International Relations & Women's Affairs

The Chief Executive Office, Vienna – Frauenbüro der Stadt Wien MA 57

ESIPUHE

EU:n komission (Daphne –ohjelma) ja muiden rahoittajien (Suomen Sosiaali- ja terveysministeriö, Itävallan liittovaltion terveys- ja naisten asioiden ministeriö ja Wienin kaupunki) myöntämä taloudellinen tuki on mahdollistanut projektin, jota oli jo suunniteltu vuosia. WAVE¹:n (The WAVE Co-ordination Office / European Information Office against Violence against Women) toimistoon on tullut lukemattomia kyselyjä naisilta ja naisryhmiltä, jotka suunnittelevat turvakodin perustamista. He ovat kaivanneet perustietoa suunnitelmiensa tueksi. Tämä käsikirja pyrkii vastaamaan esille tulleeseen tarpeeseen. ”Pois väkivallasta” keskittyy ensisijaisesti turvakodin perustamiseen, organisoimiseen, ylläpitämiseen ja itse turvakodeissa tehtävään työhön liittyviin kysymyksiin. Käsikirjassa käsitellään kuitenkin lyhyesti myös naisiin kohdistuvaan väkivaltaan liittyviä teoreettisia kysymyksiä.

Asiantuntijat kahdeksasta eri maasta ovat tuoneet oman monipuolisen kokemuksensa käsikirjan tekoon. Näin pystyimme tuottamaan julkaisun, jota voidaan käyttää ympäri Eurooppaa. Julkaisun toimittajat ja partnerit ottavat mielellään vastaan kommentteja ja ehdotuksia (office@wave-network.org). He toivovat, että tämän käsikirjan tukemana perustetaan pian uusia turvakoteja, jotka antavat pahoinpidellyille naisille ja lapsille parhaan mahdollisen turvan. He toivovat myös, että jo olemassa olevat turvakoditkin löytäisivät käsikirjasta niitä hyödyttävää tietoa.

Toimituskunta

---

¹ WAVE on lyhenne sanoista Women Against Violence Europe.

01

JOHDANTO

1. JOHDANTO

Naisiin ja lapsiin kohdistuvassa väkivallassa on kyse yhdestä yleisimmästä maailmanlaajuisesti tapahtuvasta ihmisoikeuksien loukkauksesta. Eurooppa ei tässä suhteessa poikkea muusta maailmasta. Erityisesti väkivalta, joka tapahtuu kodin piirissä, perheissä ja parisuhteissa, satuttaa naisia ja lapsia sekä fyysisesti että henkisesti. Viimeaikaiset tutkimukset osoittavat, että noin 25 – 33 prosenttia eurooppalaisista naisista joutuu läheisten tekemien väkivaltatekojen uhreiksi. Harvoja poikkeuksia lukuun ottamatta tekijät ovat miehiä - partnereita (poikaystäviä/avopuolisoja), aviopuolisoja, isiä ja veljiä. Yhteiskuntamme sosioekonomisten rakenteiden vuoksi väkivaltaa kokeneet naiset ja lapset ovat usein pakotettuja lähtemään kodeistaan paetakseen väkivaltaa, pelastaakseen henkensä ja löytääkseen suojaa ja turvaa. Monet heistä saavat paikan naisten turvakodissa. Turvakodit ovat keskeisiä instituutioita naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan torjunnassa. Ensimmäiset turvakodit perustettiin 1970-luvun alkupuolella. Siitä saakka ne ovat tehneet merkittävää työtä, ei vain turvapaikan tuottajina naisille ja lapsille, vaan myös vaatimalla naisille ja miehille tasa-arvoisia oikeuksia ja mahdollisuuksia sekä ihmisten perusoikeuksiin kuuluvan (ruumiillisen) koskemattomuuden kunnioittamista.

Miesten naisiin ja lapsiin kohdistama väkivalta oli Euroopassa tabu aina 1970-luvun alkupuolelle saakka, Itä-Euroopassa 1990-luvun alkupuolelle asti. Ensimmäinen turvakoti avattiin Lontoossa vuonna 1972. Brittein saarilla perustettiin vielä muitakin turvakoteja, ennen kuin turvakotiliike levisi ensin Länsi-, Keski- ja Pohjois-Eurooppaan, ja lopulta myös Etelä-Eurooppaan. Rautaesiripun romahduksen jälkeen liike levisi myös Itä- ja Kaakkois-Eurooppaan. Tällä hetkellä koko Euroopan alueella on noin 1500 turvakotia.

Monissa Euroopan maissa – erityisesti eteläisessä ja itäisessä Euroopassa – on edelleen liian vähän pahoinpidellyille naisille ja lapsille tarkoitettuja turvakoteja. Naiset, jotka ovat päättäneet perustaa turvakodin omalle asuinalueelleen, kohtaavat usein ylitsempääsemättömiä esteitä: taloudellinen ja poliittinen tuki puuttuu. Kun rahaa aika ajoin on tarjolla, naiset pyrkivät pitämään turvakodin toimintaa yllä niin hyvin kuin on mahdollista.

Turvakotityössä on kysymys enemmän kuin pelkkien tilojen tarjoamisesta kotona tapahtuvan väkivallan uhreille. Voimaantuminen (empowerment) on keskeinen elementti turvakotityössä. Turvakodeissa pahoinpideltyjä naisia ja lapsia rohkaistaan ottamaan elämänsä omiin käsiinsä, ja heidän itsetuntoa vahvistetaan. Turvakodeissa asuvien naisten ja heidän lapsiensä pitäisi saada vihdoin tuntee taas elävänsä turvallisissa olosuhteissa.

Euroopan Unionin viimeisin laajentumisen vaihe saatiin päätökseen vuonna 2004. Uusien jäsenmaiden on täytynyt ottaa käyttöön uusia lakeja ja standardeja, jotta ne täyttävät EU:n vaatimukset. Sosiaalisektorilla olemassa olevat standardit – erityisesti miesten naisiin kohdistaman väkivallan vastustamisessa – kuitenkin vaihtelevat edelleen paljon eri jäsenmaiden välillä, olivatpa ne vanhoja tai uusia jäsenmaita.

Women Against Violence Europe (WAVE), joka on miesten naisiin kohdistamaa väkivaltaa vastustavien järjestöjen eurooppalainen verkosto, on perustamisestaan lähtien käsitellyt Eurooppaa yhtenä maantieteellisenä kokonaisuutena. Tavoitteenamme on aina ollut kokemusten ja tiedon vaihdon mahdollistaminen. EU:n komission tuella (Daphne -ohjelma) WAVE:n toimisto on voinut koota laajan tietopankin, joka nykyään sisältää informaatiota lähes kaikissa Euroopan maissa tehtävästä väkivallan ehkäisystä ja johon on listattu yli 200 organisaatiota. Vuonna 2000 WAVE kehitti koulutusohjelman, jota voidaan käyttää ympäri Eurooppaa väkivallan uhreja kohtaavien ammattilaisten koulutuksessa.

Myös tämä käsikirja on rahoitettu EU komission DAPHNE -ohjelman kautta. Sen tarkoitus on osaltaan auttaa eurooppalaisten standardien muotoilemisessa ja voimaan saamisessa. Mielestämme tämä käsikirja osaltaan edesauttaa myös EU:n ministerineuvoston (Council Framework Decision of 15 March 2001 on the standing of victims in criminal proceedings (2001/220/JHA) uhrin asemasta esittämien suuntaviivojen ja menetelmien täytäntöönpanoa.

12.1 LYHYT KATSAUS EUROOPPALAISIIIN TURVAKOTEIHIN

Tarve uusien turvakotien perustamiselle on osoitettu WAVEn vuonna 2001 tekemässä kyselyssä (Daphne –hanke). Asiantuntijat 15:sta EU-jäsenmaasta ja 12 jäseniksi pyrkivästä maasta selvittivät turvakodeissa käytettyjä standardeja. Tulokset julkaistiin kirjasessa ”More than a roof over your head”. Selvityksen lähtökohtana oli kysymys, kuinka monta perhepaikkaa (äiti lastensa kanssa) eurooppalaisissa turvakodeissa on. EU-parlamentin Naisen oikeuksia ja tasa-arvoa ajavan komitean vuodelta 1986 peräisin olevan suosituksen mukaan 10.000 asukasta kohti pitäisi järjestää yksi turvakotipaikka.

Selvityksestä käy hyvin esille, missä määrin tukipalveluja ja menetelmiä väkivallan ehkäisemiseksi oli tarjolla eri maissa. Yllä mainittu standardi täyttyi ainoastaan Luxemburgissa, Hollannissa ja Pohjois-Irlannissa. Ruotsissa oltiin lähellä standardia. Silloin EU-jäsenmaiksi pyrkivistä maista ainoastaan Malta ylsi lähelle standardin edellyttämää tasoa. Tanska, Saksa, Irlanti, Englanti, Skotlantti ja Wales olivat keskitasoa. Noin kolmasosaan standardeista täyttivät Itävalta, Belgia ja Suomi. Hiukan näitä maita huonommin sijoittui Slovenia. Tilanne Kreikassa ja Portugalissa oli hyvin huono. Kuten aiemmin jo mainittiin, Itä-Euroopan maissa oli vain hyvin vähän turvakotipaikkoja väkivallan kohteeksi joutuneille naisille ja lapsille. Harvat, toisistaan kaukana sijaitsevat turvakodit, jotka lisäksi ovat ainaisen sulkemisuhan alla, eivät pysty tarjoamaan turvaa kaikille niille naisille, jotka tarvitsevat apua ja suojelua. Näissä maissa myös köyhyys sekä yhteiskunnassa vallitseva epävarmuus tekevät väkivaltaongelmasta vielä vaikeamman.

Uusissa EU-jäsenmaissa on jo joitakin yksittäisiä turvakoteja, ja sekä tukea antavien tahojen määrä että tarjotut palvelut ovat viime vuosina lisääntyneet. Tilanne on kuitenkin edelleen vaikea esimerkiksi Georgiassa ja Ukrainassa. Taloudelliset kriisit ja poliittinen epävarmuus eivät lisää ainoastaan kotiväkivaltaa, vaan vaikuttavat myös muiden naisiin kohdistuvan väkivallan muotojen lisääntymiseen. Esteistä ja vaikeuksista huolimatta naiset monissa maissa – myös Itä-Euroopassa – ovat ottaneet tehtäväkseen perustaa naisille tukipalveluita. Esimerkiksi Venäjällä naisjärjestöt ovat luoneet yli 50 naisten kriisikeskusta käsittävän verkoston yhden vuosikymmenen aikana (ANNA Association No to Violence). Samanlaista kehitystä on tapahtunut myös monissa muissa maissa. Käsikirjan avulla halutaan tukea näitä aloitteita ja hankkeita.

12.2 KÄSIKIRJAN TEKEMISESTÄ

Asiantuntijat ja turvakodeissa pitkään työskennelleet työntekijät kahdeksasta eri maasta ovat keränneet yhteen omia kokemuksiaan tähän käytännönläheiseen käsikirjaan. Turvakotia perustettaessa tai sitä uudelleen avattaessa syntyy paljon kysymyksiä, kuten mitä turvallisuuteen liittyviä tekijöitä on huomioitava ja minkälaisia tiloja tarvitaan naisten neuvontaan tai lasten leikkitaloiksi?

Näihin turvakodin perustamiseen liittyvien konkreettisten kysymysten vastaamisen lisäksi projektia koordinoiva organisaatio Women Against Violence Europe (WAVE) ja projektikumppanit (Sirkka Perttu, Naisten Linja Suomessa ry; Angela Romanin ja Elisa Marchiani, Casa delle Donne per non subire a violenza Bologna; Patricia Lopes, AMCV Portugal; Elke Griemens, Frauenhaus Erftkreis; Sandra Messner, 3. Wiener Frauenhaus; Sevaste Chatzifotiou, TEI of Crete / Department of Social Work; Judith Herman, Nane, Budapest ja Anamaria Simon, Artemis Romania) pitävät tärkeänä laatustandardien määrittelyn turvakodeille.

Projektin ensimmäiseen vaiheeseen kuului laajamittainen lähdekirjallisuuden kartoittaminen. Sen jälkeen, joulukuussa 2003, pidettiin ensimmäinen työkokous, jossa sovittiin ja keskusteltiin käsikirjan sisällöstä. Eri lukujen kirjoittajat valittiin sen mukaan, mikä kunkin erikoisala on (ks. kirjoittajien esittelyt kirjan lopussa). Toisessa vaiheessa tammikuusta 2004 huhtikuuhun 2004 valmistuivat tekstien raakaversiot, joiden pohjalta pidettiin toinen työkokous toukokuussa 2004. Kirjan lopullinen versio valmistui heinäkuun 2004 lopussa.

12.3 KÄSIKIRJAN TARKOITUS JA KOHDERYHMÄT

Tämän käsikirjan ensisijainen tavoite on antaa konkreettista tukea turvakotien perustajille. Turvakodeille asetetut standardit ovat eritasoisia eri Euroopan maissa. Turvakodin perustamista ja sen ylläpitoa käsittelevän käsikirjan avulla pyritään kiinnittämään huomiota turvakotityölle asetettuihin standardeihin ja siten edesautetaan niiden kehittämistä siellä, missä siihen on erityistä tarvetta. Kehittämistyöllä pyritään myös yhtenäistämään turvakodeissa tehdyn työn laatua. Käsikirjan tärkeimmän kohderyhmän muodostavat ne naiset, jotka työskentelevät tai haluavat työskennellä turvakodeissa. Koko ajan kasvava kysyntä, erityisesti Itä- ja Kaakkois-Euroopan maista, oli lopulta ratkaiseva tekijä eurooppalaisen turvakotikäsikirjan suunnittelemisessa ja julkaisemisessa. Viimekädessä käsikirjasta hyötyvät väkivaltaa kokeneet naiset ja heidän lapsensa.

Vastuuta palvelujen tuottamisesta väkivallan uhreille ei kuitenkaan voida jättää vain naisjärjestöille. Jo useiden vuosien ajan turvakodit ja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastustavat naisjärjestöt ovat vaatineet valtion varoja turvakotityön rahoittamiseen. Näin ollen käsikirja on suunnattu myös poliitikoille, valtion viranomaisille ja yksityisille sponsoreille. Lisäksi käsikirjan tarkoitus on antaa tietoa turvakodeista ja niiden roolista yhteiskunnassamme myös eri ammattiryhmille, journalisteille ja suurelle yleisölle.

02

TEOREETTINEN TAUSTA

2. TEOREETTINEN TAUSTA

Turvakotityön lähtökohtana on ymmärrys naisiin kohdistuvan, kotona tapahtuvan, väkivallan syistä ja muodoista sekä väkivallan seurauksista sen kohteeksi joutuneille naisille. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa on analysoitava ja käsiteltävä historiallisena, poliittisena ja yhteiskunnallisena sukupuolten välisiin suhteisiin liittyvänä kysymyksenä. Naisiin kohdistuvan väkivallan käsitteleminen yksilön ongelmana tai ongelmana ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ei johda pysyvään muutokseen. Kansainväliset järjestöt ovat toistuvasti tuoneet tämän asian esille dokumenteissaan ja suosituksissaan sekä tuominneet naisiin kohdistuvan väkivallan nimenomaan ihmisoikeusloukkauksena.

2.1 NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN SYITÄ

"Naisiin kohdistuva väkivalta on osoitus naisten ja miesten historiallisesti eriarvoisista valtasuhteista, jotka ovat johtaneet siihen, että miehet ovat alistaneet ja syrjineet naisia, sekä estäneet naisten tasavertaisuuden." (Pekingin julistus ja toimintaohjelma 1996, 63)

Historiallisesta kontekstista katsottuna modernin valtion kehittyessä valta perheessä annettiin miehelle (Sauer, 2002). Lait, sosiaaliset normit ja rakenteet vahvistivat miesten ylivoimallisuuden suhteessa naisiin. Naiset saivat äänioikeuden paljon myöhemmin kuin miehet, ja he olivat pitkään koulutusjärjestelmän ja aktiivisen poliittisen toiminnan ulkopuolella. Monissa asioissa naisilta evättiin oikeussubjektin/juridisen henkilön status, jolloin he olivat isän tai aviomiehen käskyn alaisia eikä heillä ollut oikeuksia tehdä omaa elämää koskevia päätöksiä. Naisia rajoitettiin monella elämän eri alueella. Norjalaisen, uraa uurtavaa työtä rauhan- ja konfliktitutkimuksen parissa tehneen Johan Galtungin määritelmän mukaan tällaiset rakenteet ovat väkivaltaisia. Galtungin mukaan väkivaltaa esiintyy aina, kun ihmiset altistuvat ulkopuolisille voimille, jotka eivät salli heidän käyttää kaikkia niitä älyllisiä kykyjä, joita heillä on. (Galtung 1971, s. 57).

Monet vanhoista patriarkalisista rakenteista olivat voimissaan pitkälle 1900-luvulle saakka myös Euroopassa. Joissakin maissa naiset saivat äänioikeuden vasta toisen maailmansodan jälkeen. Monissa maissa avioliittolaki määritteli aina 1970-luvulle saakka miehen perheen pääksi, jota naisen tuli totella. Avioliitossa tapahtuva raiskaus ei vielä ole kaikissa maissa rangaistava rikos. 1970-luvun alkupuolella naisasiainliikkeen toinen aalto nosti (jälleen) naisiin kohdistuvan, sekä rakenteellisen että henkilökohtaisella tasolla koetun, väkivallan yhteiskunnalliseksi kysymykseksi. Naiset huomasivat, että puolisoiden naisiin kohdistama väkivalta oli yleistä. Monet väkivallan kohteeksi joutuneet naiset kokivat, että valtion instituutiot ja oikeuslaitos eivät olleet kiinnostuneita väkivallan vastustamisesta.

Puolisoiden tekemät väkivaltateot jäivät usein rankaisematta myös silloin, kun naiset uskaltautuivat puhumaan asiasta julkisesti ja tekemään pahoinpitelystä rikosilmoituksen. Syyttäjä ei vienyt asioita eteenpäin. Näin valtio luopui toimeenpanovallasta, kun oli kyse lähisuhteiden väkivallasta ja jätti aviomiehelle - ei enää laissa, mutta käytännössä - oikeuden käyttää voimiaan. Oikeudellinen tasavertaisuus miesten ja naisten välillä on saavutettu monella alueella, kiitos siitä kuuluu erityisesti EU:n tasavertaisuuspolitiikalle. Käytännössä monenlaiset syrjivät ja epätasa-arvoiset käytännöt kuitenkin jatkuvat. Ne puolestaan vaikuttavat siihen, että naiset elävät - tai ovat pakotettuja elämään - väkivaltaisissa suhteissa, joista heidän on vaikea vapautua. Toimenpiteet naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan voivat olla toimivia ja väkivaltaa vähentäviä vain silloin, kun niissä huomioidaan myös rakenteellinen epätasa-arvo.

2.2 NAISIIN KOHDISTUVAT VÄKIVALLANTEOT OVAT IHMISOIKEUSLOUKKAUKSIA

Vuonna 1993 Wienissä pidetyssä YK:n ihmisoikeuksia käsittelevässä konferenssissa todettiin ensimmäisen kerran kansainvälisellä tasolla, että naisiin kohdistuva väkivalta ei ole yksityinen eikä kansallisvaltioiden sisäinen ongelma. Naisjärjestöt ympäri maailmaa olivat tehneet töitä lausunnon

pohjustamiseksi ja muun muassa keräneet puoli miljoonaa nimeä asian puolesta. Konferenssin loppuasiakirjassa, Wienin julistuksessa, todettiin että naisiin kohdistuva väkivalta on ihmisoikeusloukkaus, vaikka se tapahtuisikin yksityisen alueella.

Wienin julistuksessa todetaan (United Nations 1993a, 118):" Naisten ja tyttöjen ihmisoikeudet ovat mahdottomia luovuttaa, ja ne ovat oleellinen ja jakamaton osa ihmisoikeuksista yleensä {...}. Sukupuoleen perustuva väkivalta ja kaikenlainen seksuaalinen häirintä ja hyväksikäyttö, mukaanlukien kulttuurisista ennakkoluuloista ja ihmiskaupasta johtuva, ovat yhteensopimattomia ihmisarvon kunnioittamisen kanssa, ja ne on siksi eliminointava."²

Näin ollen, valtiolla on vastuu väkivallan lopettamisesta ja naiskansalaisten tehokkaasta suojelusta.

Myöhemmin YK hyväksyi julistuksen naisiin kohdistuvan väkivallan poistamiseksi. (United Nations 1993b, ks liite 2) ja asetti erikoisraportoijan naisiin kohdistuvan väkivallan alalle. Naisiin kohdistuvan väkivallan poistaminen oli yksi keskeisimmistä painopistealueista myös Pekingissä vuonna 1995 pidetyssä YK:n neljännessä naisten asioita käsittelevässä konferenssissa. Loppuasiakirja, Pekingin toimintaohjelma, sisältää suuren määrän toimenpiteitä naisiin kohdistuvan väkivallan poistamiseksi. (Pekingin julistus... 1996)

Avainasiakirja sekä rakenteellisen ja yksilötasolla tapahtuvan väkivallan poistamiseksi on YK:n kaikkinaisen naisten syrjinnän poistamista koskeva yleissopimus (CEDAW-sopimus). Tosin kuin julistukset, tämä sopimus on sitova ja velvoittaa kaikkia sen allekirjoittaneita ja ratifioineita maita toimeenpanemaan sopimuksen sisältämät asiat. Huhtikuuhun 2004 mennessä 177 valtiota on ratifioinut sopimuksen.

CEDAW-komitean yleiset suositukset nrot 12 ja 19 kehottavat valtioita "järjestämään sopivia suojelu- ja tukipalveluita kotiväkivallan, raiskauksen, seksuaalisen häirinnän ja muun sukupuolittuneen väkivallan uhreille."

Vuonna 1999 CEDAW-sopimukseen lisättiin yksilöllinen valitusprosessi, joka mahdollistaa oikeusloukkauksen kokeneen naisen tekemään siitä valituksen YK:lle. Itävaltalainen, kansainvälisesti tunnustettu lakiasiantuntija on laatinut oppaan, jossa neuvotaan valituksen tekemiseen liittyvissä aisoissa. (Frauenbüro der Stadt Wien 2001).

Myös euroopalaisella tasolla on tehty tärkeitä aloitteita naisiin kohdistuvan väkivallan vastustamiseksi. Jo vuodelta 1950 oleva Euroopan ihmisoikeussopimus takaa kaikille ihmisille, ja siten myös naisille, oikeuden elämään, terveyteen ja vapauteen sekä kieltää kidutuksen ja muun epäinhimillisen ja alentavan kohtelun. Näin ollen, sopimus velvoittaa valtiot toimenpiteisiin myös naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan ja suojelemaan kaikkia naisia väkivallalta. Euroopan neuvosto on vuosien mittaan hyväksynyt lukuisia ehdotuksia naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa koskien (ks. Kirjallisuus), viimeksi vuonna 2002 (Council of Europe 2002). Euroopan Neuvoston asiantuntijaryhmä ehdotti vuonna 1997, että jokaista 7500 asukasta kohden tulisi olla yksi turvakotipaikka (Council of Europe 1997).

Vuonna 1997 EU aloitti Daphne -ohjelman, jonka avulla tuetaan ylikansallisia naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn liittyviä projekteja. WAVE oli mukana konferenssin järjestelyissä (Dearing/Förg, 1999). Siinä ja myös seuraavissa asiantuntijakokouksissa, Saksan presidenttikauden aikana Kölnissä ja suomalaisen presidenttikauden aikana Jyväskylässä, esitettiin suuri määrä toimenpite-ehdotuksia ja suosituksia väkivaltaa kokeneiden naisten suojelemiseksi ja tukemiseksi (Keeler 2001).

EU parlamentin naisten oikeuksien valiokunnan aloitteesta EU jäsenmaat järjestivät vuosian 1999/2000 kampanjan (European Parliament / Committee on Women's Rights 1997). Euroopallaisen kampanja lopuksi vuonna 2000 järjestettiin Portugalissa konferenssi. Vuonna 2004 päätettiin Daphne -II ohjelmasta, jonka kautta rahoitetaan myös seuraavan viisivuotiskauden ajan väkivallan vastaisia projekteja ja toimia. EU:n laajeneminen on osaltaan vaikuttanut siihen, että Daphne -ohjelmalle on myönnetty aiempaa laajempi budjetti.

2.3 NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN MÄÄRÄ

Naisiin kohdistuva väkivalta tunnustetaan nykyisin vakavasti otettavaksi sosiaalisesti ongelmaksi, jolla on maailmanlaajuisen epidemian mittasuhteet. Yli 90 prosentissa kaikista kotiväkivaltatapauksista

---

²Suomentajan käännös

tekijänä on mies ja kohteena nainen. UNICEF arvioi, että joissain maissa jopa puolet naisista ja tytöistä on kokenut fyysistä väkivaltaa puolison tai perheen jäsenen taholta (UNICEF, 2001). Tutkimustietoon perustuvat tilastot kaikkialla maailmassa osoittavat, että naisiin kohdistuvan väkivallan teot tapahtuvat ensisijaisesti perhepiirissä.

On arvioitu, että Britanniassa 48 prosenttia kaikista naisten murhista on partnereiden tekemiä, kun taas miesten kohdalla vastaava luku on kuusi. (WAFE, February 1998, 1). Englannissa ja Walesissa murhataan joka viikko kaksi naista, ja tekijänä on puoliso tai ex-puoliso (Mirlees-Black, 1995).

WHO julkisti hiljattain laajan raportin "Violence and Health", joka perustuu 48 naisiin kohdistuvan väkivallan yleisyyttä käsittelevään tutkimukseen. Raportissa todetaan, että 10 - 69 prosenttia (luku vaihtelee maittain) naisista on joutunut joskus elämänsä aikana aviomiehensä tai partnerinsä tekemän fyysisen väkivallan kohteeksi (WHO 2002). Väkivallan yleisyyttä mittaavia tutkimuksia on viime vuosina tehty useissa EU-maissa ja Sveitsissä.

Portugalilaisessa vuonna 1997 tehdyssä tutkimuksessa todettiin, että 43 prosenttia kaikista väkivaltarikoksista tapahtui perheessä. Belgialaisen tutkimuksen mukaan 68 prosenttia naisista on joutunut fyysisen tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi (EWL, 2000). Ensimmäisessä Kreikassa tehdyssä tutkimuksessa, johon osallistui 1200 yli 18 vuotiaista naista, todettiin että 36 prosenttia heistä oli kokenut aviomiehensä tai partnerinsa tekemää väkivaltaa (KETHI, 2003). Espanjassa vuonna 1999 tehdyssä kansallisessa tutkimuksessa, johon osallistui yli 2000 yli 18 vuotiaista naista, osoitettiin, että 14,2 prosentin heistä oli joutunut ainakin kerran kotiväkivallan uhriksi, ja 4,2 prosenttia kärsi väkivallasta säännöllisesti (The Lancet, 2000).

Kattava ranskalainen tutkimus väkivallan yleisyydestä puolestaan kertoo, että 10 prosenttia kyselyyn osallistuneista naisista oli tutkimusta edeltävän 12 kuukauden aikana joutunut partnerin tekemän väkivallan kohteeksi. Nuorten, noin 20 - 24 -vuotiaiden naisten riski joutua partnerin väkivallan uhriksi oli kaksinkertainen verrattuna yli 45-vuotiaisiin naisiin.

Suomalaisen tutkimuksen mukaan nykyisen puolison tekemän fyysisen tai seksuaalisen väkivallan tai väkivallalla uhkailun kohteeksi on joutunut 22 prosenttia parisuhteessa olevista naisista, 9 prosenttia viimeisen vuoden aikana (Heiskanen ja Piispa 1998) Hollantilaisessa tutkimuksessa kävi ilmi, että nykyisen partnerin tekemää lievää väkivaltaa oli kokenut 65 prosenttia, "kohtalaiseta" 26 prosenttia ja vakavaa 7 prosenttia. Kaksi prosenttia naisista oli joutunut erittäin vakavan väkivallan kohteeksi. Luvut muuttuivat merkittävästi, kun kysyttiin aiemmista suhteista. Aiempien suhteiden aikana 33 prosenttia oli kokenut vakavaa väkivaltaa, 21 prosenttia "kohtalaista" väkivaltaa ja 23 prosenttia lievää väkivaltaa. Ruotsissa 46 prosenttia kaikista tutkimukseen osallistuneista, yli 15 vuotiaista naisista oli kokenut miehen tekemää väkivaltaa. 12 prosenttia ilmoitti kokeneensa väkivaltaa edellisten kahdentoista kuukauden aikana.

Daniela Gloorin ja Hanna Meierin Sveitsissä vuonna 2003 tekemä tutkimus osaltaan vahvistaa esitetyt korkeat prosenttiluvut. Zürichiläisellä gynegologisella klinikalla tehdyssä, lähes 1800 vastaajaa käsittävässä kyselytutkimuksessa joka kymmenes vastaaja ilmoitti kokeneensa väkivaltaa edeltäneen kymmenen kuukauden aikana. Tekijänä oli yleisimmin partneri. Yli kolme neljäsosaa (76,8) naisista oli kokenut väkivaltaa tai kontrolloivaa käyttäytymistä jonkun läheisen taholta ainakin kerran täytettyään 15 vuotta. (Gloor/Meier 2004)

Absoluuttisiksi luvuiksi muutettuna tämä tarkoittaa, että 230 miljoonasta EU-maissa asuvista naisista noin 20 miljoonaa kokee väkivaltaa. Nämä luvut osoittavat, että naisiin ja tyttöihin kohdistuva väkivalta on vakava sosiaalinen ongelma, joka aiheuttaa paitsi massiivisia psyykkisiä mutta myös taloudellisia, sosiaalisia ja terveydellisiä haittoja (Heise 1995). Hollantilainessa tutkimuksessa todettiin, että naisiin kohdistuvasta väkivallasta aiheutuu 200 miljoonan euron menot. Sveitsiläisessä raportissa arvioidaan, että naisiin kohdistuva väkivalta maksaa liittovaltiolle, kantoneille ja kunnille noin 400 miljoonaa Sveitsin frangia vuodessa. (Korf 1997; Godenzi/Yodanis 1998).

2.4 NAISIIN KOHDISTUVAN VÄKIVALLAN MUODOT, TYYPILLISET PIIRTEET JA VAIKUTUKSET

Kansainvälisessä alan kirjallisuudessa on selkeästi osoitettu sosiaalisten ja kulttuuristen tekijöiden vaikutus silloin, kun naiset harkitsevat avun hakemista ja väkivaltaisen miehen jättämistä (Mahoney 1994,60; McWilliams ja McKiernan 1993,50-55; Dobash ja Dobash 1998; Kirkwood 1993 ja Chatzifotiou 2004). Naisiin kohdistuva väkivalta vaikuttaa suuremäärään naisia, jotka myös maksavat korkean hinnan väkivallasta selviytyäkseen niin henkilökohtaisessa, fyysisessä, henkisessä, sosiaalisessa kuin

taloudellisessakin mielessä (Stanko, Crisp, Hale ja Lucraft 1997).

Patriarkaalisten yhteiskuntien traditionaalisissa arvoissa ja normeissa naisen tärkein rooli on olla äiti ja vaimo. Lisäksi muslimi- ja arabiyhteiskunnissa naisten täytyy olla naimisissa täyttääkseen naisille asetetun roolin (Boobaid, 2002). Ei siis olekaan yllättävää, että naisten vastuulle asetetaan harmonisen perhe-elämän ylläpitäminen, jolloin avioero näyttäytyy naisen epäonnistumisena tehtävässään. Tämä vastuu vaikuttaa vahvasti siihen, että naiset kestävät hiljaa väkivaltaa eivätkä hae nopeasti apua (Strube and Barbour 1983, 786). Yhdessä syvälle juurtuneet asenteet siitä, että perhe täytyy säilyttää hinnalla millä hyvänsä ja ero johtuu naisten epäonnistumisesta johtavat siihen, että naista syytetään avioiiton rikkomisesta. Näitä käsityksiä vahvistavat usein ympäröivät yhteisön jäsenet: ystävät, sukulaiset ja erilaiset yhteiskunnalliset toimijat. Edellä mainitut syyt vaikuttavat vahvasti siihen, että naisten on vaikeaa hakea ulkopuolista apua ja lähteä väkivaltaisesta suhteesta.

Jotta väkivaltaa kokeneet naisten ja lapset voisivat saada tehokasta apua, auttajien on ymmärrettävä väkivaltaan liittyvä dynamiikka ja mekanismit.

2.4.1 Väkivalta ei tarkoita ainoastaan ruumiillisia vammoja

Väkivalta tarkoittaa muutakin kuin fyysisiä tekoja. Väkivaltaa käytetään vallan ja kontrollin välineenä ja sen avulla rikotaan uhrin oma tahto ja alistetaan hänet. Yhdysvaltalainen psykiatri Judith Herman (1992) vertaa naisia kohtaan käytettävää väkivaltaa kidutusmenetelmiin. Monet puolisonsa väkivallan kohteeksi joutuneet naiset ovat kertoneet kokeneensa monenlaista psyykkistä väkivaltaa kuten eristämistä, haukkumista, panettelua, pelottelua, uhkailua ja pakottamista nöyryyttäviin tekoihin. Väkivallan tekijä on usein väkivallantekojen välillä hellä kumppani, huomio naisen (tuo kukkia jne.) ja lupaa, ettei enää koskaan tee naiselle pahaa. Tällainen käyttäytymisen vaihtelu on hyvin hämmentävää, ja yleensä nainen jaksaa toivoa, että mies kaikesta huolimatta lopettaa väkivallan käyttämisen. Tällainen naista satunnaisesti huomioiva käyttäytyminen on kuitenkin väkivaltaisen suhteen kontekstissa nähtävä myös väkivallan käytön strategiana.

2.4.2 Väkivalta traumana ja oman itsen tuhoutumisena

Väkivaltateot ovat traumaattisia kokemuksia, jotka jättävät uhuriin muitakin kuin fyysisiä jälkiä. Väkivaltaisen käyttäytymisen tavoitteena on uhrin itsetunnon tuhoaminen ja vastustuksen rikkominen. Yksi väkivaltaisen käyttäytymisen seurauksista on se, että uhri elää jatkuvassa väkivallan pelossa. Monissa tapauksissa väkivallan tekijän ei enää tarvitse käyttää väkivaltaa hallitakseen naista vaan siihen riittävät uhkailu ja kokemukset aiemmasta väkivallasta. Judith Herman (1992, 77) kuvaa tilannetta seuraavasti: tämän "Vaikka väkivalta on universaali terrorin väline, väkivallantekijä voi käyttää väkivaltaa epäsäännöllisesti, viimeisenä keinona. Harvoin käytettynäkin se riittää pitämään uhrin jatkuvassa pelontilassa. Uhkailut tappaa tai aiheuttaa vakavia vammoja ovat paljon yleisempiä kuin itse väkivallanteot. Muihin kohdistuvat uhkailut ovat usein yhtä tehokkaista kuin uhuriin kohdistetutkin. Pahoinpidellyt naisten usein kertovat esimerkiksi siitä, että pahoinpitelijä on uhannut tapaa lapset, naisten vanhemmat tai ystävät, jotka auttavat naisia heidän paetessaan väkivaltaa".³

Naiset ovat usein suojattomia väkivallan edessä, ja usein tilanne myös jatkuu vuosikausia, jopa väkivallantekijästä eroamisen jälkeenkin. Joissakin tapauksissa naiset ajautuvat käyttämään päihteitä kestääkseen väkivallan pelon. Päihderiippuvaisilla naisilla on ei-riippuvaisia useammin väkivaltainen partneri, ja he myös puolustautuvat ja kostavat kokemansa teot usemmin, jolloin heihin itseensä kohdistuva uhka kasvaa. (Miller/Downs 1993 Logarin 2002 mukaan).

Downs (2001 Logar 2002 mukaan) on tehnyt tutkimuksen, jossa hän selvitti väkivallan ja päihderiippuvuuksien yhteyksiä. Tutkimuksessa kävi ilmi muun muassa seuraavat seikat:

13 Suurin osa vieroitusohjelmiin osallistuneista naisista oli itse kokenut väkivaltaa lapsuudessa tai todistanut väkivaltaa vanhempien välillä.

Suurin osa vieroitusohjelmiin osallistuvista naisista oli viime aikoina kokenut partnerinsa tekemää väkivaltaa.

- Naiset, jotka vieroitusohjelmiin osallistumisen aikana kokivat väkivaltaa olivat vaikeammin päihderiippuvaisia kuin muut osallistujat.

³Suomentajan käännös

- Merkittävällä määrällä turvakodissa asuvista naisista on päihdeongelmia.
- Päihdeongelmaisilla, turvakodeissa asuvilla naisille oli vakavampia väkivaltakokemuksia kuin muilla naisilla.

2.4.3 Elämä vankeudessa

"Mieheni ei halunnut, että lähtisin ulos. Kun hän meni töihin, hän otti kaikki avaimet mukaansa, niin että en voinut sulkea ulko-ovea. Jos olisin lähtenyt ulos, minun olisi pitänyt jättää kodin ovi auki tai muuten en olisi enää päässyt asuntoon takaisin. Näin en ollut vangittu, mutta en myöskään voinut lähteä ulos. (Laura, turvakotineuvonta/Wien)

Puolisonsa väkivallasta kärsivät naiset elävät usein kuin vankeina omissa kodeissaan. Pahoinpitelijä kontrolloi kaikkea heidän toimintansa eikä anna naiselle mahdollisuutta elää itsenäistä elämää. Kuten Lauran esimerkki näyttää, vankilanmuurit ovat usein ulkopuolisille näkymättömät. Herman (1992,75) toteaa: "Poliittisten mielipiteiden vuoksi vangituksi joutuminen on yleisesti tiedostettu asia, toisin kuin se, että naisten ja lapset ovat vangittuina kodeissaan. Miehen koti on hänen linnansa. Harvoin ymmärretään, että sama koti voi olla naisille ja lapsille vankila. Kotivankeudessa ei fyysisiä pakenemisen esteitä yleensä ole. Edes kodeissa, jossa sorto on äärimmilleen vietyä, ei yleensä ole kalteri-ikkunoita tai pihoja, joita ympäröi piikkilanka-aita. Naisia ja lapsia ei yleensä kahlita, tosin sitäkin esiintyy useammin kuin yleensä tiedetään. Pakenemisen estävät muurit ovat yleensä näkymättömiä. Ne ovat kuitenkin erittäin vahvoja. Lapsia pitää vangittuna heidän riippuvuutensa vanhemmista. Naisia pitää vangittuna taloudelliset, sosiaaliset, psyykkiset tekijät ja lakiin liittyvät epäkohdat, aivan samoin kuin fyysisen voiman käyttökin."⁴

2.4.4 Tekijään samaistuminen – Tukholman syndrooma

Yksi jatkuvan väkivallan vaikutuksista on, että uhri saattaa idenfioitua tekijän kanssa ja rueta toimimaan tekijän puolesta, jolloin on kysymys selvitymisstrategiasta.

Uhrin alistuminen ei ole vapaaehtoinen päätös, vaan suora seuraus väkivallasta. Väkivallan tekijä voi alistumisen lisäksi vaatia naiselta myös rakkautta. Hermanin (1992,75) sanoin: "Väkivallan tekijän ensimmäinen tavoite näyttäisi olevan uhrin orjuuttaminen, ja siihen hän pääsee kontrolloimalla despoottisesti kaikkia uhrin elämänalueita. Uhrin mukautuminen ja myötämielisyys ei kuitenkaan yleensä riitä, vaan väkivallan tekijällä näyttäisi olevan psykologinen tarve oikeuttaa tekonsa. Oikeutuksen tunteen saavuttamiseksi hän tarvitsee toistuvasti uhrin vakuuttelua ja todisteita. Sen saavuttamiseksi hän tarvitsee uhrin vakuuttelua; hän vaatii säälimättömästi uhrilta todisteita kunnioituksesta, kiitollisuudesta tai jopa rakkaudesta. Tekijän lopullinen päämäärä näyttäisi olevan halukkaan uhrin luominen."⁵

Tekijään samaistumista tilanteessa, josta ei näyttäisi olevan mitään ulospääsyä, kutsutaan Tukholman syndroomaksi. Tämä ilmiö havaittiin ensimmäisen kerran tukholmalaisessa tapahtuneessa panttivankitilanteessa: panttivangit alkoivat muodostaa henkilökohtaisia suhteita pankinryöstäjiin, ja nämä suhteet vahvistuivat koko ajan. Panttivankitilanteen lauettua osa heistä jopa vierailu kaappajien luona vankilassa. Tukholman syndrooma - väkivaltaisen teon tekijään samaistuminen - syntyy jokaisessa ihmisessä, jos seuraavat neljä ehtoa toteutuvat: oma henki on uhattu; ei voi paeta tai uskoo, että pakeneminen ei onnistu; ei ole yhteyttä ulkopuolelle ja väkivallan tekijä on välillä ystävällinen. Psykologit Graham ja Rawlings (1998) ovat todenneet, että nämä edellytykset ovat usein läsnä myös lähisuuhdeväkivaltatilanteissa, ja että uhreissa voidaan huomata Tukholman syndrooman oireita. Tällaisissa tilanteissa nainen pelkää suunnattomasti, että hän omilla teoillaan provosoisi tai suututtaisi väkivallan tekijän. Tällöin hän yrittää miellyttää tekijää ja liittoutua hänen kanssaan. Nainen voi esimerkiksi suojella miestä siten, että jättää kertomatta vammojensa syntyneen tai kertoo, että on itse satuttanut itseään.

⁴Suomentajan käännös

⁵Suomentajan käännös

2.4.5 Pahoinpitelijän ja uhrin läheisyys

Pahoinpitelijän ja uhrin läheinen suhde sekä naisen taloudellinen ja sosiaalinen riippuvuus väkivallantekijästä aiheuttaa sen, että naisen on vaikeaa puolustaa itseään. Syyteen nostaminen oman perheen jäsentä vastaan on edellen leimaavaa. Naisten on ymmärrettävistä syistä vaikeaa puhua kokemastaan väkivallasta avoimesti ja soittaa poliisille. Vain noin neljäsosa lähisuuhdeväkivallan teoista ilmoitetaan poliisille. Loput 75 % tapauksista ei koskaan tule päivänvaloon (European Women's Lobby 2000). Tiedetään, että naiset voivat olla väkivallan kohteena jopa kolmekymmentä kertaa, ennen kuin he ottavat yhteyttä poliisiin.

2.4.6 Maahanmuuttajanaisten erityisen vaikea tilanne

Väkivaltaa kokeneet maahanmuuttajanaiset ovat usein erittäin vaikeassa tilanteessa. Jos heillä ei ole omaa henkilökohtaista oleskelulupaa, he ovat sidottuja väkivallantekijään pysyvän oleskeluluvan saamiseksi. Siitä syystä he ovat vielä suuremmassa vaarassa tulla väkivallan uhriksi. Tämä riippuvuus voidaan rikkoa vain, jos kaikki Euroopan maat takaavat maahanmuuttajanaisten omat oleskelu- ja työluvut, jotka eivät sido heitä aviomieheen.

Maahanmuuttajanaisten on myös annettava riittävää sosiaalista ja taloudellista tukea, jotta heillä on mahdollisuus aloittaa itsenäinen elämä. Heillä on usein vähemmän resursseja kuin muilla pahoinpidellyillä naisilla; monissa valtioissa maahanmuuttajanaiset ovat sosiaalietuuksien ulkopuolella. Siksi on tärkeää, että kaikki väkivallasta kärsivät maahanmuuttajanaiset todella pääsevät turvakoteihin. Turvakoti on näille naisille ja heidän lapsilleen usein ainoa turvapaikka. Tästä johtuu se, että maahanmuuttajanaiset hakeutuvat turvakoteihin useammin kuin kantaväestöön kuuluvat naiset. Esimerkiksi Tanskassa vuonna 2002 turvakodeista apua hakeneista naisista 32 prosenttia oli maahanmuuttajanaisia. (L.O.K.K. 2004). Itävaltalaisissa turvakodeissa yli puolet asukkaista on ulkomaalaisia.

2.4.7 Väkivallan vaikutus lapsiin

Äiteihin kohdistuva väkivalta vaikuttaa aina myös lapsiin, ja monissa tapauksissa myös lapsiin kohdistuu suoraa väkivaltaa isien tai isäpuolten taholta. (Hester ja Mullender 2003).

Tutkimustulosten mukaan 90 prosenttia lapsista on joko samassa tai viereisessä huoneessa, kun väkivallan teot tapahtuvat. Kolmasosa lapsista näkee äitiin kohdistuvan väkivallan, yrittää puolustaa äitiään ja joutuvat mahdollisesti myös silloin itsekkin väkivallan kohteeksi. (Asian Women and Domestic Violence, Information for Advisors, 1995:2; Women Against Rape, 1998:1).

Yhdysvaltalaisessa tutkimuksessa todettiin, että 70 prosentissa tapauksista, joissa naisia on pahoinpidelty ovat myös lapset kärsineet suorasta väkivallasta (ks. Bowker/Arbitell/McFerron 1988). Kuten edellä on todettu, naisten on monista eri syistä johtuen vaikea hakea apua.

Näin ollen, lapset tarvitsevat turvakodin tarjoamaa suojaa, turvallista ympäristöä ja tukea yhtä paljon kuin naisetkin. Naisten turvakodit ovat myös lasten turvakoteja. Yli puolet Euroopan turvakotien asukkaista on lapsia. Kotonaan väkivaltaa kokeneiden lasten riski käyttää väkivaltaa tai joutua väkivallan uhriksi on korkeampi kuin muiden lasten. Pojista tulee todennäköisimmin väkivallantekijöitä, tytöistä uhreja. (Appelt/Höllriegl/Logar 2001). Onkin erittäin tärkeää, että lapset saavat apua ja tukea selviytyäkseen väkivaltakokemuksistaan.

2.4.8 Voimaantuminen

Väkivaltakokemukset jättävät syviä jälkiä paitsi kehoon myös sieluun, tuhoavat itsetunnon ja itsenäisyyden. On kuitenkin muistettava, että väkivallan kohteeksi joutuneet naiset ja lapset eivät ole vain passiivisia uhreja. Naiset käyttävät monenlaisia strategioita lopettaakseen väkivallan ja puolustaakseen itseään. Lapset puolestaan yrittävät auttaa äitiään kirkumalla huutamalla, soittamalla poliisille tai yrittämällä estää isän väkivallankäytön. Naiset tarkkailevat väkivaltaa ennakoivia merkkejä, ja pyrkivät pakenemaan ennen varsinaista tekoa. He rauhoittelevat miehiään, jos nämä ovat aggressiivisia ja suojelevat lapsiaan väkivallalta. Edellä mainitut ovat vain eräitä strategioita, joita

väkivaltaisen miehen kanssa elävät naiset käyttävät. Naiset ovat oman tilanteensa asiantuntijoita, ja on erittäin tärkeää, että heitä ei nähdä ainoastaan uhreina. Myös heidän vahvuutensa ja selviytymistaitonsa pitää muistaa huomioida. Naisten näkeminen heikkoina ja kykenemättöminä toimimaa tai jopa heidän patologisoimisensa epänormaaleiksi ei auta heitä, vaan asettaa heidät vieläkin heikompaan asemaan.

Jokaisella naisella on oikeus elää elämänsä haluamallaan tavalla ja tehdä sitä koskevia päätöksiä.

Laitokset, joissa on vahva hallinnollinen ja kontrollilähtöinen tapa toimia, eivät pysty vastaamaan naisen voimaannuttamisen asettamiin haasteisiin. Sen vuoksi naiset ja lapset tarvitsevat turvakoteja, joiden toiminta on suunniteltu vastaamaan juuri väkivaltaa kokeneiden tarpeeseen, kuten tässä käsikirjassa on esitetty. Jotta naiset saisivat tarvitsemaansa apua ja tukea, heitä ja heidän vahvuuksiaan täytyy kunnioittaa, heitä täytyy kohdella empaattisesti ja heidän tarpeensa täytyy huomioida. Turvakotityön tavoite on naisten vahvistaminen ja voimaannuttaminen, jotta he voisivat taas elää itsenäistä ja itsemääräämiseen perustuvaa väkivallatonta elämää.

2.5 JOHTOPÄÄTÖKSIÄ

Tässä aluvuossa käsitellään väkivaltaa kokeneille naisille ja lapsille suunnattavaa apua ja tehdään yhteenveto keskeisimmistä ammattimaiselle tuelle asetetuista vaatimuksista. Samoja asioita käsitellään myöhemmin yksityiskohtaisemmin.

2.5.1 Palvelujen riittävä määrä

Jokaisessa maassa pitäisi olla riittävä määrä turvakoteja. Kaikilla alueilla, myös maaseudulla, pitäisi olla ainakin yksi ympärivuorokautisesti auki oleva turvakoti. Jokaisella naisella pitäisi olla mahdollisuus päästä turvakotiin nopeasti. Naisilla ja lapsilla pitäisi olla myös mahdollisuus saada kuljetus lähimpään turvakotiin. Kaikissa maissa pitäisi olla myös oltava valtakunnallinen, maksuton auttava puhelin. Turvakodeissa pitäisi myös olla ympärivuorokautinen puhelinpäivystys, jotta naisten pääsevät hätätilanteessa turvakotiin myös yöllä.

Monet turvakodit tarjoavat myös liikkuvia neuvontapalveluja ja antavat neuvontaa myös turvakodin tiloissa (avopalvelu). Myös avopalvelut ovat uhreille erittäin tärkeitä. Kuten julkisen terveydenhuollonkin piirissä, myös väkivallan ehkäisyssä tarvitaan monia erilaisia palveluja, jotta kaikkiin naisten ja lasten tarpeisiin voidaan vastata. Näihin sisältyvät turvan saaminen turvakodissa, neuvonta, auttavat puhelimet, kiertävät palvelut syrjäseuduilla, interventiokeskukset ja asumispalvelut. On hyvin tärkeää, että uhrilla on MAHDOLLISUUS VALITA hänelle sopivin tuen muoto.

Niin tärkeitä kuin lainsäädännölliset keinot väkivallalta suojelmissa ovatkin, ne eivät kuitenkaan korvaa turvakotia. Itävallassa on ollut kuuden vuoden ajan voimassa laki, joka suojaa tehokkaasti väkivallalta (perheen sisäinen lähestymiskielto). Kokemukset tältä ajalta ovat osoittaneet, että turvakodit ovat edelleen tarpeellisia, ja että niiden määrää itseasiassa pitäisi lisätä.

On monia syitä, miksi turvakodit ovat edelleen tarpeellisia lainsäädännön tarjoamista suojelumahdollisuuksista huolimatta. Läheskään kaikki naiset eivät esimerkiksi halua kääntyä viranomaisten puoleen ja nostaa syytettä, vaan osa heistä menee mieluummin turvakotiin ja viipyy siellä niin kauan kuin on tarpeellista. Myös erityisen suuressa vaarassa olevat naiset (esim. eroprosessia läpikäyvät) tarvitsevat turvallista majoitusta. Jotkut naiset eivät halua tai voi jäädä vanhaan asuntoon: se assosioituu heidän kokemansta trauman kanssa, miehen sukulaisia asuu lähitöillä tai koska vuokrasopimus on irtisanottu.

2.5.2 Valtion rahoitus ja turvakodin organisatoriset rakenteet

Naisten turvakodit tuottavat tärkeää psykososiaalista apua ja niiden pitäisi muiden sosiaalipalvelujen tavoin olla osa valtion kansalaisilleen tarjoamaa palvelua.

Näin ollen hallituksen ja valtion viranomaisten pitäisi varmistaa riittävä rahoitus turvakodeille ja muille naisten tukipalveluille.

Turvakotien taloudellinen tukeminen pitäisi turvata lainsäädännön keinoin, ja siihen pitäisi sisällyttää kaikki ammattimaisesta palvelusta aiheutuvat kulut.

Jotta turvakodit, auttavat puhelimet ja muut palvelut voisivat tehokkaasti vastata palvelutarpeeseen, ne tarvitsevat monivuotisia sitoumuksia tai toistaiseksi jatkuvia sopimuksia.

Viime vuosina moderneissa demokratioissa, joissa julkista terveydenhoitoa ja sosiaalipalvelujen tuottamista pidetään yhtenä valtion keskeisenä velvoitteena, on näitä tehtäviä annettu yhä enemmän yleishyödyllisten kansalaisjärjestöjen hoidettaviksi.

Suurin osa eurooppalaisista turvakodeista on naisjärjestöjen ylläpitämiä. Ne ovat vuosikymmenien aikana keränneet paljon tietotaitoa ja käytännön kokemusta naisten tukemisesta. Näin järjestetty palvelu on osoittautunut hyvin tehokkaaksi, ja sitä pitäisi käyttää myös uusia projekteja suunniteltaessa. Naisjärjestöt tuottavat palveluja joustavasti, ja naiset näyttävät tukeutuvan niihin helpommin kuin viranomaistahoihin.

Yhteistyö hallitusten ja naisten tukipalveluiden tarjoajien kanssa on ollut hedelmällistä, ja sillä on saatu hyviä tuloksia. Kaava menestyksekkääseen toimintaan on siis ”yksityisen ja julkisen kumppanuus.

On tärkeää, että valtiot vaativat palveluilta laatustandardeja (kuten tässä käsikirjassa on esitetty), mutta niiden pitää myös kunnioittaa palvelutarjoajien ammatillista riippumattomuutta. Työskentelyn laatu turvakodeissa ja naisten palveluissa on turvattava sisäisten ja ulkoisten evaluaatioiden kautta (ks. Luku 11). On kuitenkin muistettava, että korkea laatu voidaan saavuttaa vain, kun tarpeelliset taloudelliset resurssit on taattu.

2.5.3 Tarkoituksenmukaista apua naisille ja lapsille – feministiset periaatteet

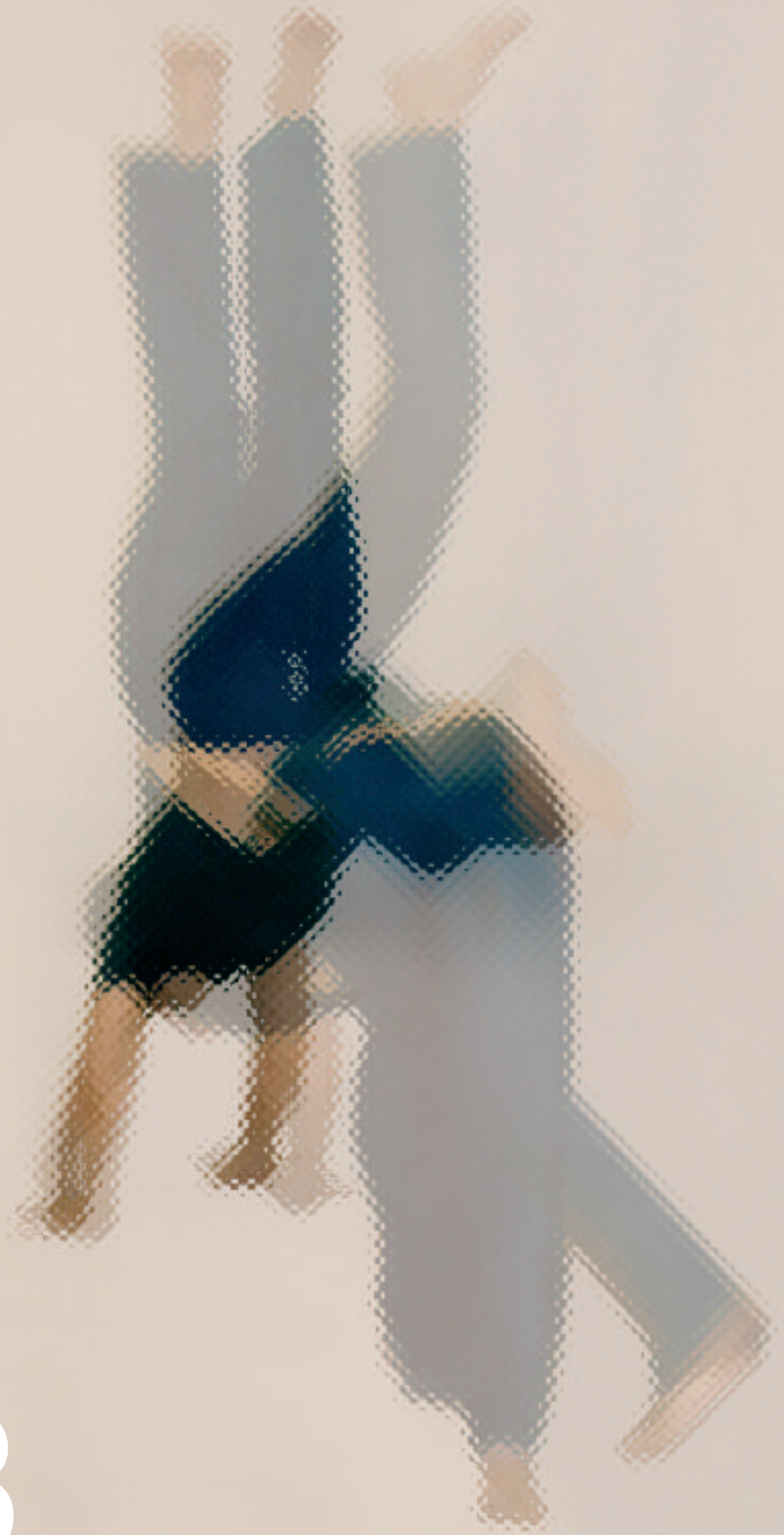
Väkivaltaa kokeneita naisia ja heidän lapsiaan ei pitäisi pakottaa asumaan asunnottomien tiloissa tai muissa sellaisissa tiloissa, joita ei ole suunniteltu heidän erityistarpeitaan huomioonottaen. Ei riitä, että naisille ja lapsille osoitetaan vain katto pään päälle, vaan tarvitaan turvakoteja, jotka omine lähestymistapoineen ja työmenetelmineen tuottavat sellaista erityispalvelua, jota naiset ja lapset tarvitsevat. Suojelu ja turvallisuus ovat turvakotien keskeisimmät tehtävät. Lisäksi on tärkeää, että naisia ja lapsia ei asuta laitoksiin, joissa heidän itsemääräämisoikeuksiaan jälleen kavennetaan. Turvakotityön lähtökohta on päinvastainen - tavoitteena on nimenomaan vahvistaa ja voimaannuttaa naisia ja lapsia.

YK:n julistuksessa naiseen kohdistuvan väkivallan poistamiseksi todetaan, että väkivalta on seurausta naisten ja miesten historiallisesti eri arvoisista valtasuhteista. Näin ollen turvakodit pyrkivät omalla työllään tukemaan naisia väkivaltaisista suhteista irrottautumiseen ja miehen kontrollista vapautumiseen riippumatta siitä päättäväkö nainen jäädä suhteeseen vai erota siitä. Turvakotityön tavoite on väkivallan loppuminen. On naisen oma päätös, lopettaako hän suhteen vai ei, ja hänen päätöstään tulee kunnioittaa. On kuitenkin väärin, jos palvelujen tuottajat tavoittelevat perheen koossapitämistä sen sijaan, että etusijalla olisi nimenomaan väkivallan lopettaminen.

Väkivaltaisille miehille on selkeästi ilmaistava, että väkivallalle ei ole mitään oikeutusta ja että he ovat itse vastuussa väkivallan lopettamisesta. Turvakodit ovat olleet aktiivisia myös väkivallankatkaisuohjelmien kehittämisessä (Logar/Rösemann/Zürcher 2002).

Viimeisten 30 vuoden aikana eurooppalaisissa turvakodeissa saatu kokemus on osoittanut, että feministiset ja emansipatoriset periaatteet ja lähestymistavat soveltuvat hyvin naisten ja lasten tukemiseen ja tarvittavien palvelujen tuottamiseen. (Hanetseder ym. 1992).

Hallitukset ja valtiolliset toimielimet voivat, ja niiden pitäisi, huomioida nämä kokemukset, kun ne perustavat ja laajentavat väkivaltaa kokeneille naisille suunnattuja palveluja.

03

TAVOITTEET JA PERIAATTEET

3. NAISTEN TURVAKODIN PÄÄMÄÄRÄT JA PERIAATTEET

Naisten turvakoti tarjoaa turvallisen majoituksen, jossa perheväkivallan kohteeksi joutuneet naiset ja lapset voivat elää ilman pelkoa pahoinpidellyksi tulemisesta. Naisten turvakoti tarjoaa erikoispalveluja ja turvallisuustoimenpiteitä. Ohjaava periaate väkivaltaa kokeneiden naisten kanssa työskenneltäessä on vahva sitoutuminen naisten oikeuksien puolustamiseen ja naisten voimaannuttaminen elämään itsenäistä ja omaehtoista elämää.

Naisten turvakodit ovat tärkeitä naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyssä. Niiden toimenpiteet ulottuvat paljon pidemmälle kuin vain turvan ja turvallisen asuinpaikan tarjoamiseen. Turvakodissa naiset ja heidän lapsensa saavat tukea, mikä auttaa heitä käsittelemään traumaattisia kokemuksia, lopettamaan väkivallan, saamaan takaisin itsetuntoaan, ja luomaan perustan omaehtoiselle ja itsenäiselle elämälle. Naisten turvakodit tarjoavat kriisitukea ja jatkuvaa neuvontaa kaikissa asioissa, jotka liittyvät väkivallan kokemukseen (lakiasiat, asuminen ja työongelmat, terapia). Naisten turvakodit ovat yhteisöllisiä ympäristöjä, joissa naiset ja lapset tutustuvat erilaiseen tapaan elää yhdessä. Naisten turvakodit täyttävät myös yhteiskunnallisen roolin: Ne pyrkivät lisäämään tietoisuutta perheväkivallasta, tekevät yhteistyötä muiden ammattilaisten kanssa ja tarjoavat heille koulutusohjelmia, järjestävät ja osallistuvat erilaisiin tapahtumiin, tekevät ennaltaehkäisevää työtä kouluissa ja niin edelleen.

Naisten turvakoti määritellään

- 14 tiettyjen päämäärien mukaan
- 15 selvästi määritettyjen kohderyhmien mukaan
- 16 toimintaperiaatteiden mukaan
- 17 erikoistuneiden palveluiden ja henkilökunnan mukaan (katso kappale 5 ja 7)
- 18 tiettyjen turvallisuustoimenpiteiden mukaan (katso kappale 6)

Vain siinä tapauksessa, että turvakoti täyttää edellä olevat ja alla olevissa kappaleissa kuvatut toiminnot voidaan käyttää termiä *naisten turvakoti*.

3.1 NAISTEN TURVAKODIN PÄÄMÄÄRÄT

Naisten turvakoti noudattaa tiettyjä päämääriä, joiden pitäisi olla selvästi määritelty alusta asti. Tällä pyritään varmistamaan tarjottavien palveluiden laatu. Naisten turvakodeilla on keskeinen rooli naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan estämisessä. Luonteeltaan ne tähtäävät estämään väkivallan lisääntymistä tarjoamalla väkivallan uhreille turvallisen ympäristön ja tukea lopettamaan väkivallan uusiutumisen. Väkivaltaa kokeneet naiset ja lapset tarvitsevat perinpohjaista huolenpitoa, tukea käytännön asioissa ja rikosoikeudellisissa kysymyksissä. He tarvitsevat ohjaajia, jotka tukevat heitä. Palvelujen täytyy vastata väkivaltaa kokeneiden naisten tarpeita. Traumaattisesta kokemuksesta ylipääsemiseen tarvitaan sekä kriisitukea että pitkäaikaista terapiaa.

Naisten turvakodit osallistuvat kuitenkin myös primaari- ja tertiäaritasolla tapahtuvaan väkivallan ehkäisyyn (katso kappale 5).

3.1.1 Suojelu ja turvallisuus

On ensisijaisen tärkeää, että väkivallan uhrin ovat turvassa. Turvallisuudelle täytyykin siis antaa etusija turvakodeissa (ks. luku 7).

3.1.2 Voimaannuttaminen

Väkivalta on traumaattinen kokemus: olla voimaton ja jonkun toisen armoilla. Väkivallan uhrien tuen päämäärä on päästä yli voimattomuudesta ja voimaannuttaa nämä naiset, jotta he voivat elää (jälleen)

omaehtoista elämää. Naisia, joista on tullut väkivallan uhreja, ei pitäisi nimetä "sairaksi" tai "ahdistuneiksi", koska se saattaisi heikentää heidän asemaansa. Heikkona oleminen on usein seurausta väkivallalle altistumisesta. Väkipalalta jättää jäljensä paitsi kehoon myös mieleen ja itsetuntoon. Joissakin väkivaltaa kokeneiden naisten auttamiseen käytetyissä lähestymistavoissa naisten heikkous nähdään heidän luonteenpiirteinään. Tällöin naisista tehdään patologisia tapauksia. Asiantuntijoiden kokemukset turvakotiliikkeestä osoittavat, että on elintärkeää pitää naisia oman tilanteensa asiantuntijoina. He tarvitsevat tukea huomatakseen ja ymmärtääkseen tilanteensa ja sen kuinka oli mahdollista, että heidän kumppaninsa käytti valtaa heidän ylitseen (katso myös kappale 5.1.). Väkipallan mekanismien ymmärtäminen auttaa naisia kehittämään strategioita väkipallan tehokkaaseen vastustamiseen. Lopullinen päämäärä on elämä ilman väkipallaa.

3.1.3 Yhteiskunnallinen muutos

Naisten turvakotien tavoitteena on poistaa sellaisia yhteiskunnassa vallitsevia ennakkokäsityksiä, asenteita ja toimintamalleja, jotka luovat hedelmällistä maaperää naisia ja lapsia kohtaan tapahtuvalle väkipallalle.

Naisten turvakodit pyrkivät lisäämään tietoisuutta naisten ja lasten tilanteesta kotiväkipallan vaikutuksesta yhteiskuntaan tehokkaista tavoista käsitellä aihetta tehokkaista tavoista lopettaa väkipallaa naisia ja lapsia kohtaan väkipallattoman yhteiskunnan hyödyistä (ks myös alaluku 5.3).

3.2 KEITÄ VARTEN TURVAKODIT OVAT? KOHDERYHMÄT

Naisten turvakotien pitäisi olla avoimia kaikille naisille, jotka ovat olleet fyysisen, psyykkisen, seksuaalisen tai taloudellisen väkipallan uhreina ja joissa tekijänä on ollut puoliso, entinen puoliso tai perheenjäsen.

Kuten luvussa kaksi todettiin, suurin osa perheväkipallan uhreista on naisia ja suurin osa tekijöistä miehiä. Kuitenkin myös myös naispuoliset puoliset tai – varsinkin vahvemmat tai korkearvoisemmassa asemassa olevat – naispuoliset perheenjäsenet voivat olla väkipallan tekijöitä (erityisesti hyvin hierarkkisissa yhteiskunnissa).

Turvakodin tulisi olla avoin kaikille naisille huolimatta iästä; uskonnosta; kansallisuudesta; etnisestä taustasta; seksuaalisesta suuntautumisesta; vammaisuudesta; laillisesta, yhteiskunnallisesta tai aviollisesta asemasta; poliittisesta suuntautumisesta ja taloudellisesta tilanteesta.

Naisen ikä voi aiheuttaa ongelmia. Jos nainen ei ole vielä täysi-ikäinen, lakiin liittyvä vaikeuksia voi ilmetä. Tässä tapauksessa yhteistyö lastensuojeluviranomaisten kanssa on tärkeää. Jotkut maat/kaupungit tarjoavat palveluja nuorille naisille ja tytöille, mikä saattaa joskus olla parempi ratkaisu, koska nuorilla naisilla ja tytöillä on usein erityistarpeita ja he kohtaavat erityisiä ongelmia.

Ruotsissa on olemassa yli 30 turvakotia nuorille naisille
ks. ROKS: www.roks.se/index.html

Naisten turvakodit ovat myös lasten turvakoteja. Kuten alaluvussa 5.2 on yksityiskohtaisemmin selitetty, perheväkipallalta vaikuttaa myös lapsiin. He ovat joko itsekin väkipallan kohteita tai todistajia äitiin kohdistuvassa väkipallassa. Molemmat kokemukset ovat traumaattisia. Lisäksi naiset saattavat olla haluttomia etsimään turvaa naisten turvakodista, jos heidän ei sallita ottaa lapsiaan mukaan.

Rajoitettu elintilasta ja yksityisyyden puutteesta johtuen on kohtuullista, että pojille asetetaan tietty ikäraja. Jos poikia ei heidän ikänsä takia oteta turvakotiin on turvakodin tehtävä oka tapauksessa löytää majoitus myös heille.

Yksi vaihtoehto on näitä perheitä varten olevat erilliset asunnot, joissa on esimerkiksi oma sisäänkäynti.

Esimerkki: Frauenhaus Eisenstadt,
lisää tietoa: www.aeof.at

On tärkeää, että jokainen turvakoti päättää käytännöistä omien mahdollisuuksiensa ja vaihtoehtojensa rajoissa.

On korostettava, että perheväkivalta/väkivalta intiimeissä ihmissuhteissa on vain yksi muoto naisiin kohdistuvasta väkivallasta. Naiset ovat myös muunlaisen väkivallan uhreja (ihmiskauppa, pakkoavioliitot, naisten sukupuolielimien silpominen, seksuaaliset loukkaukset, raiskaukset sota-aikana...). Turvakodin on itse päätettävä, minkälaisesta väkivallasta selviytyviä naisia turvakotiin otetaan kotiväkivallasta selviytyvien lisäksi. Harkinnan tulisi perustua niihin palveluihin, joita pystytään tarjoamaan ja myös turvallisuusmääräyksiin. Naisten turvakoteja ei ole tarkoitettu kodittomille naisille, vaikkakin on otettava huomioon, että heistä monilla on väkivaltainen menneisyys ja/tai nykyisyys ja sen vuoksi heillä pitäisi olla oikeus turvakotiin.

Turvakodeilla voi olla vaikeuksia tarjota riittävää apua naisille, joilla on huumausaine tai mielenterveydellisiä ongelmia. Huumausaineiden väärinkäyttö ja mielenterveysongelmat ovat hyvin usein yhteydessä traumaattisiin kokemuksiin perheväkivallasta ja seksuaalisesta hyväksikäytöstä (ks luku kaksi). Turvakotien on tehtävä linjauksia siitä, onko niillä riittävää asiantuntemusta tarjota itse apua alkoholin/huumausaineiden väärinkäyttäjille tai vakavista mielenterveydellisistä ongelmista kärsiville naisille vai onko tarkoituksenmukaista tehdä yhteistyötä erityispalvelujen kanssa.

3.3 NAISTEN TURVAKODIN PERIAATTEET

Turvakodin päämäärät sisältyvät niihin perustavanlaatuisiin periaatteisiin, jotka määrittävät turvakotityötä. Nämä periaatteet ovat:

3.3.1 Feministinen analyysi

Miesten naisiin kohdistama väkivalta on osoitus historiallisesta vallan epätasapainosta miesten ja naisten välillä sekä heijastus olemassa olevista sukupuolisuhteista yhteiskunnassa ja politiikassa. Tämän vuoksi naisiin kohdistuvaa väkivaltaa tulee pitää ensisijaisesti yhteiskunnallisena ja poliittisena ongelmana. Naisten turvakotien tulee täyttää yhteiskunnallinen roolinsa siten, että ne luovat tietoisuutta yhteiskunnallisesta, historiallisesta, kulttuurisesta ja poliittisesta järjestyksestä, joka tukee miesväkivaltaa. Aktivistit pyrkivät antamaan naisille ja lapsille äänen, jolla puhua väkivaltaa vastaan. Yhteiskunnan tulee saattaa rikoksenteelijät vastuuseen teoistaan. Turvakodiessa toteutettujen periaatteiden tulisi osoittaa naisille ja lapsille keinoja vapauttaa itsensä väkivallasta.

3.3.2 Naiset auttavat naisia

Väkivaltaa kokeneet naiset kärsivät suuresti mieskumppaniensa tavasta hallita ja kohdella heitä väkivaltaisesti. On tärkeää, että he saavat tukea ja apua nimenomaan asiaan perehtyneiltä ja erikoistuneilta naisilta.

Väkivallan uhrien tilanne on sellainen, että usein heiltä on mennyt usko omiin kykyihin ja voimavoihin. Näin ollen turvakoti toimii naisille mallina ja luo uskoa mahdollistuneeseen elää aktiivista ja omaehtoista elämää. Tämä heijastuu myös turvakodin rakenteeseen, sillä turvakodissa asuvat naiset eivät ainoastaan työskentele ruohonjuuritasolla, vaan hoitavat myös turvakodin taloudellisia asioita. Tämä auttaa naisia ajattelemaan uudelleen ja pääsemään yli stereotyyppisistä sukupuolirooleista. Periaate pitää paikkansa myös muissa naisten tukipalveluissa.

3.3.3 Naisten puolustaminen

Toiminta väkivaltaa vastaan tarkoittaa selvän kannan ottamista ja naisiin kohdistuvan väkivallan tuomitsemista sen kaikissa muodoissa ("Väkivallalle ei ole selitystä"). Yritys pysyä neutraalina vie tilanteeseen, jossa väkivaltaa siedetään. Turvakotiin tulevien naisten ei tarvitse todistaa olleensa väkivallan kohteena. On tärkeää uskoa, mitä he sanovat ja kohdella heitä ilman epäluuloja. Uhrit tarvitsevat puolustajia, jotka seisovat heidän rinnallaan ja tukevat heitä kaikissa vaiheissa. Puolustus ja solidaarisuus on välttämätöntä.

Rikoksenteijä on aina vastuussa väkivallasta. Selvän kannan ottaminen kaikenlaisia väkivallan

muotoja vastaan osoittaa väkivaltaisten tekojen tuomitsemista, mutta ei rikoksenteleijän tuomitsemista henkilönä.

3.3.4 Ryhmätyö (ja matala hierarkia)

Naisten turvakotien alkuperä juontaa juurensa 1960- ja 1970-lukujen naisliikkeeseen, joka peräänkuulutti tasa-arvoa ja syrjinnän vastustamista kaikilla elämän osa-alueilla.

Turvakotijärjestön pitäisi myös heijastaa näitä päämääriä edistämällä demokratiaa, jakamalla valtaa ja välttämällä hierarkkisia ja byrokraattisia rakenteita. Monissa turvakodeissa henkilökunta työskentelee ryhmänä, ja johtotehtävät ja vastuu jaetaan. Vaikka turvakodilla olisikin johtaja, on silti tärkeää työskennellä ryhmäperiaatteella ja ottaa turvakotityöntekijät mukaan kaikkiin päätöksiin ja mahdollistaa heidän osallistumisensa palvelun kehittämiseen.

Tällaiset rakenteet varmistavat, että kanssakäymiset ja suhteet eivät perustu vallankäyttöön ylhäältä alas, vaan ihmiset voivat asua ja työskennellä yhdessä solidaarisessa ja tasa-arvoisessa ilmapiirissä.

3.3.5 Osallistuminen ja demokraattiset rakenteet

Demokraattiset rakenteet ja mahdollisuus osallistua turvakotielämän eri puoliin ovat tärkeitä periaatteita. Kaikissa turvakodeissa on säännöllisiä tapaamisia, jotka takaavat naisten mahdollisuuden osallistua turvakodin toimintaan. On tärkeää varoa, että naisten turvakodeista ei tule instituutioita, joissa naisten elämää hallitaan ja kontrolloidaan. Sen sijaan naiset on otettava mukaan toiminnallisiin prosesseihin. Aviomiehen valtaa ei pidä korvata instituution vallalla. Henkilökuntaa pyydetään käyttämään valtaa varovasti ja saattaa talon sääntöjä voimaan sellaisella tavalla, että ne tuovat järjestystä laittamatta liikaa rajoja naisten yksilölliselle vapaudelle.

3.3.6 Oikeus omaehtoisuuteen

On tärkeää arvostaa naisten oikeutta päättää omasta elämästään (ks. alaluku 3.1.2 "Voimaannuttaminen"). Hyvin usein sukulaiset, ystävät ja ammattilaiset eri järjestöissä pyrkivät kertomaan naisille mitä tehdä. Jotkut ovat sitä mieltä, että naisen pitäisi erota rikoksenteleijästä, toiset kehottavat antamaan miehelle uuden mahdollisuuden. Valitettavasti neuvoja antavat ihmiset ovat usein pettyneitä tai ärsyyntyneitä, jos heidän ohjettaan ei seurata. Ohjeet saattavat luoda vielä enemmän paineita naiselle eivätkä ne usein auta. Onkin tärkeää korostaa naiselle, että vain hänellä yksin on oikeus päättää omista asioistaan ja että hänen päätöstään kunnioitetaan. Väliintulon päämääränä on lopettaa väkivalta, ei ihmissuhde. Oikeus omaehtoisuuteen on tärkeä periaate. Se, kuinka kauan nainen haluaa asua turvakodissa ja haluaako hän erota vai ei, on ainoastaan naisen päätettävissä.

3.3.7 Luottamus / Nimettömyys

Naisen oikeuksien ja koskemattomuuden varmistamisen vuoksi on tärkeää, että hän voi itse päättää, mitä tietoa annetaan eteenpäin. Siitä syystä turvakoti tai neuvontakeskus ei saa antaa mitään tietoa eteenpäin ilman naisen suostumusta. Poikkeuksia pitää kuitenkin voida tehdä, jos naisten ja lasten elämä ja terveys ovat vaarassa (esim. itsemurhayritys, todellinen vaara väkivaltaisesta puolisoista johtuen, tai naiset hyväksikäyttävät lapsiaan).

Naisilla pitäisi myös olla oikeus saada neuvontaa ja tukea ilman, että heidän täytyy paljastaa henkilöllisyytensä.

3.3.8 24 tunnin palvelu ja rajaton oleskeluaika

Nainen, joka pakenee puolisoaan, tarvitsee välitöntä tukea ja suojelua. Hänen pitäisi pystyä pääsemään

naisten turvakotiin 24 tuntia päivässä joka päivä. Naisten turvakodissa ainakin yhden henkilökunnan jäsenen pitäisi olla toimintavalmiudessa, jotta hän voi päästää naisen sisään. Jos yhdessä kaupungissa on enemmän kuin yksi turvakoti, ainakin yhden pitäisi pystyä ottamaan nainen ja hänen lapsensa vastaan mihin vuorokauden aikaan tahansa. Periaatteessa naisen ja hänen lapsensa pitäisi pystyä jäämään turvakotiin siihen asti, että he tuntevat olevansa turvassa ja pystyvät jatkamaan elämäänsä ilman väkivaltaa.

3.3.9 Erilaisuus

Naisten erilaisuutta ei tule ainoastaan kunnioittaa, vaan se tulee nähdä arvokkaana asiana, johon kannustetaan. Naisten turvakodeille on hyödyksi, jos henkilöstö heijastaa monimuotoisuutta. He voivat tarjota lisää kielellisiä taitoja ja parempaa ymmärrystä siirtolaisnaisten taustoista.

3.3.10 Vastuunalaisuus

Turvakodilla on vastuu ja vastausvelvollisuus naisille ja lapsille, sitä ylläpitävälle järjestölle ja sen jäsenille sekä yhteiskunnalle yleensä. Turvakodin tapahtumien ja toiminnan tulee olla läpinäkyvää ja helposti avautuvaa.

3.3.11 Palvelun laatuun liittyvät periaatteet

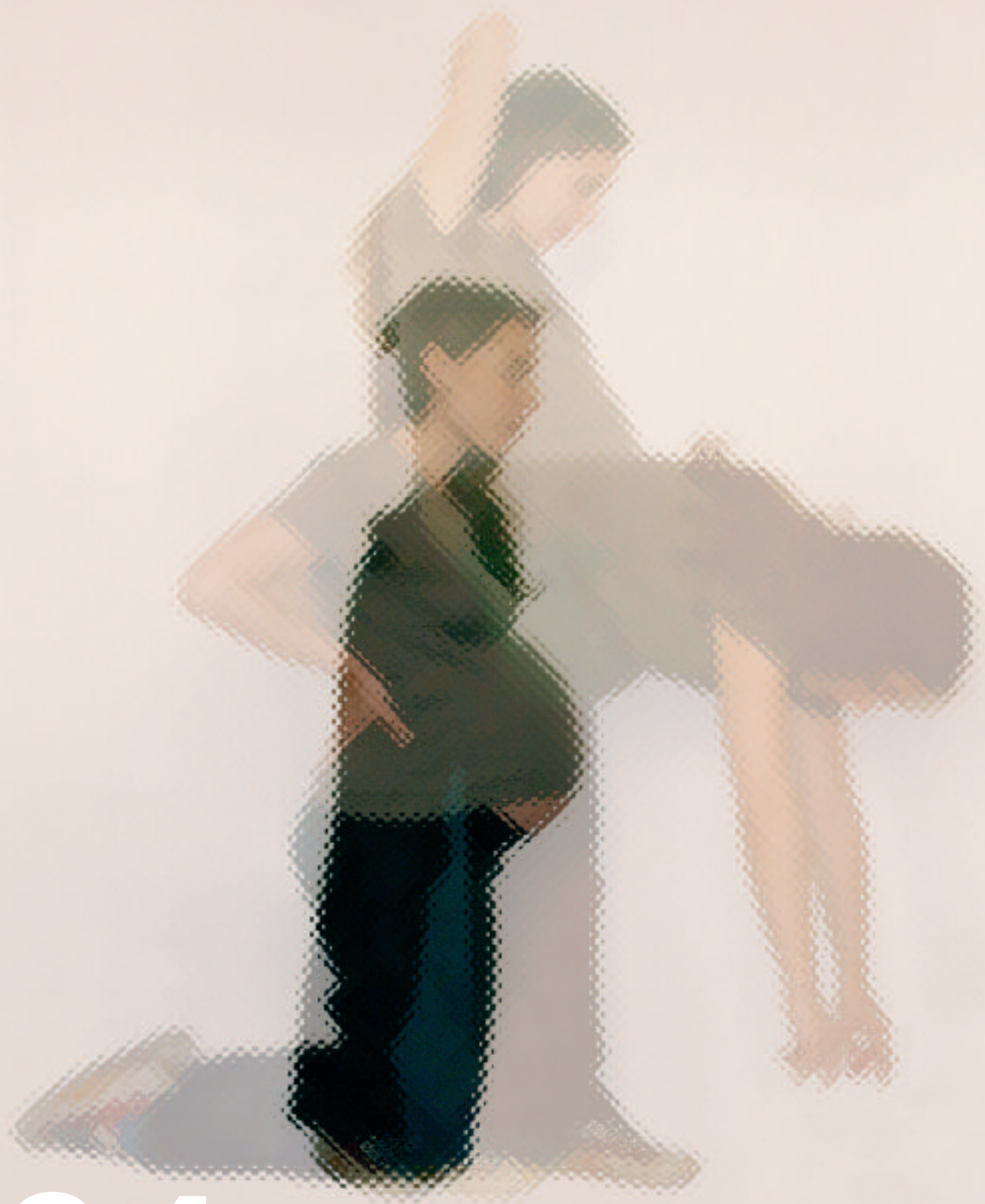
Ammattitaito on tärkeää. Henkilökunnan tulee olla riittävän hyvin koulutettua ja palkattua. Palkanlisiä tulee antaa lisäkoulutuksesta ja ohjauksesta. Henkilökunnan määrän tulee vastata naisten ja lasten määrää, jotta kaikki tarvittava tuki ja palvelut voidaan tuottaa. Jotkut turvakodit ovat riippuvaisia vapaaehtoisten tuesta, jolloin myös vapaaehtoisten tulee olla hyvin tehtävänsä koulutettuja. Voimavaroja tulee hallita taloudellisesti ja tehokkaasti. Laatustandardit pitäisi tarkistaa säännöllisin väliajoin.

3.3.12 Rakenteiden ja rahoituksen periaatteet

Turvakotien ylläpitäjinä pitäisi toimia ei-valtiollisten, voittoa tavoittelemattomien ja puolueettomien naistenjärjestöjen (ks. luku 2 ja liite kansainväliset dokumentit). Naisten turvakodit tarvitsevat riittävää rahoitusta valtiolta, koska ne täyttävät tärkeitä yhteiskunnallisia toimia; ne antavat suojaa ja tukea pahoinpidellyille ja hyväksikäytetyille naisille ja heidän lapsilleen.

3.2.13 Maksuttomat palvelut

Väkivaltaa kokeneiden naisten ja lasten palveluiden tulisi olla maksuttomia, ainakin pienituloisille ja tulottomille naisille. Näin varmistetaan sen, että avun tarpeessa olevat naiset ja heidän lapsensa voivat löytää suojaa huolimatta taloudellisesta asemastaan.

04

TURVAKODIN PERUSTAMINEN JA RAHOITUS

4. TURVAKODIN PERUSTAMINEN JA RAHOITUS

Naisten turvakoti on enemmän kuin turvallinen yösija. Se on paikka, jossa aviomiehensä, poikaystävänsä tai isänsä tekemää väkivaltaa kokeneet naiset ja lapset tutustuvat naisten väliseen solidaarisuuteen ja väkivallattomaan ympäristöön, jossa heitä suojellaan. Edellä esitettyjen toiminnan tavoitteiden ja periaatteiden lisäksi myös turvakodin rakenteen tulee täyttää tietyt ehdot.

Ensimmäinen osa tätä lukua käsittelee turvakodin perustamista. Se on suunniteltu oppaaksi siihen, kuinka aloittaa. Se kattaa vaiheet, jotka otetaan alkuperäisen idean suunnittelusta ovien avaamiseen ensimmäistä kertaa. Toinen osa rahoituksesta sisältää suosituksia ja huomioita valtion ja yksityisen rahoituksen suhteen.

4.1. NAISTEN TURVAKODIN PERUSTAMINEN

Turvakodin perustaminen vaati perusteellista suunnittelua ja työnsä omistautuneen ryhmän työtä. Tässä aluvuossa käsitellään standardeja ja suosituksia, jotka liittyvät alkuperäiseen aloitteeseen, lailliseen perustaan, tarpeiden tunnistamiseen ja suunnitelman hahmotteluun, yksityiskohtaisten suunnitelmien laatimiseen, lobbauksen tarpeeseen ja varojen keräämiseen, paikkaan sekä infrastruktuuriin.

4.1.1 Aloite

Aloitteen naisten turvakodin perustamiseen pitäisi tulla henkilöiltä, joilla on perustiedot naisiin kohdistuvan väkivallan muodoista ja vaikutuksista.

Suuri määrä naisten turvakodeista on perustettu feminististen aloitteista. Turvakotiliike, ainakin sen aikaisemmissa vaiheissa Länsi-, Pohjois- ja Keski- (ei-kommunistisessa) Euroopassa, on suoraan yhteydessä 1970-luvun naisten vapautusliikkeeseen. Ideat ja päämäärät perustuvat tasa-arvon ja sukupuolidemokratian periaatteisiin. Suhteellisen lyhyessä ajassa saavutetut tulokset johtivat siihen, että kansainväliset tahot havaitsivat ja huomioivat naisjärjestöjen tärkeän roolin naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyssä ja naisten ja lasten suojelemisessa miesten väkivallalta (ks. luku kaksi).

4.1.2 Laillinen perusta

Aloitteen tekvän ryhmän tulee tehdä päätös siitä, millaisen laillisen muodon turvakoti ottaa. Lailliset säädökset voivat poiketa eri maissa. Kuitenkin voittoa tavoittelemattoman, ei-valtiollisen organisaation muoto on toivottavin.

Jonkinlainen laillinen asema on välttämätön, jotta rahoitusta voidaan hakea. Perusvastuut ja velvollisuudet täytyy olla määritelty; tämä on yleensä pakollista yhdistystä / organisaatiota rekisteröitäessä. Laillinen asema ei kuitenkaan automaattisesti takaa taloudellista tukea joko julkiselta tai yksityiseltä sektorilta. On suositeltavaa perehtyä syvällisesti eri mahdollisuuksiin ja tarpeenvaatiessa kysyä lainopillisia neuvoja sekä tutustua muiden kansalaisjärjestöjen sääntöihin ja muotoon. On myös tärkeää harkita, kuka on kykenevä ja halukas ottamaan vastuuta (hallitus, johtokunta) ja mitä kriteerejä hallituksen jäseniltä vaaditaan (henkilö, joka yhtyy tavoitteisiin ja periaatteisiin, jolla on erityistietoa kentältä ja joka on julkinen henkilö ja/tai poliitikko). Hallituksen jäsenien pitää pystyä omistautumaan yhdistyksen työlle, olla tietoisia vastuustaan ja olla halukkaita osallistumaan konfliktien selvittämiseen liittyviin prosesseihin.

4.1.3 Tarpeiden selvittäminen

On tärkeää selvittää tietyt tarpeet ennen seuraavien askelten ottamista.

Turvakodin kapasiteetin laskemisen perustan tulisi pohjautua kahden kansainvälisen tahon suosituksiin. Jo vuonna 1986 Euroopan Parlamentin suositus oli ”yksi perhepaikka 10,000 ihmistä kohti”. Vuonna 1998 Euroopan Neuvosto laski tämän luvun 7,500:aan. Täytyy siis tietää, kuinka suuri asukasmäärä alueella on. Mitä kauempana seuraava turvakoti on, sitä harvinaisempaa on että väivaltaa kokenut nainen etsii turvaa sieltä. Turvakotia perustettaessa on otettava huomioon myös naisten liikkuvuus alueella, julkisen liikenteen taso, naisten työllisyysaste, ja saatavan julkisuuden määrää.

Seuraavat asiat, jos mahdollista, pitäisi myös huomioida:

kotiväkivallan määrä

poliisin ja oikeuden tilastot, jos ne antavat asiaan liittyvää tietoa (sukupuolisensitiivisyys, uhrin ja rikoksen tekijän / asianomistajan ja syytetyn välinen suhde)

tutkimukset väkivallan yleisyydestä alueella / maassa

alueen palvelutarjonta hyväksikäytetyille naisille

tähän asti saatu kokemus kansallisella ja kansainvälisellä tasolla

4.1.4 Suunnitelman hahmotteleminen

On tärkeää tehdä yksityiskohtainen suunnitelma ennen kuin käytännön askeleita otetaan. Suunnitelmaan kuuluu:

- perustavanlaatuinen suunnitelma liittyen kapasiteettiin, tarjottaviin palveluihin ja velvollisuuksiin
- turvakodin hallintosuunnitelma
- rakennussuunnitelma, jossa huomioidaan turvallisuuteen liittyvät kysymykset
- henkilöstösuunnitelma
- kaksi budjettisuunnitelmaa (toinen aloitusvaiheeseen, toinen turvakodin vuosittaisen kulujen peittämiseen)
- yhteistyösuunnitelma
- rahankeräyssuunnitelma

4.1.5 Lobbaus ja varainhankinta

Koska tässä alaluvussa käsitellään sekä tiedostamisen lisäämistä että varainhankintaa, alle on kerätty pääkohtia, jotka on syytä huomioida molemmissa toiminnoissa turvakodin perustamisen alkuvaiheessa.

- Kun selkeä alustava suunnitelma on hahmoteltu (mukaan lukien henkilökunta, kapasiteetti ja budjetti – kuten aiemmin on selitetty) – tai jopa etukäteen – on tärkeää löytää ”liittolaisia”.
- Hyvin toimeentulevat ihmiset eivät ole ainoita, jotka voivat ryhtyä kannattajiksi!
- Yhteistyökumppaneiden ja kannattajien löytäminen vaatii verkoston luomista sellaisista ihmisistä, jotka tukevat ideaa turvakodin perustamisesta.
- Nosta esille, että naiseen kohdistuva väkivalta on yhteiskunnallinen ongelma ja että turvakoteja tarvitaan naisten auttamiseksi. Valmistelee tiedotusmateriaalia. Muista viitata niihin kansainvälisiin sopimuksiin, joiden piiriin maasi kuuluu (suositukset)! Siteeraa tutkimustuloksia!
- Mutta: Luo turvakodille positiivinen imago! Vältä negatiivisten mielikuvien käyttöä. Keskity turvakodin tuomiin hyötyihin!
- Eri kohderyhmät tarvitsevat erilaista informaatiota (media, poliitikot, yhteiskunnalliset instituutiot, muut kansalaisjärjestöt, jne.).
- Pyri luomaan henkilökohtaisia kontakteja. Järjestä tapaamisia paikallisten poliitikkojen, median, sosiaalipalvelujen ja yhteisön / kohdealueen vaikutusvaltaisten henkilöiden kanssa.
- Neuvoteltaessa poliitikkojen ja rahoittajien kanssa, tee selväksi, että turvakodin perustaminen on vain ensimmäinen askel. Turvakodilla on tiettyjä kiinteitä kuluja vuodessa. Pyri sitouttamaan pidempään rahoitukseen. Siteeraa taas kansainvälisiä dokumentteja ja tutkimuksia.
- Harkitse tiedotuskampanjan lanseeraamista.

4.1.6 Sijainti

Tarkoitukseen soveltuvan rakennuksen tulee kapasiteettivaatimusten (riittävä määrä turvakotipaikkoja) lisäksi olla suunniteltu ja sijoitettu siten, että se antaa mahdollisimman hyvän suojan naisille ja lapsille.

Olisi ihanteellista, jos turvakodin osoite pidettäisiin salassa. Jos rakennus sijaitsee pienessä kaupungissa ja/tai maaseudulla ja/tai avoimessa yhteiskunnassa, osoitteen salassa pitäminen voi osoittautua erittäin vaikeaksi. Tämä ei kuitenkaan tarkoita, että turvakodin perustaminen olisi mahdotonta, vaan ainoastaan sitä, että turvallisuuteen pitää kiinnittää erityisen suurta huomiota. Tekniset turvavälineet ja hyvä yhteistyö paikallisten lainvalvojien ja naapuruston kanssa on tärkeää (ks. "Turvallisuus"). Voi myös olla eduksi, jos nainen voi valita läheisen ja kaukaisen turvakodin välillä. Jos rikoksenteijä on arvioitu erittäin vaaralliseksi, on suositeltavaa sijoittaa nainen (ja hänen lapsensa) mahdollisimman kauas.

Itse turvakoti(rakennus) voi olla hyvin monenlainen. Turvakoti voi olla yksittäinen talo tai huoneisto suuressa asuintalossa. Jos turvakotia ollaan perustamassa jo olemassa olevaan rakennukseen, täytyy selvittää, täyttääkö se kaikki turvakodille asetetut vaatimukset (ks. infastuktuuri ja huone suunnitelma). Jos tarpeelliset taloudelliset resurssit ovat saatavilla, voi olla eduksi, jos talo on rakennettu nimenomaan turvakodiksi.

Suunnittelu vaiheessa on myös selvittettävä rakennukseen liittyvät tekniset ja lailliset tekijät. Ongelmia saattaa esiintyä esimerkiksi silloin, jos turvakoti sijaitsee julkisessa rakennuksessa – miten turvakodin erityisistä turvallisuustarpeista voidaan huolehtia. Hätäuloskäynnit muodostavat erityisen ongelman, koska ne täytyy pitää avoinna mahdollisen tulipalon vuoksi. Suosittelemme arkkitehdin tai rakennusyrityksen ja rakennusviranomaisten konsultoimista luovan ratkaisun löytämiseksi näissä ongelmissa.

4.1.7 Infrastrukturi

Elämä turvakodissa on erilaista kuin kotona asuminen. Tilaa on yleensä vähemmän ja joitain huoneita täytyy jakaa. Sen vuoksi on tärkeää tehdä elämästä mahdollisimman miellyttävää.

Seuraavat asiat tulisi huomioida turvakotia perustettaessa:

- Naiset ja lapset tarvitsevat sopivan ympäristön voidakseen toipua traumaattisesta kokemuksesta.
- Yksilöllisiä tarpeita täytyy kunnioittaa. Koko suunnittelun ajan on pidettävä mielessä oikeudet yksityisyyteen ja omaan tilaan.
- Turvakoti on suunniteltava siten, että myös liikuntarajoitteisten naisten on mahdollista asua siellä. naiset voivat asua siellä.
- Naisten turvakoti on myös talo lapsille ja nuorille (ks. 5.2).
- Viimeaikaiset kokemukset joissain maissa osoittavat, että suurissa turvakodeissa saattaa muodostua hotellimainen tunnelma – niissä on vaikea oppia tuntemaan toisia, jolloin on myös vaikea luoda tunnetta yhteisöstä.

Esimerkki: Saattaa olla avuksi, että kuvittelet itsesi viettämässä aikaa turvakodissa. Eikö sen tule tarjota viehättäviä, tilavia huoneita, ruuanlaitto mahdollisuudet ja erillisen kylpyhuoneen? Tarjottaviin palveluihin kuuluvat ilmaiset ateriat, huoneen siivous, lastenhuolto, terapia, lääkehuolto, ja terveyspalvelut – aivan kuten neljän tähden hotellissa. Vaikka tämä saattaa kuulostaa epärealistiselta, on tärkeää, että ei ajatella liian kapea-alaisesti. Väkivallan kohteeksi joutuneilla naisilla ja lapsilla on oikeus parhaaseen mahdolliseen tukeen.

4.1.8 Huonesuunnitelma

Huoneet naisille

Jokaisella naisella ja hänen lapsillaan pitäisi olla oma huone. Kylpyhuoneita pitäisi olla yksi aina kahta asuinhuonetta kohti.

Turvakotiin tulevat naiset ja lapset ovat kriisitilanteessa. Mahdollistaakseen heille toipumisen traumaattisesta kokemuksesta, on tärkeää luoda ympäristö, joka tarjoaa mahdollisuuksia yksinäisyyteen ja lepoon.

Jaettavat huoneet

Naisten turvakoti on myös paikka, jossa naiset kohtaavat muita naisia, joilla on samanlaisia kokemuksia. Näin heille avautuu mahdollisuus perehtyä naisten väliseen solidaarisuuteen ja ymmärtää, että parisuhdeväkivalta ei ole henkilökohtainen vaan yhteiskunnallinen ongelma ja että väkivalta voidaan pysäyttää.

Turvakodissa pitäisi olla ainakin kaksi suurempaa huonetta, tilava keittiö ja pesuhuone. Yhden suuren huoneen tulisi toimia olohuoneena. Toisen tulisi myös olla käytettävissä ryhmätoimintaan ja riittävän suurin juhliin (kaikille asukeille ja henkilökunnalle).

Jotkut turvakodit tarjoavat koulutuskursseja naisille. Myös se on syytä pitää mielessä turvakotia suunniteltaessa.

esimerkki: Equal Project FEMQUA
ks. www.aoef.at

Naisilla pitää olla mahdollisuus ruuanlaittoon ja aterioiden syömiseen yhdessä.

Turvakodissa on myös oletava hyvä pyykinpesumahdollisuudet, sillä sinne tulevilla naisilla ei yleensä ole paljoa vaatteita mukanaan.

Henkilökunnan huoneet

Erilliset huoneet neuvontaan ja hallinnoimiseen ovat välttämättömät.

Jos turvakodissa on henkilökuntaa ympärivuorokauden, tarvitaan myös makuuhuone, jossa on keittohenkilökunta pysyy talossa yön, he tarvitsevat makuuhuoneen, jossa on keittovälineet ja kylpyhuone. Ainakin yksi huone yksityiseen neuvontaan on tarpeellinen (enemmän suurissa turvakodeissa). Kaikissa toimisto- ja neuvontahuoneissa täytyy olla puhelimien ja internet-yhteydellä varustettu tietokone.

4.1.9 Henkilökuntasuunnitelma

Yksityiskohdat alaluvussa 6.2 (Henkilökunta).

4.1.10 Turvallisuus

Yksityiskohdat luvussa 7 (Turvallisuus).

ESIMERKKI:

Kun suunnitellaan huoneiden määrää, tyyliä ja kokoa jne. henkilökunnan ja taloon otettavien naisten maksimimäärän pitäisi jo olla tiedossa. On kuitenkin mahdollista erotella mitkä ovat perusvaatimuksia (o) ja mitkä arvokkaita lisiä (x).

Naisten ja lasten huoneet:

- o asuintilat naisille ja lapsille (1 huone per nainen ja hänen lapselle/lapsilleen):
- x yksi lisähuone suurille perheille, joilla on enemmän kuin yksi lapsi
- x yksi kylpyhuone perhettä kohti, muuten
- o yksi kylpyhuone jaettavaksi kahden asuintilan välillä
- o suuri keittiö (jos asuintiloja ei ole varusteltu ruuanlaittovälineillä)
- o kokoushuone (päivittäisiin ja viikoittaisiin talon tapaamisiin) = ruokala
- x olohuone (-huoneet) naisille (kirjasto, TV, stereot, tee/kahvinkeittovälineet, jne.)
- x opiskelu/seminaari huone, jossa on tietokoneita
- o leikkihuoneet lapsille (riippuen turvakodin koosta) – katso 5.2 “Palvelut lapsille”
- x erilliset huoneet eri ikäryhmille (0-5 vuotiaat, 6-12 vuotiaat, 12+), varusteltuina leluilla ja tarpeellisilla ikään sopivilla välineillä
- x toimintahuone
- x monitoimihuone
- x huone lukemiseen, kotitehtävien tekemiseen, opiskelemiseen (hiljainen)

Henkilökunta- ja neuvontatarpeet:

- o huone(-et) kriisitapaamisiin ja neuvontaan (riippuen henkilökunnan koosta)
- o huoneet lasten ohjaajille
- o hallinto- ja toimistohuone(-neet), varusteltuina puhelimilla, tietokoneilla, kopiokoneella, faksilla
- o huone yövuoroon (mukaan lukien sänky, peseytymis- ja keittovälineet)

Huoneet taloudenhuollon tarpeisiin:

- o suuri varastohuone taloustavaroille, erityisesti yhteisöllisen talouden tarpeisiin (ruoka ja juomat, toimistotarvikkeet, vaatteet, WC-tavarat, jne.)
- x lisävarastotilojen (turvakodin ulkopuolella) tulisi olla mahdollisia yksityisten huonekalujen varastointiin, lahjoituksille, jne.
- o pesuhuone
- o huone lämmitykseen ja kuumavesijärjestelmään
- o varastohuone pyörille, lastenvaunuille jne.
- x lisävarastotila puutarhakalusteille ja välineille jne.

4.2 NAISTEN TURVAKODIN RAHOITUS

Taloudelliset seikat ovat ratkaisevan tärkeitä turvakotia perustettaessa ja ylläpidettäessä. Taloudellisten resurssien määrällä on suora ja merkittävä vaikutus henkilökunnan ja palveluiden määrään ja laatuun sekä elinolosuhteisiin turvakodissa. Taloudelliset resurssit voidaan nähdä selkeänä osoituksena siitä, kuinka arvokkaana asiana naisiin kohdistuvan väkivallan vastustamista yhteiskunnassa pidetään. Riittävän taloudellisen tuen löytäminen on usein vaikeaa.

4.2.1 Valtion rahoitus

Naisten turvakodit täyttävät tärkeän paikan palvelujärjestelmässä, ja ne pitäisikin rinnastaa muihin, valtioin tarjoamiin sosiaalipalveluihin. Valtio on velvollinen tarjoamaan suojaa kaikenlaiselta sekä yksityisen että julkisen piirissä tapahtuvalta väkivallalta. Valtion tulisikin rahoittaa naisten turvakotien ja muiden naisten tukipalveluita tuottavien järjestöjen toiminta (ks. luku 2).

Viime vuosikymmeninä modernit demokraattiset valtiot, jotka pitävät perusterveydenhuolto- ja sosiaalipalvelujen takaamista yhtenä tärkeimmistä toimintamuodoistaan, ovat suunnanneet palveluidentuottamisvastuuta yhä enemmän ei-valtiollisille järjestöille. Nämä kansalaisjärjestöt ovat itsenäisiä, ei-voittoa tekeviä yhdistyksiä, jotka saavat yleistä rahoitusta suorittaakseen sosiaalisia tai sosiaalipoliittisia toimia sekä tuottaakseen erityispalveluita.

Euroopassa useimpien turvakotien palvelut ovat naisjärjestöjen tuottamia. Nämä järjestöt ovatkin viime vuosikymmeninä keränneet suuren määrän asiantuntemusta ja käytännönkokemusta parisuhdeväkivallan kohteeksi joutuneiden naisten tukemisessa. Nämä palvelut ovat myös osoittautuneet tehokkaiksi. Uudet turvakodit tulisikin perustaa tämän mallin mukaisesti, sillä ruohonjuuritasolla järjestöt ovat joustavampia palvelujen tuottajia kuin julkinen sektori. Lisäksi väkivallan uhrit turvautuvat helpommin järjestöjen tuottamiin matalankynnyksen palveluihin kuin viranomaistahoihin.

Esimerkki: Itävallan osavaltio "Upper Austriassa" kaikkia naisten turvakoteja ylläpidetään kansalaisjärjestöt toimesta ja niiden olemassaolo on suojattu lailla. Kaikki Wienissä toimivat neljä naisten turvakotia ovat allekirjoittaneet sopimuksen paikallisten viranomaisten kanssa turvakotein rahoituksesta määrittelemättömäksi ajaksi. Espanjan Andalusiassa on hyväksytty monivuotinen toimintasuunnitelma, jossa taataan myös turvakotien rahoitus.

Ymmärrettävästi turvakotien toimintaa rahoittavat valtionahot vaativat, että turvakotityössä huomioidaan ammattimaisesti tuotetuille palveluille asetut määräykset ja laatustandardit. On kuitenkin tärkeää, että valtion elimet huomioivat turvakotien ammatillisen itsenäisyyden. Turvakodeissa tehtyä työn laatua tulee arvioida sekä ulkoisesti että sisäisesti (ks. alaluku 11.3). Täytyy kuitenkin muistaa, että tukipalveluiden laatu riippuu tarvittavan rahoituksen saatavuudesta ja muista varoista. Naisiin ja lapsiin kohdistuva väkivalta myös aiheuttaa "kuluja". Tutkimukset, joita on siteerattu luvussa 2, osoittavat, että naisiin ja lapsiin kohdistuvasta väkivallasta aiheutuu suuria kuluja yhteiskunnalle. Ennalta ehkäisevään toimintaan sijoittaminen ja siten väkivallan vähentäminen tulevaisuudessa on myös valtiontaloudellisesti kannattavaa toimintaa. Tämä pitää paikkansa erityisesti naisten tukipalveluiden rahoittamisessa.

Tiivistelmä naisten turvakotien rahoitukseen liittyvistä suosituksista:

- Turvakotipalvelut pitäisi tuottaa ammattimaisesti toimivien naisjärjestöjen toimesta
- Turvakotien rahoittaminen tulisi suojata lainsäädännöllä
- Jotta naisten turvakodit, auttavat puhelimet ja muut tukipalvelut voisivat toimia kunnolla, ne tarvitsevat pitkäaikaisen tai määrittelemättömäksi ajaksi tehdyn rahoitussopimuksen viranomaisten kanssa. Jatkuva taistelu rahasta vie paljon aikaa ja energiaa, jotka ovat siten poissa varsinaisesta työstä naisten ja lasten kanssa. Taloudellisella epävarmuudella ja riippuvuudella on myös syvempiä vaikutuksia naisten turvallisuutta ja itsenäistymistä tavoittelevan päämäärän kannalta.
- Rahoitussopimuksen tulee kattaa kaikki tarjottavat palvelut eikä niitä pidä jakaa erillisiin sopimuksiin.
- Rahoituksen tulee olla riittävä ja kattava: siihen täytyy sisältyä myös pr-työ ja yleisen tietoisuuden lisääminen (awareness raising work).
- Sopimukseen täytyy sisältyä myös palveluiden ammatillisen itsenäisyyden tunnustaminen ja ne

- ammattityölle asetut standardit, jotka turvakotityössä on täytettävä.
- Rahoituksen pitää olla riittävä, jotta edellämainitut standardit voidaan saavuttaa ja ylläpitää.
- Turvakodissa olemisen täytyy olla ilmaista väkivaltaa kokeneille naisille ja lapsille.
- Jokaisella naisella täytyy tarvittaessa olla mahdollisuus tulla turvakotiin huolimatta rahoitukseen liittyvistä kysymyksistä. Ainoastaan kyseessä oleva nainen itse voi arvioida, onko hän turvassa lähimmässä turvakodissa vai kauempana sijaitsevassa turvakodissa. Rahoituskysymykset eivät saisi vaikuttaa tähän valinnanvapauteen.
- Turvakoteja ei pidä pakottaa rahoittamaan tarjoamiaan palveluita itse; kokonaisbudjetissa turvakotien oman varainkeruun pitäisi olla vain hyvin pieni osa.
- Yksityisiltä rahoittajilta saadut tulot pitäisi voida käyttää vain erityis- ja lisähankintoihin, kuten lasten leikkikaluihin, televisioon tai opiskelutarkoituksiin hankittavaan tietokoneeseen - ei kattamaan säännöllisiä turvakodin ylläpitokustannuksia.
- Rahoitussopimuksessa pitäisi myös todeta, että yksityisiltä tukijoilta saadut varat eivät vaikuta valtion rahoituksen tasoon, mikä tarkoittaisi valtion vetäytymistä vastuustaan.
- Turvakotien asiantuntijoiden pitäisi olla mukana, kun muotoillaan kriteerejä, jotka liittyvät väkivaltaa kokeneiden naisten palveluihin. Heidän asiantuntemuksensa tulisi ottaa huomioon kartoitettaessa rahoituksen ohjesääntöjä, jotta nämä ohjeet edistäisivät enemmän kuin estäisivät turvakodin työtä. Jos käytännöstä tulee liian byrokraattisia, ne verottavat voimavaroja, joita tarvitaan perustehtävien suorittamiseen.

4.2.2 Esteitä perusrahoitukseen

Suuri osa naisten turvakodeista joutuu toimintansa rahoittamiseksi turvautumaan yksityisiltä järjestöiltä tai sponsorointiin saamiinsa rahoituksiin. Uusissa EU:n jäsenvaltioissa monet naisten tukipalvelut ovat olemassa ulkomaisen rahoituksen ja kansainvälisten järjestöjen turvin. Tavoitteena täytyy olla naisten turvakotien rahoitus valtion toimesta kaikissa maissa. Jotta tähän päästäisiin, tarvittaisiin EU:n antama direktiivi.

Naisten turvakotien kaikkialla tulisi pitää näitä vaatimuksia esillä. Neuvoteltaessa viranomaisten kanssa on tärkeää osoittaa rakenteellisen ja yksilötason väkivallan välinen yhteys, samoin kuin yhteys riittävien taloudellisten resurssien ja naisille tarjottavan tuen (laadun) välillä. Perustajien ja työntekijöiden täytyy päättää itse jokaisessa turvakodissa, haluavatko he pitää turvakotiaan avoimna "hinnalla millä hyvänsä", vai onko jossain raja, jonka alapuolella palveluita ei voida tarjota. Korkeatasoista työtä pahoinpideltyjen naisten kanssa voi tehdä vain riittävien taloudellisten resurssien turvin. Se edellyttää kuitenkin jatkuvaa tiedotustoimintaa erityisesti poliitikkojen suuntaan, jotta varmistetaan, että he tukevat jatkuvasti turvakoteja.

Monissa turvakodeissa naisten täytyy maksaa vuokraa, joko omista varoistaan tai sosiaalihuollon tuella. On tärkeää ainakin taata, että vain vuokratulot laskutetaan. Yhteiskunnalla on vastuu torjua väkivaltaa, joten väkivallan kohteeksi joutuneiden naisten ei pitäisi joutua maksamaan neuvonnasta ja muista tukipalveluista aiheutuneita kuluja. Lastenhoidon pitäisi myös olla ilmaista. Valtiolla on velvollisuus tuottaa näitä palveluja.

4.2.3 Yksityinen rahoitus

Kuten edellä esitettiin, yksityistä rahoitusta tulisi käyttää ainoastaan erityisten hankintojen tekemiseen. Varat juoksevien kulujen kattamiseen pitäisi tulla valtiolta.

Monet turvakodit joutuvat kuitenkin turvautumaan ensisijaisesti yksityiseen rahoitukseen. Tästä syystä sisällytämme ohjeita rahoituksen keräämiseen:

Naisiin kohdistuva väkivalta väkivalta perheessä / intiimeissä suhteissa on erittäin arka aihe, jolloin sen esille nostaminen ja siitä keskusteleminen voi olla vaikeaa. Siihen liittyy tabuja, jotka saattavat saada ihmiset tuntemaan olonsa epä mukavaksi. Tämä on muistettava aina ottaa huomioon. On kuitenkin tärkeää lähestyä ihmisiä, kertoa heille turvakodoissa tehtävästä työstä ja naisten tukipalveluissa sekä löytää seikkoja, jotka voivat herättää ihmisissä mielenkiinnon tukea työtä.

Voittoa tuottamattomien yhdistysten tukeminen ja sponsorointi voi tarkoittaa monenlaista tukea (raha, tarvikkeet, palvelut, henkilökohtainen auttaminen...).

Taloudellista tukea voidaan hankkia:

- Lahjoituksilla
- Lahjoilla
- Yksityisellä tuella
- Tapahtumien järjestämisellä (rahankeräys juhlat)
- Hyväntekeväisyysmyyjäisillä (lelut, käytetyt vaatteet, käsintehtyjä tavaroita)
- Yhteistyöllä yritysten kanssa

Mitä tehdä tuen ja lahjoitusten keräämiseksi?

Turvakotihankkeen esittely

- Lisää tietoisuutta nasiin kohdistuvasta väkivallasta ja naisten turvakotien hyödyllisyydestä. Valmistele tiivis informaatioaineisto. Muista myös siteerata kansainvälisten tahojen suosituksia, ratkaisuja jne. (ks luku 2 ja liite 1). Siteeraa tutkimustuloksia.
- Mutta: Luo positiivinen mielikuva turvakodista. Vältä käyttämästä negatiivisia mielikuvia. Keskity julkisuudessa etuihin.
- Kuvaille turvakodin / kriisikeskuksen vaikutusta ja tehokuutta. Sponsorit työskentelevät mielellään vahvojen yhteistyökumppaneiden kanssa.

Yhteydenottaminen tukijoihin ja kannattajiin

- Yhteistyökumppaneiden ja kannattajien löytäminen tarkoittaa verkostojen luomista ihmisiin, jotka kannattavat ideaa turvakodin perustamisesta ja ylläpitämisestä.
- Yritä muodostaa henkilökohtaisia kontakteja: järjestä tapaamisia paikallisten poliitikkojen, median, sosiaalipalveluiden, eri kirkkoryhmien, yhteisön / kohdealueen vaikutusvaltaisten ihmisten kanssa.
- Tee lista kontakteistasi ja pidä se ajan tasalla.
- Motivoi eri ihmisiä tekemään jotain turvakodin puolesta.

Kohderyhmä

Eri kohderyhmät tarvitsevat erilaista informaatiota

- Sponsorit ovat kiinnostuneita taloudellisesta menestymisestään. He odottavat ammattitaitoista ja tehokasta työtä. He tukevat sinua, jos työsi vastaa heidän yrityksensä imagoa.
- Kannattajat ovat kiinnostuneita sosiaalisista ongelmista. He kiinnostuvat päämääräsiänne. Näytä heille, että heidän lahjoituksensa on tarpeellinen ja hyödyllinen. Luo heille tunne siitä, että heidän tukeaan arvostetaan.
- Poliitikot (ja toimittajat) haluavat faktoja ja numeroita.
- Toimittajat kaipaavat inhimillisiä tarinoita.
- Paikalliset sosiaalipalvelut tarvitsevat laajamittaisen selvityksen tuotettavista palveluista ja annettavasta tuesta.
- Jokaisesta kohderyhmästä pitäisi pitää huolta heidän eri tarpeitaan ajatellen, esim. tiedon tuottaminen, henkilökohtaiset kiitoskirjeet tai säännölliset lehtiset/uutiset, joissa kerrotaan toiminnasta.

Sponsoreiden etsiminen

- Tarkista verkostosi! Kuka henkilö voisi tietää jostain tietystä yrityksestä tai saattaisi esitellä sinut jollekin johtoportaan olevalle?
- Kysy tietoa yrityksistä soittamalla heidän tiedottajilleen tai markkinointiosastoille.
- Tiedustele heidän päämääriään: ehkä he haluavat parantaa kuvaansa, osoittaa yhteiskunnallista vastuutaan, saada laajempaa julkisuutta, tukea kansalaisjärjestöä parantaakseen kommunikaatiota yrityskumppaneiden, asiakkaiden tai julkisen hallinnon kanssa, lisätä työntekijöidensä identifioitumista yrityksen kanssa jne.
- Varmista, että tiedät yhteistyökumppaneittesi oikeat nimet, nimikkeet, puhelinnumerot ja osoitteet. Yhteistyökumppaneittesi täytyy tietää sama teidän organisaatiostanne sekä kuka vastaa työn suunnittelusta.
- Selvitä, mitä he voivat tarjota teille (rahaa, tarvikkeita, palveluita).
- Selvitä, mitä te voitte tarjota yritykselle. Sen lisäksi, että turvakoti täyttää tärkeän yhteiskunnallisen tehtävän ja parantaa yrityksen imagoa (organisaationne tuen kautta), voitte viitata yrityksen saamaan julkisuuteen mediassa, tiedotusmateriaalissanne, rahankeräys juhlissa

- jne.
- Ensimmäisessä tapaamisessa kerro työstänne ja anna kirjoitettu tiivistelmä suunnitelmistanne. Pitäkää se lyhyenä ja yksinkertaisena (1-2 sivua). Voitte tarvittaessa antaa myöhemmin lisää tarkempaa informaatiota. Selittäkää turvakodin taloudelliset suunnitelmat. Pyytäkää tarkkaa rahasummaa erityisiin hankintoihin, kuten huonekaluihin, lasten leluihin, pakettiautoon turvakodille, erityisiin tapahtumiin jne. Anna heidän valita ainakin kahden tukimahdollisuuden välillä.
  - Tapaamisen jälkeen saattaa olla hyödyllistä lähettää muistio tehdyistä järjestelyistä. Näin varmistetaan, että molemmat osapuolet ovat ymmärtäneet asiat samalla tavalla.

Kannattajien etsiminen

Kaikkia voidaan kysyä kannattamaan työtäsi (lahjoituksilla tai tekemällä jotakin):

- Kirjoita ylös lista siitä, mitä tarvitset.
- Jakele tätä toivelistaa kokouksissa, uutislehtisissä, web-sivustolla, kirkon ryhmissä jne.
- Toivelista täytyy päivittää säännöllisesti.
- Toivelista voi sisältää tämänhetkisiä tarpeita, erityisiä tarpeita, esim. toimistoon tai lasten toimintaan.
- Toivelistassa tulisi sisältää myös tarve lahjoituksiin rahana ("jos haluat jättää ostamisen meille").
- Henkilökunnan jäsenen tulee antaa kuitti / tunnustus lahjoittajalle.
- Ottamalla kaiken irti kontakteistasi, voit saada muita kannattajia. Kirkkoryhmät tai hyväntekeväisyysjärjestöt saattavat haluta tukea työtäsi. Muusikot ja bändit saattavat haluta pitää konsertteja. Taiteilijat saattavat haluta myydä töitensä julkisesti turvakodin hyväksi. Naapuri saattaa haluta korjata pyöriä lapsille turvakodissa.
- Kannattajat tarvitsevat henkilökohtaista yhteydenpitoa. Muista, että he haluavat valita kuinka paljon aikaa ja yritystä he haluavat sijoittaa.

05

PALVELUT NAISILLE JA LAPSILLE

5. PALVELUT NAISILLE JA LAPSILLE

Naisten turvakodit tarjoavat erilaisia tukipalveluita. Ne tarjoavat suojaa, kriisiapua ja neuvontaa pahoinpidellyille naisille ja lapsille – myös muille kuin turvakodissa asuville. Suojan ja turvan tuottamisen lisäksi turvakodeilla on myös muita tehtäviä. Ne toimivat naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi ja poistamiseksi laajemminkin: ne pyrkivät lisäämään yleistä tietoisuutta väkivallasta, sen syistä ja seurauksista sekä tarpeesta erityisiin tukipalveluihin. Asian eteenpäin saattamiseksi on tärkeää verkostoitua ja tehdä yhteistyötä muiden ammattilaisten / viranomaisten kanssa.

5.1 NAISILLE SUUNNATUT PALVELUT

Seuraavaksi käsiteltävät palvelut ovat tyypillisiä palveluja, joita turvakodit tarjoavat väkivaltaa kokeneille naisille ja heidän lapsilleen. Palvelujen toteuttamiseen käytetään erilaisia organisaatiomuotoja. On olennaista, että palvelut ovat yhtäpitäviä näiden tavoitteiden ja periaatteiden kanssa, joita käsitellään luvussa kolme.

Ympäri vuorokautiset palvelut

On tärkeää, että naisille annetaan kriisiapua ja että he saavat tulla turvakotiin milloin tahansa, jopa yöllä.

Majoitukseen tarvittavat resurssit saattavat kuitenkin olla rajoitetut. Jokaisella turvakodilla pitäisi olla käytännönperiaatteita siitä, miten ratkaistaan tilan puutteesta johtuvia rajoitteita. Perusperiaatteena pitäisi kuitenkin olla se, ettei yhtäkään suoranaisesti vaarassa olevaa naista naista käännytetä ovelta, minkä seuraksena hänen olisi pakko pysyä väkivaltaisen kumppanin kanssa taikka palata sellaisen luokse.

Mikäli jollakin alueella toimii ainoastaan yksi naisten turvakoti, on tämän oltava auki ja valmis ottamaan vastaan naisia lapsineen ympärivuorokautisesti. Mikäli paikkakunnalla on useampi kuin yksi turvakoti, on vähintään yhden niistä oltava auki 24 tuntia vuorokaudessa. Turvakodin olisi tarjottava naisille myös mahdollisimman edullista kuljetusta (mieluummin ilmaiskuljetusta), jotta naiset lapsineen pääsisivät turvakotiin ilman, että heidän tarvitsisi olla huolissaan matkakustannuksista.

Esimerkki: Wieniläiset turvakodit maksavat asiakkaitensa taksimatkan turvakotiin erillisestä budjetista, joka on perustettu nimenomaan tähän tarkoitukseen.

Suoraan turvakotiin meneminen ei ole yleensä ensimmäinen askel, jonka väkivaltaisessa parisuhteessa elävä nainen ottaa. Ensimmäinen henkilökohtainen yhteys luodaan yleensä puhelimitse. Useilla turvakodeilla on oma ympärivuorokautinen tuki- ja neuvontapuhelin. Jokaisella paikkakunnalla tai kaupungissa olisi oltava vähintään yksi ympärivuorokautinen tukipuhelin, joka tarjoaa kriisiapua sekä osaa ohjata naisia lähimpään turvakotiin. Tukilinjojen sekä turvakotien puhelimennumeroita on tärkeää mainostaa mahdollisimman laajasti, jotta naiset olisivat tietoisia kyseisen tuen ja avun olemassaolosta sekä tarvittaessa todellakin hakisivat turvakodista apua (ks. luku 9).

Ennen naisen turvakotiin tulemistä olisi turvakodin henkilökunnan aina keskusteltava naisen kanssa (katso osio "Vastaanottaminen" jäljempänä).

Neuvonta

Neuvonta on yksi naisten turvakotien tarjoamista avainpalveluista. Jotkut turvakodit tarjoavat neuvontaa myös naisille, jotka eivät ole turvakodin asukkaita, toiset taas pyörittävät omia, erillisiä neuvontapisteitä. Joskus nämä toimivat myös yhteyspisteinä naisille, jotka tarvitsevat paikan turvakodissa.

On tärkeää muistaa, että neuvontapalvelun on oltava ammattitaitoista, jotta väkivaltaa kokenut nainen saisi asiallista tietoa kaikista hänelle ja hänen lapsilleen tarjolla olevista palveluista.

Esimerkkejä: AMCV Portugalissa; Casa delle Donne Bolognassa, Italiassa; Women's Aid Iso-Britanniassa.

Ensimmäisen tapaamisen tarkoituksena on luoda luottamuksellinen suhde. Turvakodin työntekijän on kuunneltava huolellisesti apua hakevaa naista sekä kartoitettava hänen tarpeensa. Naisilla on oikeus ammattitaitoiseen ja puolueettomaan tukeen huolimatta siitä, millaisia päätöksiä he sitten tekevätkään. Henkilökunnan on aina taattava naiselle, että kaikkea hänen kertomaansa tietoa käsitellään täysin luottamuksellisesti ja että hänen ei tarvitse paljastaa henkilöllisyyttään.

On tärkeää arvioida jokaisen asiakkaan väkivaltaisen kumppanin vaarallisuus sekä laatia turvasuunnitelma (katso osio "Uhrin turvallisuuden varmistaminen" jäljempänä). Apua hakevalle naiselle tulisi kertoa myös hänen oikeuksistaan sekä vaihtoehtoistaan. Osa välitettävästä tiedosta voi olla kirjallisessa muodossa. Naisen turvallisuuden vuoksi voi olla tärkeää neuvoa häntä olemaan paljastamatta näitä tietoja väkivallan tekijälle.

On myös olennaista kartoittaa mahdolliset resurssit ja sosiaalinen verkosto (perhe, ystävät, julkiset palvelut ym.), mistä nainen voisi hakea tukea.

Jokaiselle naiselle tulisi laatia henkilökohtainen suunnitelma, jossa erittellään kaikki häntä varten olemassa olevat tukimahdollisuudet.

Vastaanottaminen

Miten naiset ja lapset löytävät turvakodin? Mahdollisuuksia on useita. Yhdessä toimintamallissa turvakoti tekee yhteistyötä neuvontapisteen kanssa, jonka osoite on julkinen, kun taas turvakodin osoite pysyy salaisena. Jos toiminta on organisoitu näin, naiset tulevat ensi neuvontapisteeseen. Toisessa toimintamallissa otetaan yhteyttä turvakotiin – jonka osoite on salainen – puhelimitse, jolloin apua hakevalle naiselle kerrotaan turvakodin osoite. On myös sellaisia turvakoteja, jotka itse hakevat naisen ennalta sovitusta paikasta ja kuljettavat turvakotiin.

Naisen (lapsineen) ottaa turvakodissa vastaan turvakodin täysipäiväinen työntekijä. Tämä saattaa kuitenkin olla hankalaa, koska useissa turvakodeissa ei ole riittävästi henkilökuntaa, joka pystyisi olemaan läsnä 24 tuntia vuorokaudessa. Naisella on kuitenkin oikeus saada ammattitaitoista kriisineuvontaa muutaman tunnin sisällä turvakotiin saapumisesta.

Turvakotiin tuleminen saattaa olla aluksi hyvin hämmentävä kokemus. On tärkeää tarjota naiselle tehokasta apua ja tukea välittömästi hänen saavuttuaan. Naiselle pitäisi heti alussa määrätä tukihenkilö, joka parhaimmassa tapauksessa on sama työntekijä, joka otti hänet turvakotiin vastaan tai henkilö, joka ensimmäisenä antoi naiselle neuvontaa. Tämä on tärkeää, kun luodaan perusta luottamukselle ja autetaan naista löytämään oikea suunta elämässään. Koskaan ei saisi aliarvioida sitä kriisitilanteen synnyttämää ahdistusta, jonka kanssa naiset ja lapset joutuvat kamppailemaan, ja jota entisestään pahentaa täysin uuden ja vieraan paikan aiheuttama stressi.

Esimerkki: Useiden turvakotien seinillä on ilmoitustaulu valokuvineen, joissa esitellään kaikki turvakodissa työskentelevät naiset, kerrotaan heidän nimensä sekä työtehtävänsä. Tämä auttaa naisia ja lapsia tutustumaan turvakodin henkilökuntaan.

Naiselle ja lapsille on myös kerrottava tärkeimmät turvakotia koskevat tiedot sekä perehdyttää heidät turvakodin elämää ohjaaviin sääntöihin (ks. luku 8).

Oleskelun ensimmäinen vaihe - mietintäkausi

Turvakodissa oleskelun ensimmäisessä vaiheessa, nainen tutustuu turvakotiin ja sen henkilökuntaan; hän myös toipuu traumaattisesta kokemuksestaan, tottuu turvakodissa olemiseen, pohtii omia tarpeitaan ja huoliaan sekä ryhtyy tekemään päätöksiä siitä, miten toimia seuraavaksi. Tämä kyseinen vaihe voi kestää muutamasta tunnista useisiin päiviin tai jopa viikkoihin.

Tässä vaiheessa on naisen päätettävä, haluaako hän pysyä turvakodissa vai mennä jonnekin muualle, ja haluaako hän erota kumppanistaan väliaikaisesti vai pysyvästi. On tärkeää, että neuvoja vakuuttaa naiselle selvästi, että päätös asiasta on yksinomaan naisen ja että hänellä on yhtä lailla oikeus pysyä kumppaninsa luona kuin jättää hänet. Yhtä tärkeää on, että nainen on tietoinen siitä, että

hän saa aina palata turvakotiin, vaikka hän olisikin välillä palannut kotiinsa. Jos nainen päättää palata kumppaninsa luokse, on tärkeää keskustella naisen kanssa hänen turvallisuudestaan sekä kehittää yhdessä toimintamalleja, miten suojella häntä ja lapsia, sekä mistä ja miten hän saisi tukea.

Jotkut naiset kysyvät, pystyvätkö väkivaltaiset miehet muuttumaan - pystyykö heidän kumppaninsa muuttumaan. Olemassa olevia mahdollisuuksia on tutkittava. Joissakin maissa tarjotaan väkivaltaisille miehille mahdollisuutta osallistua väkivallan katkaisuojelmaan. Tällaisessa tapauksessa nainen voi vaatia kumppaniaan osallistumaan ohjelmaan, mikäli hän haluaa naisen palavan luokseen. On kuitenkin suositeltavaa neuvoa väkivaltaisia miehiä vastaaviin ohjelmiin ainoastaan silloin, kun ohjelmien tarjoajat kiinnittävät äärimmäistä huomiota uhrien turvallisuuteen sekä tekevät tiivistä yhteistyötä naisille suunnattujen palvelujen kanssa. Väkivallan katkaisuojelmien on oltava uhrinkeskeisiä sekä painotettava uhrin turvallisuutta. (ks. luku 12).

Tässä vaiheessa on erityisen tärkeää varmistaa, että nainen saa tehokasta sekä huolellisesti suunniteltua neuvontaa, koska nimenomaan tässä vaiheessa valtaosa naisista päättää, haluavatko he palata kumppaninsa luokse vaiko ei.

Henkilökohtainen neuvonta ja voimaantuminen

Henkilökohtaisen neuvonnan aikana kartoitetaan naisen kaikki tarpeet ja huolenaiheet sekä määritellään prioriteetit. Naiselle laaditaan henkilökohtainen neuvonta- ja tukisuunnitelma. Ammattilaisen tehtävänä on käydä naisen kanssa läpi kaikki mahdolliset saatavilla olevat vaihtoehdot sekä tukea häntä tavoitteidensa saavuttamisessa.

Omien valintojen tekemisessä naiset tarvitsevat tukea. Heidän on saatava tukea voimaantumisen prosessin aikana sekä itsetuntonsa ja itsemääräisyyden vahvistamisessa. On tärkeää saada nainen uskomaan itseensä; siihen että hänellä on oikeus ja kyky tehdä valintoja sekä päättää, mitä hän haluaa omalta elämältään. Naisella pitäisi myös olla mahdollisuus puhua usein väkivaltakokemuksistaan ja pohtia niitä, jos hän niin haluaa. Pitäisi muistaa, että naiset jotka ovat kokeneet väkivaltaa, tarvitsevat usein paljonkin aikaa ennen kuin he saavat kerättyä tarpeeksi luottamusta ja voimaa puhua kokemuksistaan, etenkin mikäli kyseessä on seksuaalisen väkivallan kokemus. Neuvojan tuella nainen ymmärtää, millaisia strategioita hänen kumppaninsa on käyttänyt saadakseen hänet valtaansa sekä pystyäkseen kontrollloimaan häntä. Tämä ymmärrys auttaa naista kehittämään omia strategioitaan pystyäkseen vastustamaan miestänsä ja suojelemaan itseään. Turvakodin henkilökunnan on myös annettava naiselle käytännön apua eri viranomaisten kanssa asioimisessa sekä saatettava hänet poliisiasemalle, oikeuteen jne. Hyödyllistä saattaa olla myös keskustella naisen kanssa yleensäkin naisen roolista yhteiskunnassa, sukupuoliin liittyvistä stereotyyppioista, tasa-arvosta ja tasa-arvottomuudesta yms., sekä vahvistaa naisen tietoisuuttaan hänen omasta roolistaan naisena.

Vaikka tietoinen tavoitteemme on voimaannuttaa (empower) naisia ja lapsia, on silti aina vaara, että me saatammekin toimia naisen puolesta sen sijaan, että toimisimme hänen kanssaan. Tämä johtuu voimasuhteiden epätasapainosta, jota esiintyy väistämättömästi apua hakevan naisen ja neuvojan välillä. Näin ollen neuvojan on aina tärkeää pohtia tätä suhdetta sekä varmistaa, että nainen kokee saavansa tukea eikä tunne menettävänsä voimaansa ja tulevaisuutta riippuvaiseksi avusta (disempowered).

Ryhmätyö

Naisten turvakodit tarjoavat usein erilaista ryhmätyötä. Ryhmätyö on arvokas lisä henkilökohtaiselle neuvonnalle. Sen kautta naiset ymmärtävät, että he eivät olekaan ainoita, jotka kokevat väkivaltaa parisuhteessa.

Vertaistukiryhmät tarjoavat naisille tilaisuuden käydä eriaiheisia keskusteluja. Aiheena voi olla väkivalta, mutta myös mikä tahansa muu asia, jonka naiset kokevat tärkeäksi. Henkilökohtaisen neuvonnan lisäksi on nimenomaan ryhmätyö oiva väline auttamaan turvakodissa olevia naisia tiedostamaan sekä itseensä että sosiaaliseen ympäristöönsä liittyviä asioita. Tavoitteena on, että naiset saisivat itsevarmuutta sekä hakisivat kontakteja muitten naisten kanssa. Näin ollen on tärkeää, että ryhmän jäsenet tunsivat vastuuta kaikesta, mitä ryhmässä tapahtuu. Yksi ryhmätyön

erityismuodoista on ryhmä, jossa naiset pohtivat oma rooliaan äitinä, puhuvat ongelmistaan lastenkasvatuksessa jne.

Taideryhmissä (creativity groups) naisilla puolestaan on mahdollisuus ilmaista itseään kuvataiteen, laulun, näyttelemisen yms. kautta.

Ryhmätyöskentelyä ohjaa aina turvakodin työntekijä. Hyvänä vaihtoehtona voi olla ryhmän ohjaus yhdessä jonkun turvakodin asiakkaan kanssa. Ryhmätoiminnassa on tärkeää muistaa, että naisten (henkilökohtaisia) mielipiteitä on aina kunnioitettava.

Uhrin turvallisuuden varmistaminen

Turvakodin työn ja kaiken neuvonnan tärkein prioriteetti on naisten ja lastensa turvallisuuden takaaminen. Kuten liitteenä olevasta turvasuunnitelmasta käy ilmi, tarkoituksenmukainen turvasuunnitelma on laadittava aina huolimatta siitä, päättävä nainen jääkö turvakotiin tai ei. Turvallisuudesta turvakodissa kerrotaan luvussa seitsemän.

Itsepuolustus

Olisi tärkeää, että turvakodit pystyisivät tarjoamaan itsepuolustuskursseja, jotta naiset kykenisivät puolustamaan ja suojamaan itseään ja lapsiaan väkivaltaisessa tilanteessa (ks. myös Seith / Kelly, 2003).

Esimerkki: Naisiasiantuntijat ovat kehittäneet nimenomaan naisille tarkoitetun itsepuolustuslajin WENDO:n.

Oikeusapu

Uhreille on kerrottava heidän laillisista oikeuksistaan ja mahdollisuuksistaan. Jokaisen turvakodin on tarjottava tietoa ja tukea oikeusprosesseissa.

Oikeudellinen neuvonta sisältää seuraavia asioita:

- Lainsäädäntö, joka koskee välitöntä sekä pitkäaikaista suojaa väkivallalta
- Poliisin menettely
- Lähestymiskiellot
- Avioliittoa sekä avioeroa koskeva lainsäädäntö
- Vanhemman oikeudet
- Maahanmuuttolainsäädäntö
- Rikosoikeus
- Uhrin oikeudet ja vahingonkorvaukset rikosoikeudessa sekä siviilioikeudessa
- Sosiaaliturva
- Sosiaalihuolto
- Asuntolainsäädäntö ym.

Turvakodin henkilökunnan pitäisi saattaa naisia, kun he asioivat poliisin, oikeuden tai muiden vastaavien viranomaisten kanssa. Heidän pitäisi auttaa naisia myös valmistautumaan oikeusmenettelyihin ja -prosesseihin, esimerkiksi välittämällä heille tietoa asioiden tapahtumajärjestyksestä tai järjestämällä roolileikkejä, jolloin nainen voi harjoitella todistuksen antamista oikeudessa. Naiset kokevat tärkeäksi, että heillä on saattaja tai tukihenkilö myös oikeuden istunnossa, jotta vältettäisiin uusi traumatisoituminen. **EU-direktiivin mukaan** jokaisella uhrilla on oikeus tietoon ja tukeen rikosoikeudellisissa menettelyissä (ks. liite 1).

Monimutkaisissa oikeusprosesseissa on tärkeää, että naista edustaa asianajaja. Suositeltava on käyttää naisasianajajaa, joka pystyy samaistumaan uhrin asemaan ja joka edustaa asiakastaan hienotunteisesti.

Esimerkki: Wienissä toimii naisten perustama naisten oikeusapurahasto, jonka resursseja käytetään naisten oikeusapukustannuksiin. Rahasto taistelee myös sellaisia oikeuden ennakkopäätöksiä vastaan, jotka sortavat naisten oikeuksia.

Esimerkki: Aktiiviset naisasianajajat ovat muodostaneet Euroopan-laajuisen yhteistyöverkoston

Euroopan Naisasianajajien Liiton (European Women's Lawyers' Association), jonka tehtävänä on mm. vahvistaa naisten tasavertaisuutta Euroopassa lain turvin (ks. <http://www.ewla.org>).

Taloudellinen tuki

Kun nainen saapuu turvakotiin, on tärkeää tukea häntä myös taloudellisesti. Jos naisella ei ole henkilökohtaisia tuloja, on heti ensi alkuun autettava häntä löytämään toimeentuloon tarvittavia resursseja. Monissa maissa naisilla, jotka eivät pysty elättämään itseään, on oikeus sosiaaliturvaan. Turvakodilla on silloin tärkeä rooli auttaa naista saamaan sosiaalitukea nopeasti ilman kohtuuttomia byrokratiasta johtuvia viivästyksiä. Jotta tämä olisi mahdollista on olennaista, että turvakodin yhteistyö sosiaaliviranomaisten kanssa sujuu mutkattomasti.

Turvakodin tehtävänä on myös auttaa naisia heidän oikeuksien turvaamisessa ja taloudellisten vaatimusten esittämisessä (esim. elatusapu, työttömyysavustus, lapsilisät jne.).

Turvakodin on myös autettava naista huolehtimaan, että naisen kumppani ei pääse käsiksi naisen varoihin. Mikäli lapsilisät tai muut perheelle myönnetty avustukset ym. maksetaan väkivaltaiselle miehelle, on käytäntöä muutettava siten, että maksusuoritukset tulisivat jatkossa naiselle.

Joissakin maissa maahanmuuttajanaisiin kohdistuu syrjiviä käytäntöjä sosiaaliavun saamisessa. Näissä tapauksessa olisi turvakodin autettava heitä hakemaan avustuksia yksityisiltä lahjoittajilta ja sponsoreilta.

Esimerkki: Wieniläiset turvakodit ovat perustaneet Monika Burdak rahaston – (nimetty turvakodin työntekijän mukaan, joka taisteli intohimoisesti maahanmuuttajanaisten oikeuksien puolesta). Tähän rahastoon turvakotien liitto kerää varoja yksityisiltä lahjoittajilta. Varoja käytetään maahanmuuttajanaisten ja heidän lasten taloudelliseen tukemiseen.

Tuki asumisjärjestelyissä

Perheväkivaltaa kokeneita naisia, etenkin naisia joilla on pieniä lapsia, uhkaa todellinen taloudellinen ahdinko, mikäli heidän väkivaltainen kumppaninsa estää heiltä rahankäytön tai mahdollisuuden itsenäisen toimentulon hankkimiseen.

Tämä tarkoittaa, että naisilla on todellisia vaikeuksia löytää asuntoa, johon hänellä olisi varaa. On hyvin tärkeää, että lainsäädäntö takaisi väkivallan uhreille ja heidän lapsilleen oikeuden palata perheen kotiin mahdollisimman pian turvakodissa asumisen jälkeen taikka oikeuden pysyä kodissaan mieluummin kuin ylipäättään turvautua pakenemiseen turvakodin suojaan (ks. luku 12 lähestymiskielloista).

Jos nainen ei jostain syystä voi jäädä kotiinsa tai palata sinne, on turvakodin autettava häntä asunnon löytämisessä. On suositeltavaa tehdä tiivistä yhteistyötä paikallisten viranomaisten kanssa ja tuoda heidän tietoisuuteensa väkivaltaa kokevien naisten ahdinko. Viranomaisten tulisi tarjota näille naisille välittömästi edullista, väliaikaista majoitusta (ks. myös luku 10).

Esimerkki: Wienissä pyörii erittäin tehokas asunto-ohjelma, joka pystyy järjestämään naisille (myös maahanmuuttajanaisille) edullista majoitusta muutaman viikon sisällä.

Tuki terveyteen liittyvissä kysymyksissä

Kun nainen otetaan turvakotiin, hän saattaa välittömästi tarvita lääkärin apua. Turvakodin työntekijän olisi saatettava hänet lääkäriin sekä pyytää lääkäriä dokumentoimaan kaikki naisten vammat. Tämä dokumentointi voi toimia todistusaineistona oikeudessa (dokumentointimenetelmistä ja terveydenhuoltoalan ammattilaisten koulutuksesta ks. "WAVE Manual on Training and Sensitising Professionals", Vienna 2000). Naisten kuuluisi saada ilmaisia terveydenhuoltopalveluja paikallisilta terveysasemilta / sairaaloista.

Tuki työ- ja koulutusasioissa

Yksi turvakodin tärkeistä tehtävistä on tukea naisia myös työhön liittyvissä asioissa; auttaa heitä

säilyttämään työpaikkansa tai saamaan työ- tai opiskelupaikan.

Naisten työllistymisen tai tasa-arvon saavuttamisen olennainen este on nimenomaan väkivalta. Nainen voi esimerkiksi menettää työnsä, koska hänen väkivaltainen kumppaninsa ahdistelee naista hänen työpaikallaan tai estää häntä menemästä töihin. Tavallista on myös se, että nainen irtisanoutuu tai hänet erotetaan, kun hän ei kykene menemään töihin jouduttuaan väkivallan kohteeksi. Sen vuoksi turvakodin tai neuvontapisteen tuki työhön liittyvissä asioissa on äärimmäisen tärkeä.

Töitä hakevia ja työpaikkahaastatteluun valmistautuvia naisia voidaan tukea esimerkiksi roolipelien avulla. Turvakodit tekevät tiivistä yhteistyötä myös erilaisten työllistämishojelmien kanssa. Joissakin maissa tarjotaan työllistämispalveluja ja -ohjelmia nimenomaan naisille. Maahanmuuttajanaiselle ensimmäinen askel työllistymiseen voi olla kielikurssille osallistuminen. Jotkut turvakodit tarjoavat kursseja itse.

Esimerkki: AÖF, EU Equal Programme Project "Femqua" (ks. www.aoef.at).

Maahanmuuttaja- ja vähemmistönaiset

Olisi suotavaa, että naisille suunnattujen palvelujen henkilökuntaan kuuluisi naisia kaikista suurimmista etnisistä vähemmistöryhmistä ja että neuvontaa olisi saatavilla useilla kielillä. Myös painettua tietoa pitäisi olla tarjolla useilla kielillä.

Tehtäessä töitä maahanmuuttaja- ja vähemmistönaisten kanssa on olennaista tiedostaa sosiokulttuurisia eroja sekä kunnioittaa niitä. Turvakodin työntekijöiden kannattaa myös tiedostaa omia stereotyyppioitaan ja ennakkoluulojaan, jotka saattaisivat hankaloittaa asianmukaisen avun ja tuen tarjoamista.

Monissa maissa maahanmuuttaja- ja pakolaisnaisten maassa oleskelun status riippuu heidän aviomiehensä oleskeluluvasta. Sen vuoksi on tärkeää anoa heille henkilökohtaista oleskelu- ja työlupaa.

Joissakin maissa maahanmuuttajanaisille on kehitelty erityispalveluja:

Esimerkki: "Southall Black Sisters" Iso-Britanniassa on neuvonta-, kampanja- ja voimavarakeskus, joka kohdistaa apunsa Aasiasta, Afrikasta ja Karibian alueelta lähtöisin oleviin kotiväkivallan uhreihin. Tarjolla olevat palvelut vaihtelevat käytännön avusta neuvontaan ja vertaisryhmätoimintaan. SBS tekee myös poliittista työtä, etenkin liittyen maahanmuuttoon, pakkoavoliittoihin sekä rikosoikeuteen (puh. +44-(0)20-8571 9595).

Esimerkki: Interkulturelles Frauenhaus / Beratungsstelle“ Berliinissä

Postfach 370542, 14135 Berlin

sähköposti: Interkulturelleinitiative@t-online.de, www.interkulturellesfrauenhaus.de

Asianmukaiset palvelut naisille, joilla on erityistarpeita

Turvakodeilla on oltava valmiudet ottaa vastaan vammaisia naisia, joilla on erityistarpeita. Heille tulee tarjota erityistä huolenpitoa ja tarvittavia apuvälineitä eikä jättää heitä talon yleisten rutiinien ulkopuolelle. Esimerkiksi huoneissa pitäisi olla huonekaluja, joita voi laskea alemmas helpottamaan kyseisten naisten liikkeitä.

Ikääntyneet naiset saattavat tarvita turvakodissa erityishoitoa ja apua sekä rauhallisen ja hiljaisen huoneen. Ikääntyneet naiset ovat usein taloudellisesti riippuvaisia puolisonsa eläkkeestä. Siitä johtuen on myös tässä yhteydessä hyvin tärkeää tehdä yhteistyötä sosiaaliviranomaisten kanssa. Ohjaajien on pyrittävä purkamaan näiden naisten eristäytyneisyys, tuettava heitä oppimaan uusia selviytymiskeinoja sekä vahvistettava heidän itseluottamustaan.

Raskaana olevat naiset sekä vastasyntyneiden vauvojen äidit saattavat tarvita erityisen hiljaisen huoneen. Turvakodissa tarvittaessa vieraileva kättilö voi toimia naisen tukihenkilönä.

Vielä hiljattain kotiväkivalta lesbonaisten välillä oli täysin vaiettu aihe. Siitä johtuen oli naiskumppaninsa väkivallan uhriksi joutuneiden lesbonaisten erityisen vaikea lähteä hakemaan apua. Sen vuoksi naisille suunnattujen palvelujen on myös käsiteltävä väkivallan erityispiirteitä nimenomaan naissuhteessa.

Esimerkki: hyvä käytäntö on luotu saksalaisessa Daphne-projektissa

<http://www.broken-rainbow.de>

Turvakodista lähteminen

Turvakodista lähteminen on jokaiselle naiselle valtava askel. Se tarkoittaa uuden elämän aloittamista, joten se on suunniteltava hyvin. Turvakodin työntekijöiden on tuettava ja autettava naista siten, että hänen lähtiessään turvakodista on hänellä ja hänen lapsillaan (parhaassa tapauksessa):

- pysyvät tulot: palkka ja/tai sosiaaliavustukset;
- turvallinen asunto (väliaikainen majoitus tai oma asunto);
- järjestelyt lapsille: päivähoito, koulu, terveydenhuolto ja muut tarvittavat palvelut;
- turvasuunnitelma: turvasuunnitelman on yksityiskohtia myöten otettava huomioon naisen ja lasten uusi elämäntilanne (ks. liite 2 sekä luku 7);
- suunnitelma jatkohoidosta, neuvonnasta ja tuesta joko turvakodin tai muiden palvelujen järjestämänä.

Naisen lähtiessä turvakodista on häntä muistutettava siitä, ettei hän kertoisi muille henkilöille turvakodissa asuvista naisista ja lapsista tai henkilökunnasta ja että hän ei paljastaisi turvakodin osoitetta.

Tukipalvelut turvakodin jälkeen

Turvakodista poistuttuaan on naisella ja hänen lapsillaan oltava edellen pääsy kaikkiin tarvittaviin palveluihin. Tällaisen tuen järjestämiseen on useita toimintamalleja. Joissakin maissa on naisten turvakotien lisäksi perustettu myös erillisiä neuvontapisteitä, joista naiset saavat lainopillista apua taikka muuta erityistukea.

Mikäli naisen ei ole mahdollista käyttää näitä palveluja esimerkiksi etäisyyksien vuoksi, on tärkeää kertoa naiselle hänen kotipaikkakunnallaan tarjolla olevista muista palveluista sekä myös tehdä yhteistyötä näiden palvelujen tuottajien kanssa.

5.2 LAPSILLE SUUNNATUT PALVELUT

Väkivaltaa kokeneiden naisten lapset tarvitsevat turvakodissa asuessa erityistä huomiota ja huolenpitoa. Näin ollen tarvitaan koulutettua henkilökuntaa sekä erityishuoneita lapsille. Turvakodin budjetista pitäisi kohdentaa riittävästi varoja lasten tarpeisiin.

Turvakotiin tulevat lapset ovat väkivallan todistajia ja usein myös itse uhreja. Molemmassa tapauksessa he ovat kokeneet traumatisoivia tapahtumia. Tutkimukset osoittavat, että väkivallattomassa ympäristössä lapsuutensa eläneisiin verrattuna väkivaltaa kokeneilla lapsilla on paljon suurempi riski joutua aikuiselämässä itse väkivallan uhriksi ja käyttää itse väkivaltaa.

Lapsille suunnattujen palvelujen tavoitteet

Varmistaa lasten fyysinen ja henkinen turvallisuus ja vahvistaa turvallisuudentunnetta.

Turvakotiin äitiensä mukana tulevat lapset saattavat olla loukkaantuneita ja kärsiä erilaisista terveysongelmista. Siitä johtuen voi olla tarpeellista käyttää heitä lääkärissä. Turvasuunnitelma on myös tärkeä osa turvakodin lapsille suunnatuista palveluista.

Parantaa lasten mielenterveyttä, tunne-elämää sekä hyvinvointia.

Tämä on lapsille suunnattujen palvelujen tavoite pitkällä tähtäimellä, mutta saattaa vaatia ensisijaista huomiota kriisitilanteissa, jos lapsessa ilmenee itsetuhoista käytöstä. Lasten mielenterveden ja tasapainoisen tunne-elämää tukeessa vahvistetaan myös heidän turvallisuuttaan (ks. turvallisuus).

Auttaa lapsia saaman takaisin lapsuutensa sekä nauttimaan siitä.

Kotona väkivaltaa kokevat lapset saattavat ottaa perheessä aikuisen roolin tai olla kokemastansa johtuen levottomia, kireitä ja hermostuneita. Leikkimällä, rentoutumalla ja yksinkertaisesti pitämällä hauskaa he voivat taas nauttia lapsuudestaan.

Tukea äidin ja lapsen suhdetta.

Äidit ovat parhaassa asemassa lastensa auttamisessa. Lapsen tarpeet olisi otettava huomioon äidin ja turvakodin yhteisvoimin.

Lapsille suunnatut palvelut turvakodissa oleskelun aikana

Monipuoliset ja laadukkaat palvelut

Lapsille suunnattuihin palveluihin kuuluvat kriisi-interventio sekä psykososiaalinen, pedagoginen, terapeutti ja ryhmässä tehtävä työ.

Lapsilla, jotka ovat nähneet väkivaltaa taikka ovat itse olleet väkivallan uhreja, on usein huono omanarvontunto ja itseluottamus. Usein he ovat myös levottomia, ahdistuneita ja aggressiivisia. Jotkut lapset saattavat käyttäytyä itsetuhoisesti. Useimmissa lapsissa on merkkejä alikehittyneisyydestä ja heikentyneistä kyvyistä. Myös heidän sosiaaliset taitonsa saattavat olla jälkeensä jääneet. Hyvin usein väkivaltaa kokeneilla lapsilla esiintyy toistuvaa psykosomaattista oireilua (unihäiriöt, vatsa- ja päänsäryt, pahoinvointi, vuoteenkastelu, syömishäiriöt jne.).

Turvakotiin tuleminen tuo esiin uusia haasteita sekä aiheuttaa lapsille hämmennystä. Turvakotiin tultaessa lasten tilanne on samanlainen kuin naisten; he ovat kriisitilanteessa. Terveysongelmat sekä myös voimakas menetyksentunne, viha, pelko, suru, hämmennys ja syyllisyydentunne sekä erilaiset sopeutumisvaikeudet johtuvat seuraavista olosuhteista turvakodissa (Peled / Davis 1995):

- hiljattain syntynyt kriisi johtuen siitä, että lapsi on ollut todistamassa väkivaltaa kotonaan
- tavallisten selviytymiskeinojen ja tukijärjestelmien häiriintyminen, mikä johtuu joutumisesta eroon isästä sekä muusta perheestä tai ystävistä, koulusta, kodista jne.
- uuteen elämäntilanteeseen sopeutuminen
- vaikeat elinolosuhteet, oman rauhan ja yksityisyyden puuttuminen
- äidin henkinen ja/tai fyysinen poissaolo hänen oman sekavan tunnetilansa vuoksi, käytännön pakotteet johtuen tarpeesta järjestää uudelleen perheen asiat.

Lasten kanssa työskenneltäessä on tärkeää huomioida jokaisen lapsen yksilöllisyys ja ainutlaatuisuus siinä prosessissa, jossa lapsi käsittelee väkivallan seuraamuksia. Samalla pitää kuitenkin muistaa myös ne kokemukset ja tarpeet, jotka saattavat olla yhteisiä.

Turvakodissa olemisen aikana lapset tarvitsevat usein kriisi-interventiota sekä jatkuvaa henkistä tukea, lääkärinhoitoa, yhteistyötä kouluviranomaisten kanssa, oikeusapupalveluja, lastensuojelupalveluja ja koulunkäyntiapua sekä myös työtä äitien kanssa vanhemmuuden vahvistamisessa.

Vastaanottaminen

Tavallisesti turvakotiin tullaan naisen aloitteesta, jolloin lapset tulevat äidin mukana. Vastaanottamisvaiheessa on tehtävä alustava arvio äidin ja lasten tilanteesta. On myös tärkeää valmistaa lapsia turvakotielämään sekä tapahtuneisiin ja tuleviin muutoksiin – sen avulla paranetaan lapsen turvallisuudentunnetta.

Alustava arvio:

- Määritellään tilanteen vakavuus sekä kriisi-intervention tarpeellisuus
- Kartoitetaan lasten ja äitien tarpeet, jotta heille voidaan laatia turvasuunnitelma
- Arvioidaan tapahtuneen väkivallan vaikutus lapseen
- Arvioidaan suojaavat tekijät, lasten ja äitien resurssit turvallisuuteen sekä terveyteen.

Lapsia valmistetaan turvakodin elämänrytmeihin seuraavasti:

- Heille selitetään turvakotielämän tavoitteet ja toiminnot
- Yritetään saada lapset vakuuttumaan turvakodin turvallisuudesta
- Lapsille selitetään turvakodin säännöt sekä siellä vallitseva luottamuksellisuuden periaate
- Lapsen iästä riippuen heidän kanssaan solmitaan kirjallinen sopimus, jossa turvakodin sääntöjä lupaudutaan noudattamaan

Yksilöllinen työ

Henkilökohtaisessa neuvonnassa lapselle tarjotaan kannustava ja tukeva ilmapiiri sekä mahdollisuus luoda luottamuksellinen suhde aikuiseen ihmiseen. Tämä suhde voi mahdollisesti olla mallina hänen tulevaisuuden ihmissuhteilleen. Neuvontatilanteissa keskitytään lasten tunteisiin (pelko, hämmennys, yksinäisyys, syyllisyydentunne, viha) sekä heidän tarpeisiin. Ohjaaja auttaa lapsia myöntämään kokemansa sekä ymmärtämään, etteivät he ole millään tavoin vastuussa aikuisten väkivaltaisuuksista. Tämän työn yksi tärkeimpiä tavoitteita on vahvistaa lapsen omanarvontuntoa ja itseluottamusta.

Suosituksia lasten yksilölliseen neuvontaan:

Turvallisen ja tervehdyttävän ilmapiirin luominen:

- lapselle kerrotaan selkeästi, että häntä ei pakoteta puhumaan asioista, joista hän ei halua puhua
- lapselle selitetään, mitä luottamuksellisuus tarkoittaa ja miten se soveltuu kaikkeen turvakotiin liittyvään.

Alusta alkaen lapsen kanssa on keskusteltava turvallisuudesta. Lasten turvasuunnitelmien on oltava realistisia, yksinkertaisia sekä asianmukaisia. Mahdolliset turvallisuusstrategiat lasten voimaannuttamiseen ovat: (1) miten välttää tilanteita, jotka yleensä johtavat väkivaltaan, (2) miten käyttää puhelinta, (3) miten hakea apua hätätilanteessa, (4) pakosuunnitelma, (5) mitä tehdä, jos lapsi kaapataan. Turvasuunnitelmat on kehiteltävä yhdessä äidin ja lapsen kanssa, ja niitä on myös harjoiteltava.

Jo neuvontaprosessin alkuvaiheessa on käsiteltävä lopun ja loppumisen teemoja. Väkivaltaa kokeneen lapsen kanssa on tärkeää keskustella erosta ja valmistaa häntä siihen.

Muodollinen neuvonta ei ole suinkaan aina tarpeen; joskus lapset yksinkertaisesti haluavat tavata aikuisen ihmisen ja jutella hänen kanssaan täysin vapaamuotoisesti. Juttutuokio(t) jonkun kanssa, joka mielellään viettää aikaansa hänen kanssaan, voi olla lapselle palkitseva ja positiivinen kokemus.

Lasten neuvonta ja työ heidän kanssa riippuu heidän iästään. Murrosikäisten lasten kanssa on mahdollista selvittää ja suunnitella, miten he voisivat taas tuntea olonsa turvalliseksi sekä miltä viranomaisilta tai muilta tahoilta he ja heidän äitinsä voivat saada apua ja tukea. Nuorten kanssa on mahdollista keskustella heidän suhtautumisestaan ystävytyteen ja ihmissuhteisiin yleensä sekä mitä mieltä he itse ovat kotiväkivallasta. Voi olla hyödyllistä keskustella nuorten kanssa kotiväkivaltaan liittyvistä yleisistä asenteista ja niiden muuttumisesta sekä siitä, että myös kotona tapahtuva väkivalta on rikos eikä kenelläkään ole oikeutta kohdella toista ihmistä väkivaltaisesti (Mullender / Debonnaire 2000).

Lasten ryhmät

Ryhmissä työskentelyä pidetään tehokkaana interventiona väkivaltaa kokeneille lapsille ja nuorille. Turvakodissa voidaan järjestää muodollisesti tai epämuodollisesti toimivia ryhmiä. Lapsille suunnattujen ryhmätoimintojen tavoitteena on auttaa lapsia määrittelemään väkivalta ja väkivallan vastuut, ilmaisemaan tunteita (myös vihaa), parantamaan ilmaisu- ja muita taitoja, vahvistamaan itsetuntoa, kehittämään sosiaalisia turvaverkostoja, laatimaan turvallisuussuunnitelmia sekä nauttimaan positiivisista kokemuksista.

Lapsille voidaan tarjota ryhmätyöskentelyä, joka on joko opetuksellinen, tietoa antava tai ennakoiva. Ryhmätoiminnassa on otettava huomioon osallistuvien lasten ikä ja heidän kehityksensä sekä myös heidän kulttuuritaustansa ja mahdollinen vammaisuus.

Työ yhdessä äitien kanssa

Lapsille suunnatut palvelut turvakodissa eivät saisi rajoittua ainoastaan käytännön työhön lasten kanssa; työskentely äitien kanssa on yhtä tärkeää, koska nimenomaan äidit voivat parhaiten tukea lapsiaan. Tietyissä tapauksissa lastenohjaajat voivat työskennellä yksilöllisesti äidin kanssa; tapaamisia voidaan järjestää äidin tai neuvojan pyynnöstä. Tavoitteena on tiedostaa lasten tarpeet, pelot ja ongelmat, jos lapset itse sitä pyytävät tai kun tilanne sitä vaatii (esim. väkivalta turvakodissa). Toinen tapa tehdä yhteistyötä äitien kanssa on ryhmätyöskentely (äitien ryhmät), jolloin lastenohjaajilla on tilaisuus – tietenkin luottamuksellisuuden rajoissa – välittää äideille lasten näkemyksiä ja puolustaa lapsen tarpeita.

Leikkiterapia

Leikkiterapia on arvokas työmenetelmä lasten kanssa, jotka eivät kehitystasonsa tai tunne-elämän vammojen vuoksi pysty ilmaisemaan tunteitaan, ajatuksiaan ja kokemuksiaan sanoin. Leikki on lapsen

luonnollinen vuorovaikutusväline, jota hän käyttää ”selvitäkseen väkivallan aiheuttamista peloista ja huolista, ilmaistakseen tunteitaan siitä, mitä hänelle on tapahtunut, ja osoittaakseen tietämystään sekä ymmärrystään ihmissuhteista. Leikkiterapia mahdollistaa sen, että lapsi voi esittää symbolisesti näitä tapahtumia, jotka aiheuttavat pelkoa ja levottomuutta. Leikkiterapia myös auttaa lasta kohtaamaan pelottavat kokemuksensa sekä pääsemään niiden yli (Urquiza & Winn 1994, 59).” Leikkiterapiaa voidaan käyttää myös henkilökohtaisessa neuvonnassa ja ryhmätoiminnassa.

Taideterapia

Taideterapia on tärkeä vuorovaikutus-, arviointi- ja hoitomenetelmä. Lapsi käyttää taidetta ilmaistakseen tunteitaan, joita hän ei pysty pukemaan sanoiksi. Piirtäminen, maalaaminen, kuvanveisto, runoilu, näytteleminen, musiikki tai tarinankerronta voivat auttaa lapsia purkamaan kerääntyneitä jännitteitä ja pelkoja. Menetelmää voidaan käyttää myös yksilöllisessä ja ryhmätyössä.

Vapaa-ajantoiminta ja opiskelun tukeminen

Leikki ja vapaa-ajantoiminta mukavassa ja rennossa ympäristössä, joka ei keskity väkivaltaan, tarjoaa sopivan tilaisuuden edistää vertaistukea lasten välillä. Turvakodissa voidaan järjestää tapahtumia, urheilla, harrastaa muuta liikuntaa, kävelyä, tanssia jne.

Jotkut lapset saattavat tarvita tukiovetusta parantaakseen koulumenestystään.

Lapsen tukeminen oikeusprosesseissa

Oikeudessa todistamaan joutuvalla lapsella olisi tarjottava asiantuntijan (psykologi, sosiaalityöntekijä) apua, joka kertoisi lapselle oikeusprosesseista ja valmentaisi lasta todistajalausuntoa varten.

Suosituksia lapsen tukemiseen oikeudekäynnin aikana

- lapsi viedään noin viikkoa ennen oikeudenkäyntiä tutustumaan oikeustaloon
- lapsi käytetään istuntosalissa, jossa häntä tullaan kuulemaan ja annetaan lapsen istua todistajan paikalla
- lapselle kerrotaan jokaisen istunnossa läsnä olevan henkilön rooli ja missä he tulevat istumaan tai seisomaan;
- lapselle tarjotaan sellaista henkistä tukea ja tietoa, jonka avulla lapsi tuntee olonsa tässä oikeusprosessin vaiheessa mahdollisimman mukavaksi.

Henkilökunta

Ammattihenkilökunta

Lastenohjaajilla on oltava tarkoituksenmukainen koulutus: esimerkiksi lasten psykologit, lastensuojelutyöntekijät sekä kasvatustyön asiantuntijat voivat työskennellä turvakodissa lasten tukena. Lastenohjaajille on maksettava palkkaa heidän ammatillisen asiantuntemuksensa mukaan. Vapaaehtoistyöntekijät voivat tukea ammattihenkilökunnan työtä, mutta on muistettava, että lapset tarvitsevat turvakodissa yhtä paljon huomiota ja huolenpitoa kuin heidän äitinsäkin.

Naisten kanssa työtä tekevien ammattilaisten lisäksi tarvitaan ammattilaisia myös lasten kanssa työskentelyyn. Heidän on osattava arvioida lasten tarpeita sekä pitää heidän puoliaan.

Vaatimukset henkilökunnalle:

- tarvitaan kokopäiväisiä lasten puolestapuhujia tarjoamaan palveluja tai kehittämään lisäpalveluja
- pätevyys psykologiassa, sosiaalityössä, opetustyössä
- perusteellinen, asianmukainen koulutus kriisi-interventiosta ja lasten neuvontamenetelmistä
- lapsen kehityksen ja väkivallan dynamiikan tuntemus
- lastensuojelun juridiikan tuntemus.

Yhteistyö muiden turvakodeissa työskentelevien henkilöiden kanssa on tärkeää. Lasten kanssa työskentelevien on usein myös koordinoitava työtään ja tehtävä yhteistyötä poliisien, syyttäjien, asianajajien ja tuomareiden kanssa.

Henkilökunnan määrä:

Turvakotiin suositellaan ainakin kahta lastenohjaajaa, jotta

- olisi mahdollista hoitaa kaikkia näitä edellä mainittuja tehtäviä ammattitaitoisesti ja lasten parhaaksi
- voitaisiin helpottaa kokemustenvaihtoa
- taattaisiin lasten hyvinvointi sairas- ym. lomien aikana.

Joissakin turvakodeissa on myös miespuolisia lastenohjaajia. Tarkoituksena on tällöin välittää lapsille positiivinen kuva miehistä ja osoittaa heille, että myös miehet voivat olla hoivaajia ja helliä sekä tuomita kaiken väkivallan. Jotkut saattavat kuitenkin olla sitä mieltä (kuten naisten turvakoti Belgiassa Liègeassa), että miespuolisten lastenohjaajien käyttö olisi ristiriidassa turvakodin feminististen johtamisperiaatteiden kanssa.

Ulkoiset puitteet

Erityistilat ja -välineet

Turvakodissa on oltava asianmukaiset tilat lastenhoitoon, lasten vapaa-ajanviettoon ja neuvontaan. Seuraavat huoneet ovat tarpeen:

- leikkihuone(et), jo(i)ssa laaja valikoima tarvikkeita eri-ikäisille lapsille ja nuorille
- terapeuttisia leluja, nukkekoteja, käsinukkeja, palikoita, palloja ym.
- pelit: lautapelejä tai pelejä, joissa lapsilla on mahdollisuus käyttää luovaa ratkaisukykyään, piirros-, maalaus-, kirjoitus- ym. tarvikkeita,
- opetusmateriaaleja
- neuvontahuone
- monitoimihuone
- vapaa-ajanhuone
- piha, missä lapsilla äiteineen on tilaisuus harrastaa liikuntaa
- huone murrosikäisille nuorille.

Huoneiden pitäisi vastata turvakodissa asuvien lasten erityistarpeista. Näitä ovat etenkin

- turvallisuus
- vuorovaikutus
- yksityisyys
- luovuus ja
- riittävät tilat liikkumiseen (ilmaistakseen itseään, purkaakseen jännitteitä jne.).

Huoneissa pitäisi olla hyvä valaistus sekä vankka ja kestävä kalusto. Huoneissa pitäisi voida leikkiä turvallisesti, ilman pelkoa vahingoista ja onnettomuuksista. Lelujen ja pelien olisi edistettävä kulttuurien monipuolisuutta ja vastattava myös vammaisten lasten tarpeita. Lastenohjaajat tarvitsevat hallinnollista työtä varten erillisen työhuoneen, jossa on puhelin, faksi ja tietokone.

Esteet

Edellä mainitut suositukset eivät ole todellisuutta kovinkaan monessa paikassa tällä hetkellä. Useimmissa sellaisissa Euroopan maissa, joissa julkinen sektori rahoittaa turvakoteja, annetaan lasten kanssa tehtävään työhön liian vähän varoja. Usein lapsille suunnattujen palvelujen rahoittaminen on riippuvainen yksityisistä lahjoituksista ja varainhankinta tapahtumista. Tämä on hyvin huolestuttavaa, koska turvakotiin tulleiden lasten tarpeet ovat vähintäänkin yhtä tärkeitä kuin naisten. Lapset, joko väkivallan todistajina tai uhreina, ovat jollakin tasolla traumatisoituneet. Tilannetta pahentaa se, että lapset ovat joutuneet jättämään kotinsa, vaatteensa, lelunsa ja lemmikkinsä ja lisäksi heidät on viety pois tutusta ympäristöstä (päiväkoti, koulu, ystävät, sukulaiset jne.). Edellen heidän äitiensä tarjoama tuki ja hoiva ovat tilanteesta johtuen usein rajallisia.

Lasten kanssa työskentelevien tehtävä on kartoittaa lasten erityistarpeet ja aloittaa tapahtumien uudelleenarviointi. Turvakodin lapset ovat eri-ikäisiä ja myös heidän sosiaalinen sekä kulttuurinen taustansa saattavat olla hyvin erilaisia. Työskentely lasten kanssa vaatii näin ollen hyvin vaihtelevien tilanteiden hallintaa ja taitoa käsitellä eritasoisia traumoja. Riittämättömät resurssit (henkilökunta ja/tai infrastruktuuri) ovat este sille edistykselle, minkä lapsi pystyy saavuttamaan turvakodissa oleskelun aikana.

SUUNTAVIIVAT / PERUSPERIAATTEET LASTEN KANSSA TYÖSKENNELTÄESSÄ (ARTEMIS 2001)

Väkivaltaa kokeneiden lasten kanssa työskenneltäessä keskeisintä on heidän hyvinvointi ja turvallisuus. Turvakodin tehtävänä on saada lapsiin kohdistuva väkivalta loppumaan sekä huolehtia heidän tarpeistaan.

Työ väkivallalle altistuneiden lasten kanssa sisältää myös **keskusteluja aikuisten kanssa**; etenkin niiden aikuisten, joilla on vastuu lapsen hyvinvoinnista. Yksi parhaimpia keinoja lapsen tukemiseen on auttaa hänen äitiään, joka on lapsen ei-väkivaltainen huoltaja/luotettava henkilö. Siten pyritään huomioimaan lapsen tarpeet ja hänen suojaamisensa väkivallalta.

Psykoterapeuttista työtä lasten voidaan tehdä ainoastaan silloin, kun lasten turvallisuus on taattu. Lähestymis- sekä työtapojen on oltava sellaiset, että lapsi oppii ymmärtämään, että häneen kohdistunut väkivalta ei ole hänen vikansa eikä johdu hänestä itsestään. Jotta lapsen kanssa syntyisi hyvä vuorovaikutus, on tärkeää huolehtia siitä, että:

- keskustelut/tapaamiset tapahtuvat tutussa ympäristössä
- lapselle selitetään, miksi hän on tullut neuvontaan tai terapiaan
- ei-väkivaltaisen/luotettavan aikuisen on antava lapselle lupa puhua vapaasti kaikesta
- lapselle tehdään äärimmäisen selväksi, että väkivalta ei ole hänen vikansa
- käytetään selkeitä ja yksinkertaista kieltä ja esitetään suoria kysymyksiä sekä vältetään aloittamasta kysymyksiä sanalla "miksi?", koska tämä johtaa usein siihen, että lapsi asettuu puolustuskannalle ja voi ymmärtää asian siten, että hän olisi suoraan tai osittain vastuusta tapahtumista
- lapsen kanssa keskustellaan "hyivistä" ja "pahoista" salaisuuksista
- lapselle annetaan tilaisuus kertoa seksuaalisesta väkivallasta omin sanoin – joskus lapset omaksuvat väkivallantekijän "rumia sanoja"
- käytetään piirustuksia, nukkeja tms. – lapsen on paljon helpompaa selittää ja kuvata väkivaltatilannetta käyttäen ei-verbaalisia menetelmiä
- lapseen otetaan suora katsekontakti ilman, että häneen kosketaan fyysisesti (tämä saattaa muistuttaa lasta väkivaltatilanteesta, koska hän on aikuisen ihmisen kanssa, joka odottaa hänen tekevän jotain)
- puhutaan tunteista, etenkin pelosta, uhkailusta ja ambivalenssista
- ei luoda uusia salaisuuksia eikä lupauksia, ja että lasta kiitetään tapaamisen päätyttyä luottamuksesta sekä selitetään hänelle, mitä seuraavaksi tapahtuu interventiossa ja auttamisessa ymmärretään sekä otetaan huomioon väkivallan tekijän ja uhrin suhteen dynamiikkaa. Lapsen tukiverkoston kuuluvien (ei väkivaltainen vanhempi, ei-väkivaltaiset sukulaiset, psykologit, terapeutit, sosiaalityöntekijät jne.) on oltava tietoisia siitä, että millä tahansa uudella lapseen kohdistuvalla väkivaltateolla on lasta uudelleen traumatisoiva vaikutus ja että se pahentaa jo tapahtunutta vahinkoa.

Väkivaltaa ei missään tapauksessa saa väheksyä eikä pitää millään tavoin normaalina käyttäytymisenä.

06

6. HALLINTO

Turvakodeilla on selkeät tavoitteet ja periaatteet, joiden pohjalta ne toimivat kotiväkivallan uhreiksi joutuneiden naisten ja lasten turvana ja apuna. Taustalla on oltava hyvä hallinto ja asiantunteva/ammattitaitoinen organisaatio, erityisesti koulutettuja ja asiaan sitoutuneita työntekijöitä sekä kattava rahoitussuunnittelu.

6.1. HALLINTO JA ORGANISAATIO

Turvakodin hallinnointi vaatii asiantuntevan työorganisaatiota kaikilla alueella. Turvakodit ovat kehittäneet erilaisia johtamalleja, jotta ne voisivat suorittaa tehtävänsä tehokkaasti ja ammattitaitoisesti. Osassa turvakodeista kaikki työntekijät työskentelevät tiimissä ja johtavat turvakotia yhdessä. Joissakin turvakodeissa on johtaja. Kolmas malli on, että turvakotia johtaa tiimi, mutta eri alueilla on eri vastuuhenkilöt, jotka voivat kehittää toteuttaa omaa aluettaan itsenäisesti, mutta raportoivat siitä muille tiimin jäsenille.

On varmasti olemassa vielä muita malleja. Jokaisen turvakodin pitäisikin kehitellä omiin olosuhteisiinsa sopivin hallintorakenne. On olennaista, että turvakodin työntekijät ovat avoimia ja muuntumiskykyisiä (uusille) haasteille ja muuttavat rakenteita, jotka eivät enää toimi.

6.1.1 Peruslinjauksia

Alla esitetään joitakin tiimityöskentelyyn, valtaan, vastuuseen, työntekijöiden oikeuksiin ja hallintokulttuuriin liittyviä linjauksia.

Tiimityöskentely

Olennaista on, että periaatteet matalista hierarkioista, demokraattisesta rakenteesta ja osallistumisesta toteutuvat niin turvakodin johdossa kuin myös työntekijöiden yhteistyössä. Turvakodin tiimi on esimerkki turvakodissa asuville naisille ja lapsille siitä, että naiset itse pystyvät johtamaan laitosta ja työskentelemään tasavertaisesti yhdessä.

Liian hierarkinen järjestelmä (esim. yksi johtaja määrää kaiken yksin) ei edistä naisten voimaantumista (ks. luku 3). Tiedetään myös, että ihmiset, jotka työskentelevät tiimeissä ja saavat vaikuttaa tehtäviin ratkaisuihin työskentelevät tehokkaammin ja paremmin.

On erittäin vaikeaa johtaa yhdessä, kun tiimi on suuri. Feministisesti suuntautunut organisaatio konsultti Barbara Sichtermann – organisaatiokonsultti toteaa, että pienet tiimit, korkeintaan 6 - 7 henkeä, voivat hyvin johtaa yhdessä - tämä on myös ilman kapellimestaria soittavien muusikoiden (korkein) lukumäärä. Suurempien tiimien kanssa tämä on aina vaikeampaa; prosessit hidastuvat liiaksi ja työn laatu voi kärsiä. Sitä suuremmat tiimit toimivat tehokkaammin, kun vastuussa on yksi henkilö.

Organisaation ja hallinnon rakenteet pitäisi luoda siten, että itse työ voidaan suorittaa mahdollisimman ammattitaitoisesti ja tehokkaasti.

Valta ja vastuu

Vaikka onkin suositeltavaa, että turvakotia johdetaan yhdessä kollegiaalisesti ja tasa-arvoisesti, on yleensä olemassa myös viralliset valtarakenteet, jotka pitää ottaa huomioon. Jos esimerkiksi turvakotia ylläpitää yhdistys, sillä on olemassa hallitus. Juridisesti hallitus on yhdistyksen korkein päättävä elin. Hallitus on vastuussa kaikista yhdistyksen toiminnoista ja taloudesta. Hallitus voi delegoida turvakodin hallinnon tehtäviä koko turvakodin tiimille tai yhdelle tai useammalle henkilölle.

Turvakodin työntekijät ovat yleensä palkattuja työntekijöitä. Yhdistyksen hallituksella on valta palkata ja erottaa heidät. Juuri kysymys, kuka turvakodissa tekee henkilöstöön liittyviä on keskeisen

tärkeä. Se pitäisi miettiä huollisesti, koska henkilöstöasioissa voi helposti syntyä konflikteja.

Suositus: Kun turvakodintyöntekijät eivät ole ainoastaan palkattuja työsuhteeseen, vaan he ovat myös yhdistyksen jäseniä, se palvelee turvakodin kanssa identifiointumista. Monissa turvakodeissa toimitaan näin. Joissakin turvakodeissa osa työntekijöistä tai jopa koko henkilökunta ovat hallituksessa. Tämä voi tuottaa ongelmia, koska työntekijöillä on silloin kaksi roolia, jotka konfliktitilanteessa ovat vaikeasti yhdistettävissä. Hallituksen jäsenenä voi olla pakotettu erottamaan työntekijöitä esimerkiksi taloudellisten vaikeuksien vuoksi, mutta työntekijänä tämä koskee myös häntä itseään.

On tärkeä määritellä, päättää ja tehdä näkyväksi kaikille,

- kenellä on mikäkin tehtävä ja rooli
- mikä vastuu (myös taloudellisesti) siihen liittyy
- minkälaiset ovat juridiset rakenteet ja miten ne vaikuttavat toimintaan ja työsuhteisiin

Työntekijöiden oikeudet

Turvakodin työsuhteessa olevilla työntekijöillä on, kuten muillakin työsuhteessa olevilla tavallisesti monessa maassa, tietyt oikeudet, kuten esim. lomapäiviä ja erottamistilanteessa oikeus irtisanomissuojaan. Näiden oikeuksien toteuttamisesta vastaa yleensä hallitus ja johtajavastuun kantajat.

Henkilöstöhallinto on siis osa turvakodin kokonaishallinnon vastuuta ja edellyttää perehtyneisyyttä työlainsäädäntöön sekä seurantaa, että lain velvoitteet huomioidaan.

Tietenkin turvakoti voi antaa työntekijöilleen enemmän oikeuksia, kuin työlainsäädännössä säädetään. Muita oikeuksia voidaan kirjata yhdistyksen sääntöihin tai työsopimukseen.

Positiivinen hallintokulttuuri - neuvontaa organisaatiokysymyksissä

Turvakodit, samoin kuin kaikki muutkin organisaatiot, joutuvat menemään läpi erilaisia vaiheita kehityksensä aikana, ja jokaisessa näistä voi syntyä ongelmia.

Palvelujen suunnittelemisessa ja kehittämisessä on suositeltavaa hankkia ulkopuolisia neuvonantajia, jotka voivat antaa (yksilö)valmennusta, työnohjausta tai koko organisaation konsultointia. Tiimityönohjaus tukee tiimin yhteistyön kehittymistä, organisaationeuvontaa on usein laajempaa ja koskettaa koko yhdistystä, myös hallituksen jäseniä jne.

Nämä palvelut tietenkin maksavat, ja ne pitäisi ehdottomasti huomioida rahoitussuunnitelmassa. Työnohjauksessa pitäisi varsinaisen asiakastyö lisäksi käsitellä myös muita turvakodin laatuun liittyviä kysymyksiä. Rahoittajalle näitä kuluja voi perustella toteamalla, että tärkeä investoida hyvään hallintoon, koska hallinto-ongelmat voivat viedä paljon energiaa ja siten myös resursseja ja rahaa.

Positiivinen hallintokulttuuri, työtyytyväisyys ja motivoituneet työntekijät ovat hyvin merkittäviä tekijöitä turvakotityössä ja laajemminkin väkivallan vastaisessa työssä. Monessa maassa on työnohjaajia ja konsultteja, jotka ovat erikoistuneet naista tukeviin organisaatioihin ja jotka tarjoavat korkealaatuista neuvontaa. On suositeltavaa ottaa käyttöön neuvontapalveluita heti turvakodin perustamisen alkuvaiheesta saakka.

6.1.2 Hallinnollisten tehtävien suunnittelu ja toteuttaminen

Hallinnollisia taitoja vaaditaan monilla turvakotityön alueilla. Tarvitaan huolellista suunnittelua ja selkeitä vastuiden ja velvollisuuksien määritelmiä.

Vastuiden ja velvollisuuksien selkeä jako

Selkeä tehtävien jako on tehokkaan hallinnoinnin perusedellytys. Vastuut ja velvollisuudet pitäisi kirjata turvakodin organisaatiosuunnitelmaan.

Seuraavat kysymykset voivat olla apuna, kun suunnitellaan hallintoa:

- Mitä hallinnoimisalueita on?
- Kuka on vastuussa mistäkin alueesta?
- Mitä vastuista ja velvollisuuksia kuuluu mihinkin alueeseen?
- Kuka tekee päätökset kullakin alueella ja millä perusteilla (yksin, tiimissä, tiimin tuottaman tiedon)

perusteella...)

Hyvä suunnittelu

On tärkeää tehdä erittäin tarkat suunnitelmat turvakotityön eri alueille ja varmistaa, että kaikki tietävät suunnitelmasta sekä tarkkailla suunnitelman tehokkuutta, arvioida sitä ja tarvittaessa hienosäätää suunnitelmaa. Selkeä suunnittelu on jo itsessään osa laadun varmistamista (ks. luku 11).

Tarkastuslista työn suunnittelulle eri alueilla:

- Pääpiirteet sisältävän suunnitelman tekeminen (esim. yhdelle vuodelle)
- Yksityiskohtaisen suunnitelman tekeminen (tehtävät, voimavarat, aikataulut)
- Suunnitelman esittely tiimille
- Päätöksenteko
- Päätöksen toimeenpano
- Seuranta ja arviointi – mikä toimii hyvin, mitä täytyy muuttaa?
- Tulosten esittely tiimille
- Suunnitelman muokkaaminen

6.1.3 Hallinnonalat turvakodissa

Valitun hallinnoimistavan mukaisesti tietyn alueen johtaminen ja velvollisuudet saattavat kuulua yhdelle tai useammalle naiselle.

Seuraavaksi esitetään turvakodin hallinnon tärkeimpiä osa-alueita. Kaikille näille alueille pitäisi nimetä yksi tai useampia vastuuhenkilöitä (ei kuitenkaan liian monta, sillä silloin estetään tehokas hallinnointi). Riippumatta siitä, miten hallinnonalat jaetaan, on tärkeää, että kaikki alueet huomioidaan.

Hallinnoinnin alue: neuvonta ja tuki (yksilöohjaus, ryhmätyö)

Tähän alueeseen kuuluu turvakotiin pyrkivien naisten ja lasten palveluiden suunnittelu ja niiden toteuttaminen (ks. luku 5).

Moniin urvakoteihin voi ottaa yhteyttä ympäri vuorokauden. Heillä on auttava puhelin ja he ottavat vastaan naisia koko ajan. Yksi tämän alueen painopistealue on organisoida nämä ympärivuorokautiset palvelut.

Tähän on olemassa erilaisia malleja kuten seuraavat:

- turvakodissa on kokoajan paikalla henkilö, joka vastaa puhelimeen.
- henkilökunnan jäsen on turvakodissa päivisin ja vastaa öisin puhelimeen matkapuhelimestaan
- vapaaehtoistyöntekijöitä yö- ja viikonlopun työvuoroille
- 24-tuntinen (paikallinen tai valtakunnallinen) auttava puhelin, joka antaa kriisitukea ja tarpeen tullen järjestää yhteydenoton turvakotiin
- Joissakin turvakodeissa naiset, jotka ovat asuneet turvakodissa jo pidempään, ottavat vastaan uusia tulokkaita, mutta turvakotityöntekijä on aina tavoitettavissa matkapuhelimen avulla. (Tässä mallissa on huomioitava sekundaarisen traumatisoimisen ja asiakkaiden rasittumisen riski. Toisaalta, jos järjestely toimii hyvin, se voi olla uusille tulijoille hyvin voimaannuttava kokemus: tavata nainen, joka on selviytynyt vastaavista kokemuksista ja pystyy nyt auttamaan häntä.)

Tähän työalueeseen kuuluu myös neuvonnan kehittäminen ja ylläpitäminen, tuen antaminen "ei-asukkaille" ja jo turvakodista pois lähteneiden naisten tukeminen. Työvuorolistojen tekeminen ja niistä kiinnittäminen palvelujen mahdollistamiseksi kuuluvat myös tähän alueeseen.

Hallinnoinnin alue: työskentely lasten kanssa

Tästä alueesta ovat tavallisesti vastuussa ne henkilökunnan jäsenet, jotka työskentelevät lasten kanssa. Myös tällä alueella pitäisi jatkuvasti suunnitella, arvioida ja tarpeen mukaan muokata lapsille suunnattuja palvelua.

Hallinnoinnin alue: demokraattiset rakenteet ja yhdessä eläminen turvakodissa

Tällä alueella huolehditaan siitä, että yhteiselo turvakodissa sujuu mahdollisimman positiivisesti niin että

kaikki tuntevat olonsa mukavaksi ja mahdollisimman stressittömäksi Tässä siis pyritään vaikuttamaan turvakodin kulttuuriin osana laajempaa hallintokulttuuria (ks. luku 8). Konfliktien selvittely ja hallinta ovat tärkeitä tehtäviä tällä alueella. Tästä alueesta voisi olla vastuussa yksi tai kaksi työntekijää, joilla olisi ideaalitapauksessa myös erikoiskoulutus ryhmätyöskentelyyn ja konfliktien purkamiseen.

Hallinnoinnin alue: sisäinen tiedonvälitys, tiimipalaverit, yhdistys

Sisäisen kommunikaation aluetta ei saa jättää huomiotta. On tärkeää, että tieto kulkee nopeasti ja tehokkaasti. Informaation antaminen myös asukkaille asumisen säännöistä ja muista tärkeistä seikoista kuuluu tähän alueeseen. Säännöllisesti pidettävät tiimipalaverit ovat myös tärkeitä. Myös yhdistyksen kokoukset sekä tapaamiset hallituksen ja työntekijöiden välillä ovat olennaisia.

Voisi olla järkevää, että sama henkilö vastaisi sekä yhdessä elämisestä että sisäisestä tiedonvälityksestä, koska tässä voi syntyä synergiaetuja – naisten ja lasten toiveita tuodaan hallitukseen ja päinvastoin.

Hallinnoinnin alue: Turvallisuus

Asukkaiden turvallisuuden ja suojan toteutuminen on turvakodin keskeisin tehtävä (ks. luku 7). Tarvitaan vastuuhenkilö, joka suunnittelee turvallisuuteen liittyvät varotoimet, tarkaillee niiden toimivuutta ja muokkaa niitä tarpeiden mukaan. Turvallisuuden suunnittelussa ja sen toteutuksessa on aina myös kuultava turvakodissa asuvia naisia ja lapsia.

Hallinnoinnin alue: Henkilöstöasiat

Tämä on yksi klassisia hallinnon osa-alueita, ja se kuuluukin luontevasti sen henkilön tai elimen velvollisuuksiin, joka johtaa turvakotia. Henkilöstöhallintoon kuuluu lukuisia joukko eri velvollisuuksia (ks. myös alaluku 6.2):

- Uusien työntekijöiden etsintä, haastattelemine ja valinta
- Uusien työntekijöiden palkkaaminen ja koulutus
- Työntekijöiden työsuhteen päättämiseen / päättymiseen liittyvät asiat
- Työsopimusten tekeminen
- Uusista asioista tiedottaminen
- Työntekijöiden oikeuksista informoiminen
- Työntekijöiden tukeminen heidän työnsä kehittämisessä
- Tuen antaminen ongelmatilanteissa, loppuun palamisen välttäminen
- Tuen antaminen työntekijöiden välisissä konflikteissa
- Työnohjauksen organisointi
- Lomasuunnitelmat, vapaapäivät, sairaslomasijaisten palkkaaminen
- Positiivinen hallintokulttuuri: virkistyspäivät, syntymäpäiväjuhlat, menestyksen juhliminen, surun huomioiminen jne.

Huomio: Henkilökunnalle täytyy kertoa, että he ovat vaitiolovelvollisia, ja heidän olisi hyväksyttävä tämä kirjallisesti työsopimuksissaan.

Hallinnoinnin alue: budjetin valmistelu ja varainhankinta

On selvää, että tämä alue on keskeinen, koska vasta riittävien taloudellisten varojen kautta turvakotitoiminta on mahdollista (ks. myös alaluku 4.2). Tämä alue on erittäin herkkä, koska on kyse taloudellisesta vastuusta. Se kuuluukin nimetylle johtohenkilölle/henkilöille (jos sellainen on). Varainhankinta kuuluu yhdistyksen hallituksen tehtäviin.

Yhdistyksen on päätettävä, kenellä on oikeus käyttää yhdistyksen pankkitiliä ja hoitaa maksuliikennettä. Tämän alueen henkilökunnalla pitäisi olla taloushallinnon tuntemusta.

Alueeseen kuuluvat seuraavat tehtävät ja vastuut:

- varojenhankinta
- jatkuva budjettisuunnittelu sekä menojen seuranta
- kirjanpito
- palkanlaskenta
- verojen, sosiaalikulujen yms. maksuista huolehtiminen
- sopimusten tekeminen ja niistä huolehtiminen

- rahaliikenteen hoitaminen (palkkojenmaksu, laskut, ym...)
- tilinpäätöksen ja muiden taloudellisten selvitysten tekeminen
- yhdistyksen hallitukselle raportoiminen, vastuuvapauden saaminen hallitukselta
- kontaktein ylläpito sponsoreihin, selkeys laskutus- ja maksutavoissa jne.

Huomio: Monet turvakodit delegeoivat osan tästä työstä, kuten esim. tilintarkastuksen ulkopuolisille tahoille. On kuitenkin muistettava, että vastuu talousasioiden asianmukaisuudesta on kuitenkin aina vastuun kantavilla työntekijöillä tai hallituksella.

Asianmukaisesti hoidettu taloushallinto on myös viranomaisilta saatavan tuen kannalta todella tärkeä. Epätarkkuudet tuovat ongelmia viimeistään silloin, kun haetaan uudestaan rahallista tukea. Siksi viranomaistahojen ja muiden sponsoreiden kanssa on tehtävä tarkat sopimukset taloudellisen tuen käytöstä. Tukijoiden pitää myös ottaa huomioon, että turvakodeilla ei tavallisesti ole minkäänlaista pääomaa, ja sen vuoksi tukipäätökset olisi hyvä käsitellä nopeasti, jotta varat saataisiin pikaisesti käyttöön.

Hallinnoinnin alue: taloudenhoito

Talouhoito ja hallinta on yksi laajimmista työalueista. Jatkuvasti kovassa käytössä olevat kalusteet ja sisätilat kuluvat nopeasti ja menevät rikki. Turvakoti on kuitenkin koko ajan pidettävä sellaisessa kunnossa, että elämä siellä on mukavaa. Tälle työalueelle pitäisi löytää sellaisia työntekijöitä, jotka pitävät organisoinnista ja läheisestä työskentelystä vaihtuvien asukkaiden kanssa. Useissa turvakodeissa pyritään siihen, että asukkaat itse osallistuvat talon töihin. Tämä voi olla hyvä ja tärkeä asia. Täytyy kuitenkin ottaa huomioon, että naiset ovat usein vakavan kriisin keskellä. Heillä on paljon omia asioita, joita he joutuvat hoitamaan eikä heitä saisi ylikuormittaa. Olisi suositeltavaa, että turvakodilla olisi palkattua henkilökuntaa, joka huolehtisi taloudenhoitoon liittyvistä tehtävistä.

Hallinnoinnin alue: vapaaehtoistyön ja harjoittelijoiden johtaminen

Moniin naisille suunnattujen palvelujen tuottamiseen käytetään myös vapaaehtoistyötä. Tähän on kaksi syytä: paitsi varojen niukkuus myös se, että tietyillä työalueilla vapaaehtoisten käyttäminen voi olla tärkeää ja järkevää. Vapaaehtoistyöntekijät saavat työssään kokemusta ja tietoa, jota he puolestaan voivat käyttää väkivallan vastustamistyössä turvakodin ulkopuolella. Monet turvakodit tarjoavat myös harjoittelupaikkoja opiskelijoille. Myös harjoittelijoiden perehdyttäminen ja ohjaaminen ovat asioita, jotka vaativat suunnittelua.

Esimerkki: Yhdessä Englannin vanhimmista turvakodeista työskentelee vapaaehtoisia useissa eri töissä <http://www.havenrefuge.org.uk/>

Hallinnoinnin alue: suhdetoiminta, verkostointi, lobbaus

Monessa turvakodissa on useita työntekijöitä tai jopa kaikki työntekijät tavalla tai toisella mukana tässä laajassa työssä. On kuitenkin tärkeää, että joku on vastuussa näiden toimintojen suunnittelusta ja toteutuksesta, jotta mm. suhdetoiminnan hoitaminen on jatkuvaa.

Tähän alueeseen kuuluu myös mahdollisten sponsoreiden ja lahjoittajien sekä poliittisten tukijoiden lobbaus.

Hallinnoinnin alue: tilastot, tiedon tallennus, evaluaatio ja laadunvalvonta

Tietojen jatkuva tallennus sekä tilastojen ja raporttien tekeminen ovat tärkeitä työalueita. Myös näiden asioiden parissa työskenteleviltä vaaditaan erityistaitoja. Jatkuva evaluointi ja laadunvalvonta kuuluvat myös turvakodin tehtäviin (ks. luku 11).

Hallinnoinnin alue: kannanotot, kehitys ja tulevaisuuden suunnitelmat

Teemaan liittyvien kannanottojen valmisteleminen ja artikkelien kirjoittaminen ovat myös turvakodin kannalta merkittäviä tehtäviä. Niiden avulla osoitetaan, että turvakodilla on tietoa ja kokemusta naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyssä.

Turvakodissa pitäisi myös olla työryhmä, jossa säännöllisesti käsiteltäisiin työn tulevaisuutta ja sopeutettaisiin toimintaa olosuhteiden muuttuessa. Kauaskantoisempi perspektiivi ja kysymys ”miltä turvakotimme pitäisi näyttää 10, 15, 20 vuoden päästä, auttavat muuttamaan suuntaa ajoissa ja avautumaan uutta kehitystä varten. ”Tämän päivän visiot ovat huomisen arkea”.

6.2. HENKILÖKUNTA JA SISÄINEN JOHTAMINEN

6.2.1 Henkilöstöhallinnon lähtökohdat naisten turvakodeissa

Kokemus on osoittanut, että miehen tekemää väkivaltaa kokenut nainen voi helpommin avautua ja keskustella naisen kuin miehen kanssa. Siitä johtuen yksi keskeinen periaate on, että kaikki työntekijät ovat naisia. Sukupuolen merkitykselle herkistyneiden naistyöntekijöiden palkkauksessa on myös poliittinen puolensa. Koska naisiin kohdistunut väkivalta on sukupuolittunutta, myös väkivallan lopettamisessa täytyy huomioida sukupuoli. Naiset ovat joutuneet monenlaisen syrjinnän kohteeksi, joista väkivalta on vakavimpia. Naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ei pidetty sosiaalisena ongelmana, ennen kuin naisliike omalla toiminnallaan nosti asian esille (mm. turvakotien ja tukipuhelimien avaaminen).

Riittävät taloudelliset resurssit ovat turvakodin perustamisen edellytys, mutta myös hyvin koulutettujen ja motivoituneiden työntekijöiden löytäminen on yhtä tärkeä. Turvakodissa työskentelevien naisten on oltava sitoutuneita työn tavoitteisiin ja periaatteisiin (ks. luku 3). Koulutuksen tavoitteena on antaa työntekijöille erityistietoa väkivallasta, mikä mahdollistaa toisten naisten tukemisen. Turvakotihenkilöstön pitäisi saada kokemuksensa ja ammatitaitonsa mukaista työehtosopimuksissa määriteltyä palkkaa.

Työn monimuotoisuuden vuoksi turvakodeissa tarvitaan laaja-alaista osaamista: kriisi-interventio, yksilö- ja ryhmätyöskentelyn ohjaus, ongelmanratkaisutaidot ja riitojen sovittelu, koulutusta sosiaalityön alalla, terapeutisia taitoja traumatisoituneiden uhrien kanssa työskentelyyn, psykologisia ja pedagogisia taitoja, juridiset tiedot, johtajuus, varojenhankinta ja taloushallinto, sudetoiminta, eri kulttuurien ymmärtämien, kielitaito ym. Koska turvakodit eivät tavallisesti voi palkata ammattilaisia kaikilta tarvittavilta alueilta, on tarpeen, että työntekijöillä on monipuolista osaamista ja mahdollisuus saada laadukasta koulutusta.

Kun työntekijät on koulutettu ja palvelut avattu, pitäisi huomioida myös täydennyskoulutuksen tarve. Näin kokemuksien kautta saatua tietoa voitaisiin hyödyntää mahdollisimman paljon esimerkiksi työn kehittämisessä (esim. uusien turvakotien avaus ja erilaisten palvelujen tarjoaminen).

Koulutus yhdessä työnohjauksen kanssa auttaa työntekijöitä ylläpitämään ja kehittämään ammatillisia taitojaan, mutta palvelee myös kokemusten tiedostamista sekä emotionaalista että kognitiivisella tasolla.

6.2.2 Henkilöstön hankkimisen tasoja

Turvakodin koko, palvelut ja niiden määrä sekä organisaation rakenne (erillinen turvakoti vai neuvontakeskuksen ja turvakodin yhdistelmä) ratkaisevat, paljonko henkilökuntaa tarvitaan. Turvakodeilla, joissa on erillinen neuvontakeskus, on tavallisesti kaksi erillistä hallinnollista tiimiä; yksi palveluiden johtamiseen turvakodissa ja toinen auttavan puhelimen ja neuvontapalveluiden johtamiseen.

6.2.3 Esimerkki - Turvakodissa tarvittavat työtunnit

Seuraava laskelma on ohjeistus työntekijätarpeelle keskikokoisessa turvakodissa, jossa tarjotaan seuraavia palveluja:

- Turvakotipaikkoja 10 – 15 perhepaikkaa, yhteensä 25 – 35 paikkaa.
- Ympäri vuorokautinen puhelinneuvonta
- Neuvontapalveluja sekä tukea kuten on esitetty alaluvussa 5.1
- Suhdetoiminta ja verkostoituminen

Työtuntimäärät / vko:

- Ainakin 200 tuntia/viikossa (40 tuntia = 1 kokopäiväinen työ; 200 tuntia = 5 kokopäiväistä työpaikkaa tai vastaava määrä puolipäiväisiä paikkoja), jotta turvakotitoiminta mukaanlukien 24 tuntia vuorokaudessa päivystäjä auttava olisi mahdollista. Maahanmuuttajanaisten tukemiseen perehtyneen työntekijän pitäisi vastata ainakin 80 - 100 työtunnin hoitamisesta

- Neuvontaa ja tukea (ainakin 80 tuntia)
- lasten kanssa tehtävä työ (ainakin 60 tuntia)
- hallinto (ainakin 40 tuntia)
- johtaminen ja suhdetoiminta (ainakin 40 tuntia)

Keskikokoiseen turvakotiin tarvitaan noin kymmenen kokopäiväistä työntekijää.

Huomioi: Ylläoleva sääntö on riippumaton työtavoista turvakodissa. Monessa tilanteessa jokainen turvakotityöntekijä (paitsi lapsiasiantyöntekijät) ottavat vastaan useampia työalueita (avustava puhelinlinja, sisäänotto asiakkaaksi, neuvonta, turvakotiyhdistys(assembly, ym.). Nämä tehtävät ovat osa heidän työaikaan. Loppuosa työajasta tullaan käyttämään yksilöneuvontaan ja tukeen, sekä erityistehtäviin (ks. osa 6.1).

Yllä esitettyssä laskelmassa ei huomioida niitä henkilöstöresursseja, joita tarvitaan erityistehtävien hoitamiseen – osa-aikainen juristi, tilintarkastaja, PR-henkilöitä jne. Kun lasketaan tarvittavia resursseja, on muistettava, että henkilölle kertyy lomaa, he joutuvat välillä olemaan poissa sairauden takia tai käyvät koulutuksissa. Näin ollen turvakotibudjetissa pitää huomioida myös sijaisten tarve.

6.2.4 Työtaakka ja korvaukset - riskitekijöitä

Kuten yllä on esitetty, on tärkeää että turvakodissa on työtaakkaan verrattuna riittävästi henkilökuntaa, ja että palkkaus vastaa työn asettamia vaatimuksia.

On erittäin tärkeää, että henkilöstön työ määrää seurataan tarkasti (sekä ryhmänä tai yksilöllisesti), ja että tarvittavia toimenpiteitä tehdään, jos työtaakka kasvaa liian suureksi (henkilöstön lisääminen, joidenkin palvelujen sulkeminen). Inhimilliset ja ammatilliset resurssit on turvattava, jotta palveluja voidaan ylläpitää.

Tämä tarkoittaa, että kaikilla turvakodissa toimivilla tiimeillä ja henkilöillä on oltava aikaa suunnitella, toteuttaa, arvioida ja kehittää työtä, joka on heidän vastuullaan.

Esimerkki: Kun arvioidaan yhteen yksilöneuvontaan käytettävää aikaa, kaikki seuraavat kohdat on huomioitava: huolellinen valmistelu, itse neuvontatilanne, tapaamisen tulosten dokumentointi, naisen tarinan ja käydyn keskustelun reflektointi ja heränneiden kysymysten kirjaaminen seuraavaa työnohjausta varten.

Jos työssä ei ole mahdollista huomioida mm. edellä mainittuja asioita, se voi aiheuttaa ongelmia, ja tilanteeseen pitäisi puuttua. Jos työtaakkaan sisältyvät riskit ovat liian suuria (ei tarpeeksi työntekijöitä) tai palkat ovat liian pieniä (ammatillinen taso ei ole huomioitu), voi tapahtua seuraavaa:

Henkilöstön loppuunpalaminen:

Henkilökunta ei enää pysty tarjoamaan ammatillista apua (puutteet huolenpidossa, vastuiden välttely, heikko hoitotaso, konflikteja kollegojen kanssa, kykenemättömyyden ja voimattomuuden tunteita tai jopa koko palelurakenteen romahdus).

Henkilökunnan nopea vaihtuvuus:

Tämä on este kokemuksen ja asiantuntijuuden kasvamiselle kannalta.

6.2.5 Työvuorot

Työvuoroja suunniteltaessa on huomioitava seuraavat asiat:

- Ensiksi, yhden henkiön pitäisi olla vastuussa työvuoroista
- Osa palveluista on ympärivuorokautisia, osa on tarjolla virka-aikojen puitteissa
- Työvuorot voidaan sopia kuukausittain, mutta muutosten mahdollisuus on huomioitava.

Turvakodin koosta riippuen ja mahdolliset vaaratilanteet huomioiden on suositeltavaa, että öitä lukuunottamatta turvakodissa on aika kaksi henkiköä samanaikaisesti.

6.2.6 Henkilöstön koulutus

Henkilöstökoulutuksen tarkoituksena on kehittää osaamista sekä kriisi-intervention ja ennaltaehkäisevän

työn alueilla että turvakodin käytännötyössä. Koulutuksessa huomioidaan turvakotien feministinen ja voimaantumiseen perustuva lähtökanta (ks. luku 3).

Kouluttajien on oltava päteviä ja kokeneita. Koulutus sisältää perehdyttämiskurssin, jonka pitäisi olla aika intensiivinen ja sisältää ainakin 80 tuntia (10 koulutuspäivää tai kaksi viikkoa töitä), jota seuraa jatkuva täydennyskoulutus ja työnohjaus.

Koulutusohjelman sisällöt voidaan jakaa seuraavasti:

- **Perusmoduuli**, johon sisältyy: sukupuolittuneen väkivallan *tieteellisiä ja teoreettisia näkökohtia* (määritelmä, ongelman yleisyys, naisiin kohdistuvan väkivallan muodot, väkivallan sykli, lyhyt- ja pitkäaikaiset vaikutukset, tekijän strategioita), intervention ja voimaantumisen *suuntaviivojen esittelyä* (turvan ja suojan tuottaminen, koetun väkivallan nimeäminen, uhrin puolella oleminen, häneen uskomisen, uhrin valintojen kummittaminen, turvasuunnitelman laatiminen) ja *verkostoituminen* muiden toimijoiden kanssa paitsi omalla alueella ja maassa myös kansainvälisellä tasolla.
- Yksi tai useampia **erityismoduuleja**, joissa käsitellään turvakodin organisaatiota, turvakodissa tuotettuja *palveluita* (vastaanottaminen, auttava puhelin, neuvonta, ennaltaehkäisy, suhdetoiminta ym.) ja *kohderyhmiä* (naiset, lapset, nuoret, vanhemmat naiset, vammaiset naiset, maahanmuuttajanaiset,...)

Voi olla erittäin hyödyllistä, jos jotkut tai kaikki työntekijöistä voisivat käyttää osan koulutusajasta työharjoitteluun jo toiminnassa olevassa turvakodissa. Kun turvakotiin palkataan uusia työntekijöitä, pitäisi myös heille tarjota tällainen perehdyttämiskurssi. Se voidaan toteuttaa esimerkiksi siten, että uusi työntekijä työskentelee tietyn ajan yhdessä kokeneen työntekijän kanssa ja saa häneltä ohjausta.

6.2.7 Henkilöstön täydennyskoulutus

Alustavan koulutuksen jälkeen työntekijöille on tarjottava säännöllisesti lisäkoulutusta erityisteemoista kuten lapsiin kohdistuva väkivalta ja seksuaalinen hyväksikäyttö, naiskauppa, naisten ympärileikkaus, maahanmuuttoon liittyvät oikeudelliset kysymykset, vammaisten lasten ja naisten tukeminen, post-traumaattinen stressireaktio jne.

Toinen tapa vahvistaa henkilökunnan osaamista on tarjota helle tilaisuus osallistua konferensseihin, seminaareihin ja muihin tapahtumiin, joissa käsitellään sukupuolittunutta väkivaltaa. Kaikille henkilöstön jäsenille pitäisi järjestää lisäkoulutusta vuosittain kahden viikon ajan.

6.2.8 Kouluttajien koulutus -seminaari

Kahden vuoden työkokemuksen jälkeen turvakotihenkilökunnalle pitäisi antaa mahdollisuus osallistua kouluttajille tarkoitettuun koulutukseen (ainakin 40 tuntia tai 5 päivää), joka on suunniteltu ammattihenkilöille (lääkärit, lakimiehet, poliisit, sosiaalityöntekijät, psykologit jne.) (ks. WAVE 2000).

6.2.9 Työnohjaus

Työnohjauksen avulla tarkastellaan ja kehitetään omaa työskentelyä. Työnohjaajat ovat erityiskoulutuksen saaneita asiantuntijoita, jotka antavat ryhmä- tai yksilötason neuvontaa. Monissa maissa työnohjaajat kuuluvat liittoihin, joissa on kehitetty työnohjaajakoulutuksen standardeja ja jotka julkaisevat listoja pätevästä työnohjaajista. On hyvä etsiä työnohjaajaa, joka on sensitiivien sukupuoleen liittyville kysymyksille ja jolla on kokemusta naisista ja lapsista koskevasta väkivaltatyöstä. Ammatillinen etäisyys on tarpeen, jotta tiimin tai koko organisaation työnohjaus olisi tehokasta. Yksi laatukriteereistä onkin se, että työnohjaaja on ulkopuolinen henkilö.

Työnohjauksen on tapahduttava siten, että siinä huomioidaan ne säännöt ja toimintatavat, joihin on päädytty työ hoitamiseksi mahdollisimman hyvin.

Työnohjauksen pitäisi olla pakollista sekä henkilökunnalle että vapaaehtoisille: kukaan työntekijöistä ei ole ammatillisesti luotettava, jos hän ei ole valmis työskentelemään itsensä kanssa.

Jokaisen turvakodin pitäisi tarjota vähintään tiimityönohjausta. Lisäksi on järkevää järjestää

yksilötyönohjausta, jossa käsitellään neuvontatyössä esiin nousevia kysymyksiä. Yksilöllinen ohjaus on erityisen tärkeää uusille työntekijöille. Työnohjauksen tiheys riippuu henkilökunnan määrästä ja ryhmän kokemuksesta kokonaisuudessaan. Se vaihtelee kuukausittaisista sessioista viikottaisiin, jos palvelu on vasta perustettu.

Miksi työnohjaus on niin tärkeää turvakodissa?

Työnohjaus on auttavassa ja hoitavassa työssä erittäin tärkeää ja olennaista. Näin sen vuoksi, että toisten ihmisten traumaattisten kokemusten kuunteleminen ja niiden parissa työskenteleminen saattaa aiheuttaa sijaistaraumatisoitumista.

Turvakotityöntekijät ovat koko ajan alltiina naisten traumaattisille tarinoille. Työntekijät voivat myös joutua traumaattisten tapahtumien silminnäkijöiksi esimerkiksi silloin, kun turvakodissa olevan naisten partneri pyrkii väkivalloin sisälle turvakotiin.

Työntekijä voi naista auttaessaan kokea niin vahvoja tunteita (viha, riittämättömyyden tunne, sääli, rakkaus jne.), että työntekeminen vaikeutuu tai jopa estyy. Näin voi käydä myös silloin, jos auttamistyö nostaa pintaa joitakin omia vaikeita kokemuksia. Näissä tilanteissa työnohjauksen avulla voidaan löytää uusia mahdollisuuksia auttamistyön jatkamiseen. Tämä saavutetaan auttamalla työryhmän jäsentä työstämään omia tunteitaan ja tunnistamaan ne niin kognitiivisella kuin emotionaalisella tasollakin.

Tilanteita, jotka voivat tuoda esille työnohjauksen tarpeen

- viha, joka syntyy, jos joku rikkoo vaitiolovelvollisuuden
- turvakodista lähteneen naisen kaipaaminen
- voimattomuuden tunne, jos nainen päättää palata väkivaltaisen miehensä luo
- päivittäisessä työskentelyssä syntyvät ongelmat ja vaikeudet
- konfliktitilanteet työntekijöiden välillä
- turvakodin sääntöjen toimeenpano ja seuraukset, jos nainen rikkoo sääntöjä
- henkilöstön kokokusten johtaminen
- eri roolien kunnioitus ja huomioon ottaminen turvakotityöntekijöiden kesken

Kun työskennellään tiivisti vaikeissa ja traumatisoivissa olosuhteissa, työntekijöiden välille syntyy helposti konflikteja. Ongelmien jakaminen ja analysoiminen turvallisessa ryhmässä ulkopuolisen työnohjaajan avulla helpottaa konfliktien purkamista.

Työnohjauksesta saadut tulokset ovat yleensä:

- tunnelukkojen avaaminen
- tuen ja varmuuden saaminen, joka mahdollistaa vakavasti traumatisoituneiden naisten kanssa työskentelyn jatkamisen

Kokeneet turvakotityöntekijät ovat tietenkin päteviä antamaan neuvoja uusille työntekijöille ja voivat auttaa heitä tarkastelemaan työtään. Se ei kuitenkaan korvaa työnohjausta. Työnohjausta voidaan hyödyntää myös organisaation kehittämisessä, jolloin se palvelee keskustelufoorumina esimerkiksi tavoitteiden kehittämisessä.

6.2.10 Vapaaehtoistyöntekijät

Se, ottaako turvakoti vapaaehtoistyöntekijöitä vai ei, on yksilöllinen päätös. Käsikirjassa esitetyt periaatteet puoltavat työntekijöiden palkkaamista eivätkä turvakodit saisi olla riippuvaisia vapaaehtoisten työstä taloudellisista syistä johtuen. Turvakodin peruspalvelut pitäisi pystyä tuottamaan palkatun henkilöstön avulla.

Kun tehdään työtä vapaaehtoisten kanssa, seuraavat vaatimukset tulisi ottaa huomioon:

- yhden turvakotityöntekijän pitäisi koordinoida ja olla vastuussa vapaaehtoistyöhön liittyvistä asioista
- vapaaehtoisten pitäisi olla naisia, jotka ovat tietoisia sukupuoleen liittyvästä syrjinnästä, ja heillä pitäisi olla riittävästi aikaa väkivaltaa kokeneiden naisten ja lasten kanssa työskentelyyn
- kun nainen tarjoutuu tulemaan vapaaehtoistyöntekijäksi turvakotiin, hänet pitäisi aluksi haastatella; mitä odotuksia ja ajatuksia hänellä on turvakotityöstä
- vasta tällaisen haastattelun jälkeen molemmat osapuolet päättävät, soveltuuko nainen tähän työhön; jos soveltuu allekirjoitetaan sopimus, jossa on eritelty vapaaehtoistyön kesto ja siihen liittyvät vastuut vapaaehtoisten pitää hyväksyä turvakodin säännöt (vaitiolovelvollisuus, käytössäännöt jne.)

- vapaaehtoiset täytyy kouluttaa, ja heille on järjestettävä työnohjausta
On myös huolehdittava siitä, että vapaaehtoisille kerrotaan, kuinka paljon heidän työpanostaan arvostetaan.

6.2.11 Vapaaehtoistyön monet muodot

Kaikkilla turvakodilla on yleensä lähipiirissään henkilöitä, jotka ovat kiinnostuneet naiseen kohdistuvan väkivallan vastustamisesta vasta hiljattain. Tästä joukosta voi löytyä lisähenkilöstöä tai -apua, kun sellainen tarve ilmenee. (tiedotuskampanjat, varojen hankinta jne.)

On monenlaisia vapaaehtoistyöntekijöitä:

- vapaaehtoistyöntekijät, jotka osallistuvat turvakodin päivittäisiin toimintoihin (neuvonta, henkilökuntakokoukset, työnohjaukset jne.)
- harjoittelujaksolla olevia opiskelijoita. Heidän sitoutumisensa on sen vuoksi ajallisesti rajattua
- harjoittelijoita toisista turvakodeista; heidän sitoutumisensa on ammatillista ja tavallisesti pidempiaikaista
- ystävät, jotka tukevat turvakotia antamalla taloudellista apua ja auttamalla erikoistapahtumissa, kuten varainhankintatapahtumissa tai kampanjoissa ym.

Vapaaehtoisten taustat voivat olla aivan erilaisia ja heillä on erilaisia kokemuksia: osa heistä on ehkä vasta vähän aikaa sitten perehtynyt naiseen kohdistuva väkivalta -ilmiöön tai ovat mukana vain lyhyen ajan, osalla voi olla laajakin kokemus, jotkut voivat olla erittäin motivoituneita, kuten esimerkiksi turvakodin taustayhdistyksen jäsenet tai hallituksen jäsenet. Turvakodin hallituksessa olevat naiset vastaavat usein tärkeitä vastuita, ja he ovat ehkä työskennelleetkin turvakodissa sen perustamisesta lähtien. He ovat erityisryhmä "vapaaehtoisia", ja heillä on myös taloudellista vastuuta. Muodollisesti he kuuluvat turvakodin johtoon.

Vapaaehtoiset usein ovat tärkeässä roolissa uusien käytäntöjen ja aloitteiden kehittämisessä, projekteissa ja tiedottamisessa.

6.3 TALouden SUUNNITTELU

Huolellinen talouden suunnittelu on tarpeen heti turvakodin perustamista suunniteltaessa. Samanlaista huolellisuutta tarvitaan myös vuosittaisista budjetteista ja erityistapahtumia suunniteltaessa. On tärkeää olla tietoinen todellisista kuluista ennen kuin aletaan etsiä taloudellista tukea.

Tässä yhteydessä on mahdotonta arvioida, paljonko turvakodin perustamisesta ja ylläpitämisestä aiheutuu kuluja – niin moni seikka riippuu paikallisesta hintatasosta. Alla esitetyjen budjettisuunnitelmien tarkiotus on kuitenkin toimia välineenä, jonka avulla voidaan laskea kuluja huolimatta siitä, millä alueella turvakoti sijaitsee.

Näitä budjettisuunnitelmia ei pitäisi kuitenkaan pitää lopullisina. On todennäköistä, että ylimääräisiä kuluja ilmenee riippuen palveluiden ja toimintojen määrästä..

6.3.1 Rahoitussuunnitelma turvakodin perustamiseen

Ei ole mahdollista antaa tarkkoja lukuja siitä, paljonko turvakodin perustaminen maksaa. Paikalliset hinnat vaihtelevat, mutta eroja syntyy myös siinä, ostetaanko talo ja pitääkö sitä kunnostaa vai ostaako maata ja rakennutetaan talo jne.

Turvakodin tilan hankintaan liittyvissä kysymyksissä on hyvä kääntyä asiantuntijoiden puoleen, erityisesti jo turvakotirakennus rakennetaan aivan nollapisteestä. Neuvoja saa myös viranomaisilta ja muilta naisten palvelujen tuottajilta.

Alla oleva taulukko antaa suuntaviivat siitä, millaisia kuluja ilmenee:

TILOIHIN LIITTYVÄT KULUT	SUMMA
Tilojen ostaminen (tai tilan vuokraaminen) tai maan ostaminen +	
rakennuttamiseen liittyvät kulut (laske neliömetrit), joissa on huomioitu sähkömies, viemärintyöt, kirvesmies, maalari ym.	
turvallitteiden asennus	
laitteisto kulut	
kalusteet naisten huoneisiin (sängyt, kaapit, pöydät, tuolit)	
ruokailutila	
olohuone	
keittiö (sisältäen keitto- ja ruokailuvälineet)	
kylpyhuoneet	
toimistohuoneet	
neuvontahuoneet	
lasten huoneet	
leikkikalut, pelit, opetusvälineet ja -materiaalit	
sisääntuloaula	
varastotilat	
piha (kasvit, puutarhanhoitovälineet, pihakalusteet, leikkipaikka)	
pesukone(et), vaatteet	
toimistolaitteet (puhelimet, tietokoneet, kopiokone, faxi jne.)	
yhteensä	

6.3.2 Rahoitussuunnitelma turvakodin vuosittaisten kulujen kattamiseksi

Myös turvakodin vuosittaisten kulujen arvioiminen vaatii tarkkaa suunnittelua. Suunnittelun pitää perustua paikalliseen hintatasoon. Näin myös henkilöstömenojen kohdalla. Turvakodissa maksettavien palkkojen täytyy olla samalla tasolla kuin muissa saman työpaikoissa. Kyseessä olevat summat vaihtelevat vuosittain: esim. palkankorotukset, henkilökunnan lisäys, erityiskulut ja investoinnin, energianhintojen muutokset jne.

Yleensä aihetuu seuraavia kuluja:

KULUT	SUMMA
henkilöstökulut	
naisten ja lasten ohjaajat	
avopalvelujen ohjaajat	
yövuorojen henkilökunta	
kirjanpitäjä	
harjoittelijat	
freelancerit, konsultit	
siivoushenkilökunta	
veroneuvoja	
infrastruktuuri	
vuokra	
yleiskustannukset	
energiakulut (sähkö, lämmitys, vesi, ym.)	
kunnossapito (korjaus, remontti, ym..)	
vakuutus	
investointi siirrettäviin kalusteisiin	
auto / pakettiauto (vakuutus, korjaus, juoksevat kulut)	

juoksevat kulut

puhelin
postitus
siivous
PR ja tiedotus
matkakulut
lisäkoulutus
työnohjaus
kirjallisuus
toimisto ja koutustarvikkeita
kodinhoitotarvikkeita
lapsiin liittyvät kulut
ruoka
yhteensä

Kulujen arviointi on vain yksi tämän alueen vastuista. Taloussuunnittelu ja haettavien avustusten arvioidut määrät on myös tehtävä hyvissä ajoin. Joissain tapauksissa on tarpeen suunnitella taloutta useita vuosia etukäteen.

Seuraavassa lyhyesti suuntaviivat:

TULOT	SUMMA
säännölliset tulot	
julkinen rahoitus (kansallinen, alueellinen ja/tai paikallinen)	
jäsenmaksut	
vaihtelevat tulot	
lahjoitukset	
sponsoritulot	
vuokra, jonka naiset tai viranomaiset maksavat	
yhteensä	

07

TURVALLISUUS

7. TURVALLISUUS

Turvakotiin hakeutuvat naiset ja lapset tarvitsevat turvallisen paikan, jossa heitä suojellaan väkivaltaiselta kumppanilta tai isältä. Joissakin tapauksista väkivallantekijä jatkaa aggressiivista ja uhkaavaa käytöstään naista ja lapsia kohtaan jopa silloin, kun nämä jo asuvat turvakodissa. Usein väkivallan tekijät haluavat, että nainen palaisi kotiin. He ottavat käyttöönsä mitä monipuolisimpia strategioita tavoitteensa saavuttamiseksi: anelevat ja rukoilevat, tuovat naiselle kukkia ja lupaavat, etteivät enää koskaan ole väkivaltaisia. Jos nämä menetelmät eivät johda toivottuun tulokseen, saattavat seurauksena olla uudet, arvaamattomat väkivaltatilanteet. Jotkut väkivaltaiset miehet ovat äärimmäisen vaarallisia: he eivät suostu hyväksymään eroa ja käyttävät jopa hengenvaarallisen voimakasta väkivaltaa (ks. luku 2).

Vaara ei kohdistu ainoastaan turvakodissa oleskeleviin naisiin ja lapsiin, vaan myös turvakodin työntekijät ja muut henkilöt ovat vaarassa. Itävaltalaisessa Sankt Pöltenin naisten turvakodissa väkivaltaisen miehen onnistui päästä sisälle turvakotiin, minkä jälkeen hän otti esiin aseensa ja surmasi poliisin sekä haavoitti vakavasti turvakodissa asuvaa naista ja hänen poikaansa. Mies oli aiheuttanut tekaistun pommihälytyksen ja päässyt talon sisälle sillä aikaa, kun rakennusta pommiuhan vuoksi tyhjennettiin. Erään sveitsiläisen kaupungin turvakodin puutarhajuhlissa väkivaltainen mies, jonka vaimo ja lapset olivat turvakodissa, surmasi ja haavoitti useita naisia ja lapsia. Useat turvakodit kautta Euroopan ovat joutuneet väkivaltaisten hyökkäysten kohteeksi, mutta onneksi lopputulokset eivät aina ole näin traagisia. Naisten turvakotien on aina oltava täydessä valmiudessa torjumaan! väkivaltaisia uhkauksia ja hyökkäyksiä.

Näin ollen nimenomaan turvallisuus on naisten turvakotien avainkysymys ja tärkein tavoite. On kovin lyhytnäköistä, jos viranomaiset haluavat säästää kustannuksissa turvallisuudesta tinkimällä – äärimmäisissä tapauksissa turvajärjestelmät ja varotoimenpiteet saattavat säästää ihmishenkiä.

Yleensäkin kansalaisten sekä myös turvakotien turvallisuudesta vastaa poliisi, joten on tärkeää saada poliisit osallistumaan turvallisuussuunnitelmien ja -järjestelmien laatimiseen.

Seuraavaksi esitetään muutamia tärkeitä, turvallisuuteen liittyviä asioita:

7.1 TEKNISET TURVATOIMET

Naisten turvakodeissa tekniset turvatoimet ovat äärimmäisen tärkeitä. Tarvittavat turvallistoimenpiteet ovat:

- **Turvalliset ulko-ovet**, joita ei saa väkisin auki
- Ulko-ovet on aina pidettävä lukossa sekä rakennuksen lähiympäristöä ja sisäänkäyntejä valvottava. Tämä onnistuu parhaiten **elektronisen valvontajärjestelmän** avulla (valvontakamerat, ovien automaattinen lukitusjärjestelmä)
- Useista ulko-ovista aiheutuu todellinen turvallisuusriski, joten turvakodilla pitäisi olla ainoastaan **yksi pääsisäänkäynti**. Kaikki muut ulko-ovet on pidettävä lukossa ja salvalla teljettyinä, jotta niitä ei saisi murtamalla auki
- **Piha tai puutarha** ovat erinomaisia virkistysalueita, mutta ne ovat myös turvallisuusriski. Myös niiden on oltava turvallisia: niihin ei saa olla mahdollista murtautua, nähdä, heittää esineitä tai ampua. Tämä edellyttää korkeaa muuria, aitaa tai hälytysjärjestelmää
- Myös **pihan tai puutarhan portin** on oltava lukollinen ja turvakodin työntekijöiden olisi aina varmistettava, että se on lukossa, etenkin öisin
Pohjakerroksen ikkunat ovat myös turvallisuusriski eikä pohjakerroksen kadunpuolisia tiloja saisi käyttää asuin- tai työtiloina
- Ikkunnoissa, ainakin pohjakerroksen olevissa ja kaikissa sellaisissa ikkunoissa, joihin on mahdollinen ulottua ulkopuolelta, olisi oltava **turvasäleikkö**
- Kaikkien turvakotien tulisi olisi oltava kytkettyinä jonkinlaiseen **hälytysjärjestelmään**
Esimerkki: Vuonna 2002 Wienissä avattu naisten turvakoti sijaitsee uudessa rakennuksessa, jonka sisäänkäynnissä on kaksiovinen turvajärjestelmä – toinen ovi ei avaudu ennen kuin ensimmäinen on sulkeutunut. Useat turvakamerat seuraavat tapahtumia kadulla rakennuksen edustalla. Pihaa ympäröi korkea muuri ja siinä on hälytysjärjestelmä.

7.2 TURVALLISUUS VÄLIAIKAISESSA ASUNNOSSA

Joillakin alueilla turvakodit ovat hyvin pieniä, ja usein sellasena toimii vain yksi kerrostalo- tms. asunto eikä siellä ole ympärivuorokautisesti henkilökuntaa. On tärkeää, että myös tällaisessa väliaikaisessa asunnossa huomioitaisiin vähintään turvallisuudellisuudelle asetetut minimivaatimukset. Naisia, jotka ovat hiljattain eronneet väkivaltaisesta kumppanista ja joiden turvallisuuteen kohdistuu suuri riski, ei pitäisi – mikäli mahdollista – majoittaa asuntoon, jossa henkilökunta ei ole läsnä kellon ympäri.

7.3. SALAISET OSOITTEET, ANONYMIYYS

Useiden turvakotien osoite on salainen, jotta niissä asuvien naisten ja lasten turvallisuus voitaisiin taata. Ainoastaan turvakodin kriisipuhelinnumero on julkinen. Apua hakeville naisille annetaan turvakodin osoite ainoastaan silloin, kun he todella ovat sinne menossa. Joissakin tapauksissa naiset ja lapset haetaan autolla ennalta sovitulta julkiselta paikalta ja viedään turvakotiin. Vaikkakin osoite pidetään salaisena, on silti mahdollista, että se saadaan selville - etenkin, jos turvakoti on jo toiminut jonkin aikaa. Tästä johtuvatkin tiukat turvallisuusvaatimukset.

Pienillä paikkakunnilla on usein mahdotonta pitää turvakodin sijaintia salassa. Silloin on suositeltavaa kertoa turvakodin sijainti kaikille. Sen osoite julkistetaan ja sekä poliisi että muut paikallisviranomaiset otetaan entistä tiiviimmin mukaan turvallisuussuunnitteluun.

Eryteisesti maaseudulla saattaa olla hyvinkin tärkeää, että lähiseudun asukkaat ovat mukava turvallisuuden valvonnassa. Näin varmistetaan, että uhka havaitaan ajoissa ja apua saadaan järjestettyä pikaisesti. Asianmukaisille viranomaisille ja paikallisväestölle tulisi antaa aktiivinen rooli turvallisuuteen liittyvissä kysymyksissä (esim. säännöllinen poliisipartiointi, naapureita pyydetään ilmoittamaan turvakodille tai poliisille, mikäli he huomaavat jotakin epäilyttävää).

Jokaisen turvakodin on itse päätettävä sijaintinsa ja resurssiensa perusteella käyttämistään strategioista sekä laadittava oma turvallisuussuunnitelma (ks. alaluku 7.6). Turvallisuusasioissa kannattaa aina laatia sääntöjä ja varmistaa, että kaikki todella toimivat sovitun käytännön mukaisesti.

7.4 YHTEISTYÖ POLIISIN KANSSA

Tehokas turvallisuuteen liittyvä yhteistyö poliisin kanssa on korvaamatonta. Ennen turvakodin avaamista on laadittava kattava turvallisuussuunnitelma, jota jälkeenpäin jatkuvasti tarkistetaan ja tarpeen mukaan korjataan.

Tarpeelliset turvallisuuteen liittyvät varotoimet:

- Turvakodilla on oltava elektroninen hälytysjärjestelmä, joka vakavan uhan sattuessa hälyttää poliisit suoraan paikalle (napinpainalluksesta aktivoituva hälytys suoraan poliisiasemalle, kuten esim. pankeissa)
- Poliisin käytössä on oltava turvakodin pohjapiirustus
- Häätätilanteita varten on oltava varasuunnitelma
- Poliisin kanssa on käytävä säännöllisiä keskusteluja turvallisuuteen liittyvistä asioista
- Kuten kaikkia turvasuunnitelmia, myös poliisin kanssa tehtyä pitäisi arvioida sekä päivittää säännöllisin välein (esim. vuosittain).

7.5 HENKILÖKOHTAISET TURVASUUNNITELMAT SEKÄ UHAN ARVIOINTI

Jotkut väkivallan tekijät ovat erityisen vaarallisia, jolloin uhka kohdistuu paitsi naiseen ja lapseen myös muihin turvakodissa oleviin naisiin, kuten edellä mainituista esimerkeistä kävi ilmi.

Siitä syystä on erityisen tärkeä, että jokaisen turvakodissa olevan naisen kanssa arvioidaan hänen puolisonsa vaarallisuus ja että naiselle laaditaan oma turvasuunnitelma, joka perustuu seuraavaan:

- miten pitkään hän viipyy turvakodissa

- palaako hän väkivaltaisen kumppaninsa luokse
- päättääkö hän erota väkivaltaisesta kumppanistaan ja asua yksin.

Kaikkien turvakodissa asuvien tai työskentelevien henkilöiden on oltava tietoisia erityisen väkivaltaisiksi arvioiduista miehistä, ja tarpeen tullen on turvaututtava erityisiin turvatoimiin. On erittäin tärkeää tehdä miehelle selväksi, että turvakodissa on selvät säännöt ja rajat: hänen oleskeluaan turvakodin edessä tai läheisyydessä ei suvaita. Miehet saattavat odotella turvakodin edustalla toivoen, että saisivat tavata kumppaniaan tai/ja lapsiaan ja puhutella heitä. Keskustelut turvakodin edustalla saattavat olla hyvin vaarallisia ja johtavat usein väkivaltatekoihin. Esimerkiksi wieniläisessä turvakodissa ollut nainen meni ulko-ovelle juttelemaan kumppanilleen rauhoittaakseen häntä. Mies vaati häntä palamaan kotiin ja kun nainen kieltäytyi, mies iski häntä veitsellä. Nainen haavui vakavasti. Mikä tahansa tapaaminen turvakodin ulkopuolella voi olla naiselle vaarallinen.

Monet turvakodit käyttävät erityisiä tarkistuslistoja väkivaltaisen kumppanin vaarallisuuden arvioinnin ja henkilökohtaisten turvasuunnitelmien laatimisen apuna (ks. liite 2)

7.6 TURVAKODIN TURVALLISUUSSUUNNITELMA

Naisille laadittavien henkilökohtaisten turvasuunnitelmien lisäksi myös turvakoti tarvitsee sellaisen. Sen tarkoituksena on:

- määritellä ennakoivat toimet, jotta turvakodissa ei pääsisi syntymään vaaratilanteita
- varmistaa, että kaikki tietävät, miten vaarallisessa tilanteessa toimia, jotta todellisen tilanteen syntyessä välttyttäisiin improvisoinnilta
- mahdollistaa se, että vaaratilanteen syntyessä ihmiset osaisivat reagoida mahdollisimman nopeasti ja ammattitaitoisesti, jotta väkivallalta voitaisiin välttyä tai se pystyttäisiin lopettamaan
- mikäli vaaratilanteita syntyy ja väkivaltatekoja kuitenkin tapahtuu, pystyä ammattitaitoisesti hoitamaan jälkitilanteita, shokkia ja traumaa

Myös turvakodin jokapäiväisessä elämässä turvallisuuskysymykset ovat avainasemassa. Jokaiselle asiakkaalle (ja lapselle) on kerrottava mahdollisista riskeistä ja siitä, miten he itse voisivat parhaiten vaikuttaa turvallisuuteen (esim. etteivät he koskaan jättäisi ulko-ovea auki). Turvallisuuskysymysten on oltava osa turvakodin sääntöjä, mutta niistä on keskusteltava myös asukaskokouksissa.

Turvallisuusasioissa on toimittava kurinalaisesti. Jokaisen on noudatettava turvatoimia ja turvasuunnitelmaa. On tärkeää järjestää säännöllisesti turvallisuusharjoituksia sekä arvioida ja jatkuvasti päivittää turvakodin turvasuunnitelmaa.

7.7 ITSEPUOLUSTUS

Itsepuolustustaitojen opettaminen on tehokas keino vähentää väkivallan vaaraa. Näiden taitojen tavoite ei ole voittaa väkivaltaista miestä fyysisellä voimalla, vaan lähinnä oppia keinoja, joilla vaaratilanne voidaan estää tai siitä voidaan paeta. Erityisesti naisille kehitetyt itsepuolustuslajit, kuten WenDo, ovat osoittautuneet tehokkaiksi, ja sekä turvakodin henkilökunnalla että asiakkailla pitäisi olla mahdollisuus harjoitella niitä.

7.8 PALOTURVALLISUUS JA MUUT VAROTOIMET

On sanomattakin selvä, että turvakotien on noudattava muitakin turvallisuusvaatimuksia, esimerkiksi paloturvallisuutta. Useimmissa turvakodeissa suurin osa asiakkaista asuu suhteellisen pienellä alueella, mikä lisää tulipalonriskiä sekä uhrien määrää, jos tulipalo syttyy.

Useimmissa maissa on voimassa tiukat paloturvallisuussäännöt. On äärimmäisen tärkeää, että turvakodit ovat tietoisia näistä säännöistä sekä noudattavat niitä. Turvakoteja rahoittavien viranomaisten on myönnettävä varoja myös tehokkaaseen paloturvallisuuteen. Sama pätee tietenkin myös muuhun turvallisuuteen, kuten lapsiturvallisiin pistorasioihin sekä turvallisiin leluihin, kodinkoneisiin jne.

08

TURVAKOTI YHTEISÖNÄ

8. TURVAKOTI YHTEISÖNÄ

Turvakodit tarjoavat palveluita, joiden tulisi olla tehokkaita ja ammattitaitoisia. Sen vuoksi turvakodit tarvitsevat tietyn verran institutionalisoitumista. Institutionaalisilla rakenteilla on tehtävänsä, mutta vaarana on että säännöt saattavat tulla tärkeämmäksi kuin ihmiset, joiden vuoksi instituutio perustettiin. Turvakodin täytyy tästä syystä olla varovainen, jotta se säilyttää järkevän tasapainon yksilön, yhteisön ja instituution välillä.

- Yleisesti ottaen elämä turvakodissa tulee suunnitella seuraavia asioita korostaen:
- Suurin mahdollinen määrä yksilön vapautta – yksityisyyden ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen
- Vain välttämättömät vaatimukset ja säännöt
- Osallistuminen, yhteistyö ja neuvottelu
- Yhteisöllisyyden ja solidaarisuuden henki
- Mahdollisuus palautteille ja valituksille

Turvakotiyhteisölle tunnusomaisia piirteitä ovat autonomisuus, solidaarisuus sekä erilaisuuden ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen. Nämä asiat ovat merkittäviä sekä turvakodin sisäisen organisaation että ulospäin välittyvän kuvan kannalta.

8.1 OHJEITA TURVAKODISSA ELÄMISEEN

Turvakodista suoja etsivät naiset ja lapset ovat poikkeuksetta ahdistuneita. Ensimmäinen askel on saada heidät tuntemaan olonsa turvallisiksi. Sen takia on tärkeää selittää uusille tulijoille turvakodin rakenteet ja periaatteet.

Turvakodin ohjeistuksen pitäisi olla saatavilla kirjallisesti ja monella eri kielellä. Ohjeistuksesta pitää ilmetä turvakodin periaatteet, turvakodissa elävien naisten ja lasten oikeudet, heille tarjottavat palvelut, säännöt ja velvollisuudet. Oppaan ei pitäisi koostua ainoastaan kielloista ja velvollisuuksista, jotta se ei toistaisi naisten kotona kokemaa kontrollia.

Säännöt ovat yhdessäasumisen perusta, ja niitä tulee noudattaa. On kuitenkin helpompaa elää sääntöjen mukaan, jos ymmärtää miksi ne ovat olemassa ja tärkeitä. Siitä syystä on tärkeää selittää sääntöjen tarkoitus. Asukkaiden tulisi kokea säännöt yhteiseloä helpottavana asiana.

Ihmisillä on taipumus unohtaa säännöt, joten on tärkeää toistaa niitä. Naisilla ja lapsilla saattaa olla aluksi vaikeuksia pitää kaikkia sääntöjä mielessään; he tarvitsevat aikaa ymmärtäkseen miten turvakoti toimii.

Turvallisuuteen liittyvien sääntöjen noudattamisessa on kysymys naisten hengen suojelemisesta, joten turvakodin asukkaita tulee jatkuvasti muistuttaa niiden tärkeydestä.

8.1.1 Turvakodin ohjeistuksen tarkistuslista

Turvakodin sääntöjen tulisi sisältää tietoa seuraavista asioista:

- Turvakodin rakenteet ja periaatteet
- Naisille ja lapsille tarjottavat palvelut
- Henkilökunta
- Turvakodin turvallisuusasiat
- Vierailusäännöt
- Vastuu lapsista
- Asukkaiden oikeudet
- Osallistuminen (talohallinto, turvakotikokous...)
- Yhteyshenkilö(t) ristiriitatilanteissa ja valituksissa
- Muutto-ohjeet

8.1.2 Sääntöjen muokkaaminen

Turvakodin elämää koskevien sääntöjen tulee olla sitovia, mutta niitä pitää myös voida muokata tarpeen niin vaatiessa. Asukkaiden tulisi olla mukana muokkaamassa ja hyväksymässä sääntöjä, esimerkiksi

turvakotikokouksessa. Turvakodin henkilökunnan tekee kuitenkin ne säännöt, joita täytyy ehdottomasti noudattaa (kuten turvallisuussäännöt).

Asukkaille pitää ilmaista selkeästi, mitä sääntöjä voidaan muuttaa ja mitä ei. Esimerkiksi turvakodin periaatteet ovat sen laatuista, että niitä ei voi muokata asukkaiden halujen mukaan. Myös se täytyy selittää perusteellisesti.

8.1.3 Oikeus valinnan vapauteen

Erityishuomiota tulee kiinnittää asukkaan oikeuteen päättää omasta elämästään. Käytännössä tämä merkitsee, että asukkaalla on oikeus lähteä turvakodista milloin hän itse halua tai palata väkivaltaisen puolisonsa luo. Hän voi kuitenkin aina palata turvakotiin. Useissa tapauksissa naiset lähtevät turvakodista uusin voimavaroin, joita he tarvitsevat löytääkseen tien ulos väkivaltaisesta ihmissuhteestaan.

8.1.4 Oikeudenmukaiset käytännöt - kuuleminen

Eräs vaikeimmista turvakodissa tehtävistä päätöksistä liittyy sääntöjä rikkoneen naisen mahdollinen poistaminen turvakodista. Monilla naisilla ei ole muuta paikkaa missä asua, mikä tekee hänen karkottamisensa vaikeaksi. Vielä vaikeammaksi asian tekee se, että päätös vaikuttaa myös lapsiin. Toisaalta, jos päätöstä ei tehdä, muut naiset ja lapset saattavat kärsiä seurauksista.

On harkittava, millainen käytös tai rikkomus on niin vakava, että nainen karkoitetaan. Koska seuraukset voivat olla todella kauaskantoisia, tällaista pakotetta tulisi käyttää vain harvoin, ja sääntöjen rikkomisesta tulisi olla muunlaisia seurauksia. On myös hyvä muistaa, että säännöt ovat ohjeita yhdessä elämiseen. On epärealistista olettaa, ettei niitä koskaan rikota.

Turvakodin ohjeissa määrittellään usein normit, mutta ei toimenpiteitä ja pakotteita rikkomusten varalle. On siis tärkeää luoda viralliset toimintatavat häiriötapausten ratkaisemiseen rakentavalla tavalla. Sellaisten toimenpiteiden tulisi kunnioittaa kyseistä naista.

Esimerkki: Kuten aiemmin on todettu, naisen karkottamien turvakodista on päätös, jolla on kauaskantoiset seuraukset. Wienissä sijaitsevassa asunnottomien naisten turvakodissa on kehitelty oikeudenmukaista käytäntöä ja kuulemismenettelyä ongelmien käsittelyyn.

Käytännössä huomioidaan seuraavat seikat:

- Mistä häiriötapaksesta rangaistaan erottamisella?
- Kuka toimii "syyttäjänä"? (esim. kuka on vastuussa sääntöjen noudattamisen valvomisesta ja häiriöiden raportoimisesta?)
- Onko tämä "ensimmäinen rikkomus" vai onko aiempia häiriöitä? Jos oli, niin miten ne käsiteltiin aikaisemmin?
- Minkä elimen edessä tutkinta tapahtuu? Kuka on vastuussa?
- Kenellä on paikka tässä neuvostossa?
- Milloin häiriötä käsitellään?
- Kuka esittelee väitteet turvakodin sääntöjen puolesta?
- Kuinka nainen on edustettuna, onko hänellä oikeus olla paikalla tutkinnassa?
- Kuka "puolustaa" asionosaista naista – hänen neuvojansa vai joku toinen henkilökunnan jäsen? (On tärkeää että joku on hänen puolellaan ja hänen puolustuksensa hyväksytään ilman että hänen katsotaan "pettävän" turvakodin sääntöjä.)
- Pitäisikö asukkaiden edustajien olla paikalla?
- Miten tutkinta pitää toteuttaa?
- Miten paras päätös saavutetaan? Mitkä ovat vaihtoehdot?
- Kuka tekee lopullisen päätöksen?
- Milloin, kuinka ja kuka toteuttaa sen?
- Kuinka tämä päätös kerrotaan asianosaiselle naiselle ja muille asukkaille, ja kuka sen tekee?

Reilu tutkinta, jonka asukkaat ymmärtävät, auttaa rakentamaan ja säilyttämään luottamuksen turvakodissa. Näin työntekijöiden päätöksiä ei tulkita mielivaltaisiksi. Tämä on yksi tapa parantaa valtasuhteiden tasapainoa henkilökunnan ja asukkaiden välillä.

8.2 OSALLISTUMISEN MUODOT

Turvakodissa elävien naisten tulisi osallistua turvakodin järjestelyihin ja hallintoon. Tämän lähestymistavan avulla edistetään naisten voimaantumista ja autetaan heitä saamaan takaisin itseluottamuksensa.

Jotkut naisista ja lapsista ovat viettäneet vuosia elämästään eristäytyneinä sosiaalisesta elämästä. Joidenkin itsetunto on järjestelmällisesti tuhattu. Elämä turvakodissa, jonka keskeisiä periaatteita ovat väkivallattomuus, solidaarisuus, osallistuminen ja demokrata, muodostaa vaihtoehdoisen elämäntavan väkivaltaiselle ihmisuhteelle, josta he ovat lähteneet.

Tässä alaluvussa esitellään tapoja, joilla osallistumista ja demokraattisia rakenteita voidaan toteuttaa.

8.2.1 Turvakotikokous

Monissa turvakodeissa tärkein foorumi osallistumiselle ja yhteiselle päätöksenteolle on turvakotikokous. Turvakotikokous kokoontuu ainakin kerran viikossa ja se toimii foorumina, jossa asukkaat voivat kertoa huolistaan ja ideoistaan.

Turvakotikokouksen päämäärä voidaan määritellä seuraavasti: **“Turvakotikokouksen pitäisi olla olennainen turvakodin demokraattisia käytäntöjä. Se pitää huomioida tärkeänä areenana, jossa asukkaat voivat harjoittaa sosiaalisia taitojaan, oppivat hyväksymään muita ja voivat puolustaa omia näkökantojaan ollen samalla tietoisia myös muiden tarpeista ja erottavat toisistaan hyväksyttävät ja ei-hyväksyttävät vaatimukset** (BMFSFJ 2000, Vol. 191.2.p.31).”

- Säännöllisiä turvakotikokouksia järjestettäessä on hyvä harkita seuraavia asioita:
- Kaikkien asukkaiden tulisi osallistua
- Esityslista tulisi laatia etukäteen
- Kaikilla naisilla tulisi olla oikeus lisätä asioita esityslistalle, ja heitä tulisi kannustaa tekemään niin
- Kokouksen esityslistaan voisi kuulua turvakodin sääntöjen esittely ja parannusehdotukset, turvakodin edustajien valinta, yhteisten tapahtumien suunnittelu tai tietyistä asioista keskusteleminen (esim. ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa) jne.
- On suotavaa, että kaksi ihmistä järjestää kokousta; hyvä malli olisi, että turvakodissa asuva nainen ja yksi työntekijä toimivat järjestäjinä
- On tärkeää määritellä, mitä oikeuksia ja valtaa turvakotikokouksella on: esimerkiksi esittely ja parannuksia turvakodin sääntöihin jne.
- Kaikki turvakotikokouksessa tehtävät päätökset pitäisi kirjata ja laittaa esille ilmoitustaululle tai ne pitäisi tuoda julki jollain muulla keinolla

8.2.2 Lasten kokoukset

Myös turvakodissa elävillä lapsilla pitäisi olla kokouksia, jossa he voivat käsitellä heille tärkeitä asioita. Nuoret haluavat usein oman kokouksensa. Nämä kokoukset järjestää yleensä lastenhoitaja tai nuorten tapauksessa he voivat järjestää ne itse.

8.2.3 Turvakodin ylläpitoon liittyvät kokoukset

Turvakodeissa on paljon organisaatioon liittyä asioita, joista pitää tehdä päätöksiä. Monissa turvakodeissa asukkailla on aktiivinen rooli taloushoidossa. Tällöin tarvitaan yksityiskohtaista suunnittelu ja tehtävien jakoa. On ehkä parempi, että näitä keskusteluja ei käydä turvakotikokouksen yhteydessä, koska ne saattavat viedä niin paljon aikaa, että muiden asioiden käsittely jää pintapuoliseksi.

8.2.4 Turvakotineuvosto

On tärkeää, että asukkaat pystyvät ilmaisemaan huolensa ja toiveensa turvakotihenkilökunnan ja yhdistyksen hallituksen jäsenen ollessa paikalla. Turvakotineuvoston perustaminen antaa tähän mahdollisuuden. Neuvoston tulisi tavata säännöllisin väliajoin ja siinä pitäisi olla asukkaiden, työntekijöiden ja hallituksen edustus.

Asukkaiden tulisi saada apua edustajia valittaessa (turvakotikokous on sopiva foorumi edustajien valinnalle).

Turvakotineuvosto on keskeinen tekijä voimaantumisen kannalta. Se varmistaa, että (a) asukkaat ovat mukana päätöksenteko prosessissa ja (b) että voimakkaimmat asukkaat eivät saa liikaa vaikutusvaltaa.

8.2.5 Ristiriitoja sovitteleva ryhmä

Asuinitilat turvakodissa ovat usein ahtaat. Se aiheuttaa helposti ristiriitatilanteita, jotka pitää selvittää mahdollisimman pian. Useilla henkilökunnan jäsenillä tulisi tästä syystä olla koulutusta ristiriitojen sovittelusta ja selvittämisestä, jolloin he voivat muodostaa erityisen konfliktien ratkaisuosaston keskitettyä tiiminä. On myös suositeltavaa välittää näitä taitoja myös asukkaille.

8.2.6 Osallistumisen esteitä

Turvakodissa elävät naiset ja lapset saattavat oleskelunsa alkuaikoina olla haluttomia osallistumaan. He tarvitsevat aikaa. Henkilökunnan tulisi kuitenkin aina luoda sellaiset puitteet, että osallistuminen turvakodin ylläpitoon ja suunniteluun olisi mahdollista. On tärkeää sijoittaa energiaa asukkaiden osallistumiseen. Tulokselliset prosessit arvioinnissa, keskustelussa, päätöksenteossa, eturistiriidoissa ja konflikteissa on, kuten todettu, hyödyllinen oppimisprosessi kaikille asianosaisille.

Saattaisi olla aikaa säästävää, jos turvakodin henkilökunta tekee kaikki päätökset itse, mutta asukkaille tulisi pian sellainen olo, että heitä "hallitaan" sen sijaan, että heitä voimaannutettaisiin aktiivisesti päättämään omista elämästään ja turvakodin yhteisön elämästä. Toinen vaikeus ylhäältä alas tulevassa päätöksenteossa on, että ihmiset, joita kohdellaan kuten lapsia alkavat myös käyttäytyä sen mukaisesti vastustamalla tai olemalla passiivisia, mutta eivät käyttäydy kuten itsenäiset aikuiset, joita he todellisuudessa ovat.

8.3 MUITA NÄKÖKULMIA YHTEISÖLLISEEN ELÄMÄÄN TURVAKODISSA

Turvakotiyhteisöllä on edellä mainittujen oikeuksien ja velvollisuuksien lisäksi myös muita tärkeitä merkityksiä. Väkivallattomuus ja tasapuolinen vallan jakaminen ovat tärkeitä päämääriä, vaikka niitä ei ole aina helppo toteuttaa. Naisilla on aktiivinen rooli turvakodissa. Se näkyy mahdollisuutena antaa palautetta, osallistua ulkoiseen arviointiin ja olla mukana yhteiskunnallisessa muutosprosessissa. Erilaisuus ja solidaarisuus suovat mahdollisuuksia, joita tulee käyttää mahdollisimman laajasti.

8.3.1 Väkivallan ehkäiseminen

Jokaisella turvakodilla on periaate, että väkivaltaa ei suvaita. Kun suuri määrä ihmisiä asuu ahtaissa olosuhteissa saman katon alla on todennäköistä, että ristiriitoja ja tunnekuohuja syntyy. Henkistä ja fyysistä väkivaltaa voi esiintyä myös turvakodissa: lasten ja nuorten kesken, naisten kesken tai lapsia kohtaan.

Yksi tärkeä tukijalka turvakodin yhteisöllisessä elämässä on rakentava lähestymistapa, kun ollaan tekemisissä väkivallan kanssa. Väkivallaton yhteisö vaatii kaikkia olemaan aktiivisia väkivaltaisten ristiriitojen välttämiseen sekä niiden käsittelemiseen rakentavalla tavalla. Yksi näkökulma tähän on naisten ja lasten tarve oppia puolustamaan oikeuksiaan kohdatessaan väkivaltaa.

8.3.2 Vallan tasapaino

Myös turvakodeissa valta on jakautunut epätasaisesti, vaikka asiaan kiinnitetään erityistä huomiota. Turvakodin työntekijät ovat voimakkaammassa asemassa kuin asukkaat, lapset ovat heikommassa asemassa kuin aikuiset. Naiset, jotka puhuvat maan kieltä, ovat etulyöntiasemassa niihin nähden, jotka eivät puhu ja niin edelleen. On mahdotonta poistaa tätä epätasapainoa turvakodista, joten on tärkeää käsitellä sitä tehokkaasti.

Päämäärinä tulisi olla:

- Lisätä tietoisuutta vallan epätasapainosta ja käsitellä sitä
- Tasapainottaa sitä kun mahdollista (esim. osallistumisen kautta ja asukkaiden oikeuksia puolustamalla)
- Käsitellä erilaisuuksia ja monimuotoisuutta voimana eikä haittana (esim. osoittamalla että nainen puhuu tiettyä kieltä – ja ehkä myös muut – enemmän kuin että hän ei puhu paikallista kieltä)
- Jatkuva työskentely vallan väärinkäytön torjumiseksi

Kuten aiemmin todettiin, osallistuminen ja demokraattisten rakenteiden käyttäminen ovat tärkeitä tapoja vähentää vallan epätasaista jakautumista, väärinkäyttöä ja väkivaltaa.

8.3.3 Ehdotukset ja valitukset

Palautteen pyytäminen turvakodissa asuneilta naisilta on tärkeää. Tarkoituksena on toteuttaa sisäistä arviointia ja sen avulla parantaa standardeja (katso luku 11).

On useita tapoja kerätä palautetta. Yksi mahdollisuus on täyttää kyselylomakkeen kautta, kun nainen lähtee turvakodista. Toinen tapa on "postilaatikko" ehdotuksille ja valituksille. Palautteen tulisi olla nimetöntä: asukkaiden pitää luottaa henkilökunnan apuun, joten kritiikin esittäminen henkilökohtaisesti voi olla vaikeaa.

Olisi myös hyvä olla jokin elin tai henkilö, jolle asukas voi tehdä valituksen, jos hän tuntee oikeuksiaan loukatun. Tällainen taho voisi olla yhdistyksen hallituksen jäsen. Pitäisi olla myös mahdollisuus tehdä valitus jollekin ulkopuoliselle taholle, joka voisi toimia välittäjänä ja sovittelijana ristiriidoissa tai muuten ratkaista ongelman. Suurimalla osalla demokraattisista valtioista on tähän tarkoitukseen suunnattuja oikeudellisia tahoja, joihin voi jättää valituksia.

Valituksen mahdollisuus pitäisi ilmaista asukkaille esimerkiksi turvakodin ohjeistuksessa.

8.3.4 Osallistuminen ulkoiseen arviointiin

Säännölliset ulkoiset arvioinnit ovat tärkeitä tapoja turvakotien palveluiden laadun tarkkailemisessa ja parantamisessa. Palveluja käyttävät naiset ja lapset pitäisi aina ottaa mukaan tällaisiin arviointeihin. (ks. luku 11)

8.3.5 Yhteiskunnalliseen muutokseen osallistuminen

Turvakodin sisällä tapahtuvien toimintojen lisäksi asukalle pitäisi antaa mahdollisuus osallistua myös ulkopuolisiin tapahtumiin, tiedottamiseen ja tietoisuuden lisäämiseen. Tällaiseen toimintaa osallistuminen on oltava vapaaehtoista ja naisten turvallisuuden ja nimettömyyden suojeleminen täytyy ottaa huomioon. Toisaalta naisia tulee kohdella yhteiskunnallisesti tiedostavina ja aktiivisina yksilöinä ja kutsua osallistumaan toimintoihin, jotka ovat heidän tarpeidensa ja mielenkiintojensa mukaisia.

Esimerkkejä:

- Turvakodin asukkaat osallistuvat kansainvälisen naisten päivän valmisteluun (8.3) ja kampanjaan "16 päivää väkivaltaa vastaan" marraskuun 25 päivästä joulukuun 10:een.
- Asukkaat osallistuvat turvakodin työntekijöiden kanssa poliitikkojen tapaamiseen
- Turvakotikokouksissa käsitellään asioita kuten naisten köyhyys

8.3.6 Erilaisuus

Turvakodin ylläpitämiin arvoihin kuuluu kunnioitus ja suvaitsevaisuus kaikkia naisia ja lapsia kohtaan sekä erilaisuuden hyväksyntä. Suurimassa osassa turvakoteja eri kansallisuuksia, kulttuurisia ja etnisiä taustoja ja uskontoja edustavat naiset asuvat yhdessä. Tämä monipuolisuus on rikkaus, mutta erilaisuudesta saattaa joskus aiheutua ristiriitoja ja negatiivisia reaktioita.

Yhteiskunnan rasistiset, seksistiset, muukalaisvihaiset ja homofobiset asenteet heijastuvat myös turvakotiin. Turvakotien tehtävä on puuttua näihin tilanteisiin ja pyrkiä muuttamaan sellaisia asenteita.

Seuraavat asiat voivat olla hyödyllisiä huolehdittaessa turvakodin kulttuurisesta ja kielellisestä monimuotoisuudesta:

- Henkilökuntaa voidaan hankkia erilaisista kulttuurisista taustoista: asukkaiden on helpompi avautua heille ja äidinkielellä puhuminen on aina helpompaa
- Maahanmuuttaja ja vähemmistö naisia tulisi erityisesti rohkaista osallistumaan toimintoihin kuten turvakodin edustajien valintaan
- Turvakotityöntekijöiden koulutus: eri kulttuureista tulevia naisia pyydetään totuttamaan turvakodin työntekijöitä oman kulttuurinsa piirteisiin
- Eri uskontojen ja kulttuurien juhlapäivien juhlistaminen: turvakodin asukkaat voivat yhdessä esimerkiksi juhlistaa ortodoksista joulua ja uutta vuotta tai islamilaisia tai juutalaisia juhlapäiviä
- Yhteiset tapahtumat jotka keskittyvät tiettyyn kulttuuriseen piirteeseen: romaani, sinti, maaseudulta tulevat naiset voivat kertoa kulttuuristaan talokokouksessa tai valmistaa perinneaterioita jne

8.3.7 Solidaarisuus

Toinen suuri päämäärä turvakotiyhteisössä on edistää solidaarisuutta. Yhteisten tapahtumien suunnittelu, tuen antaminen, toimintoihin osallistuminen turvakodissa tai toisilleen puhuminen siitä, mitä on kokenut ovat vain eräitä tapoja solidaarisuuden tunteen vahvistamiseksi. Jo pidemmän aikaa turvakodissa asuneet naiset voivat toimia esikuvina uusille tulijoille; he voivat toimia mentoreina ja auttaa vasta tulleita soputamaan. Jotkut turvakodissa asuneet naiset palaavat turvakotiin vapaaehtoistyöntekijän roolissa. Nämä seikat ovat erittäin tärkeitä tekijöitä voimaantumisprosessissa.

09

TIEDOTUS JA TIETOISUUDEN LISÄÄMINEN

9. TIEDOTUS J A TIETOISUUDEN LISÄÄMINEN

Suhdetoimintatyön ja tietoisuuden lisäämisen tavoitteena on herättää julkista keskustelua ja vaikuttaa miesten naisiin kohdistamasta väkivallasta ja turvakodeista vallitseviin käsityksiin. PR-työ on välttämätöntä! Miesten väkivalta naisia kohtaan on vielä tabu monessa maassa, ja julkinen mielenkiinto vähäistä. Yksittäiset kontaktit ja tukijat eivät pysty takaamaan turvakodin työn jatkuvuutta. Turvakodit tarvitsevatkin hyviä verkostoja menestyksekkääseen PR:ään.

9.1 NAISTEN TURVAKODEISTA TIEDOTTAMINEN

Kun naisten turvakoteja perustetaan, on tärkeää huomioida, että turvakoditkin tarvitsevat "mainostusta". Tiedottamiseen on monia eri syitä: Näitä ovat:

- naisten turvakodin olemassaolon tunnetuksi tekeminen
- turvakodin tärkeyden ja hyödyllisyyden korostaminen
- positiivisen mielikuvan luominen paikallisyhteisössä
- luottamuksen rakentaminen päättäjien suuntaan
- tärkeiden vaikuttajien ja suuren yleisön tuen saaminen toiminnalle
- tukiverkoston luominen

Kun kehitellään tiedotustoiminnan suuntaviivoja ja muotoillaan sanomaa, seuraavat viisi asiaa on huomioitava. Ensimmäinen niistä on ratkaiseva, kun kehitellään organisaation identiteettiä.

- ketä me olemme

Kaksi kysymyksistä käsittelee sanomaa yleisellä tasolla

- mitkä ovat kohderyhmämme
- millä menetelmillä on korkein moninkertaistamiskerroin suhteessa resursseihimme?

Kaksi viimeistä kysymystä liittyy lähinnä sisältöön

- miten määrittelemme tarjoamiamme palveluja tai mitä turvakotimme on ja mitä se EI ole
- mitkä ovat seuraamukset turvallisuudelle ja luottamuksellisuudelle, kun jaamme tietoa turvakodistamme julkisuuteen

9.1.1 Kuka lähettää sanoman?

Ensinnäkin on oltava selvää, kuka sanomaa lähettää: mikä on turvakoti ja minkälaisia palveluja se pystyy tarjoamaan. Miten sitä tulkitsevat turvakodin työntekijät ja vastuuhenkilöt? Näiden kysymysten avulla pitäisi kehitellä organisaation identiteettiä. On tärkeää, että turvakodin henkilökunta olisi yhtä mieltä PR-toiminnan tavoitteista ja sisällöstä. Positiivinen minäkuva ("Me, turvakodin työntekijät, olemme ylpeitä työstämme") sekä ratkaisukeskeinen (vs. ongelmakeskeinen) lähestymistapa ovat onnistuneen suhdetoiminnan edellytyksiä.

9.1.2 Kohderyhmät

Olisi hyvä tietoisesti miettiä sitä, ketä naisten turvakodit sanomallaan haluaisivat tavoittaa. Kuka on sanomamme vastaanottaja? Tämä vaikuttaa huomattavasti sekä viestin sisältöön että käytännön toteutukseen. Sanoman kohdistamisessa kannattaa keskittyä olennaisiin kohderyhmiin sekä turvakodin sisällä että ulkopuolella.

Turvakodin sisällä tiedotus kohdistuu henkilökuntaan, turvakodin hallitukseen, yhdistykseen ja sen jäseniin, turvakodin asiakkaina oleviin naisiin sekä kollegoihin muissa naisten turvakodeissa ja naisten tukipalveluissa.

Sisäisen tiedotuksen pitäisi sisältää päivitettyä tietoa, joka käsittää kaiken mahdollisen

turvakodin työstä, julkaisuista ja koulutuksesta sekä mahdollisuuksista jatkokoulutukseen. Säännöllisesti pidettävät kokoukset ovat sisäisen tiedonvaihdon ydin; turvakodin henkilökunta kokoontuu kerran viikossa tiimikokousten merkeissä, samoin turvakodissa asuvat naiset kokoontuvat säännöllisesti. Tapaamisia järjestetään myös eri turvakotien työntekijöiden välillä, jotta voidaan vaihtaa kokemuksia sekä keskustella tapahtumista ja kampanjoista, jotka eivät kuulu turvakotien jokapäiväisiin rutiineihin.

Ulkoisen suhdetoiminnan pitäisi kohdistua kolmeen pääryhmään: ensinnäkin asiantuntijoihin ja asiantuntijaryhmiin (esim. tietyt yhdistykset, instituutit, puolueet ja kansanedustajat); toiseksi yhteiskunnan ja liike-elämän edustajiin (esim. miesten harjoittaman väkivallan uhrit/selviytyneet, murhattujen lähiomaiset, tukijat, sponsorit ja lahjoittajat ja kolmanneksi mediaan ja sen kuluttajiin.

Kohderyhmien lisäksi olisi hyvä muotoilla myös ydinsanoma. Sen jälkeen, kun kaikki kohderyhmät ja mahdolliset sanomat on listattu, huomataan usein, että samat viestintämenetelmät soveltuvat useisiin kohderyhmiin. On kuitenkin todennäköisempää saada parempia tuloksia, mikäli tämä on tietoisien prosessien tulos.

Seuraavaksi muutamia esimerkkejä kohderyhmä – sanoma -pareista:

Kohderyhmä	Ydinsanoma
Väkivaltaisessa parisuhteessa olevat naiset	“Olemme täällä tukeaksemme sinua”, “Sinulla on oikeus olla turvassa.”
Muut palvelut (esim. lasten hyvinvointi)	“Turvakodit tarjoavat suojaa ja turvallisuutta väkivaltaa kokeneille naisille ja lapsille.”
Mahdolliset lahjoittajat	“Tarvitsemme tukea, jotta voimme tarjota turvallisen elinympäristön väkivaltaa kokeneille naisille ja lapsille sekä voimaannuttaa heitä.”

9.1.3 Menetelmät

Ottaen huomioon turvakotien rajoitetut henkilö- ja taloudelliset resurssit on erittäin tärkeää kartoittaa mahdollisimman tehokkaat PR-keinot. Ennen tätä on kuitenkin päätettävä, halutaanko sanomalla tavoittaa yleisöä valtakunnallisesti alueellisesti tai paikallisesti.

Kun tästä on päätetty, kannattaa pohtia kaikkia niitä eri tiedotusvälineitä, joita kyseisessä maantieteellisessä kontekstissa voidaan käyttää, sekä myös siitä aiheutuvista kustannuksista ja saatavan hyödyn tehokkuutta. Esimerkiksi sähköinen media, sekä radio että TV, tavoittaa laajemman yleisön ja kohderyhmä saa välitettävän sanoman ilman, että se oikeasti joutuisi sitä itse etsimään. Tiedottaminen sähköisessä mediassa onkin kaikkein kalleinta: sekä sanoman tuottaminen että myös lähetyksien ostaminen on hyvin kallista. Mikäli turvakoti päättää käyttää kyseistä mediaa, on kiinnitettävä erityistä huomiota varainkeruuseen ja jo olemassa oleviin voimavaroihin, joita voi hyödyntää (esim. muualla tuotetut videospotit, joita on helppo soveltaa). Tv- ja radioasemat voidat myös tukea tällaista toimintaa esimerkiksi antamalla ilmaista mainos aikaa. Yksi vaihtoehtona on hyödyntää ilmaismediaa (enemmän kohdassa ”Kampanjat ja muu tiedotustoiminta”), joka saattaa osoittautua hyvinkin tehokkaaksi. Sen tehokkuuden arvioiminen on kuitenkin paljon vaikeampaa.

Usein on hyödyllistä hakea suoria kontakteja sellaisiin toimittajiin, jotka ovat ennakkoluulottomia ja kiinnostuneita lähisuhdeväkivallasta aiheena. Toimittajien kanssa puhumiseen kannattaa käyttää reilusti aikaa ja selittää heille lähisuhdeväkivaltaan liittyviä tekijöitä ja etenkin sen vaikutuksia. Aina ei ole tarpeen informoida koko lehdistöä, vaan toimittaa relevanttia tietoa ”luottotoimittajille” ja miettiä heidän kanssaan, miten lähisuhdeväkivaltaa käsitellään heidän mediassaan. Yksi tärkeä aihe, jota ehdottomasti tulisi käsitellä, on se, miten uhreja haastatellaan. Median toimintatavat huomioiden, uhrien haastattelut saattavat olla joissakin tapauksissa tarpeen. Parhaimmaksi mahdolliseksi lähestymistavaksi saattaa osoittautua se, että ”koulutetaan” toimittajia kyseisestä aiheesta, jolloin yhdistetään molempien osapuolten tarpeet. Yksittäisten toimittajien kouluttaminen on realistisempaa ja antoisampaa kuin yritys kouluttaa kokonainen ammattikunta!

On myös muita, mahdollisesti hyvinkin tehokkaita menetelmiä ja välineitä. Joskus voidaan saada aikaan oikein hyviä tuloksia, kun yhdistetään keskenään kaksi kustannustehokkainta tapaa, joilla on kuitenkin omia, erilaisia puutteita. Siitä esimerkkinä on tiedotuslehtisten ja internet-sivujen yhdistäminen. Tiedotuslehtisiä voidaan tuottaa hyvinkin edullisesti (esimerkiksi siten, että lehtisen

kyljessä esitellään kaikki lahjoittajat ja painotalotkin voivat lahjottaa osan palveluistaan). Jotta lehtisiä voitaisiin painattaa suuria eriä, on painettavan tekstin oltava lyhyt ja ytimekäs. Internet tavoittaa yhä kasvavassa määrin myös naisia. Yksinään internet on tiedotusvälineenä rajoituksellinen: tiedon saamiseksi sitä on itse aktiivisesti haettava. Mutta jos pieni tiedotuslehtinen tarjoaa linkin turvakodin verkkosivuille, missä käytännössä voidaan julkaista kaikenlaista tietoa, on yhdistetty onnistuneesti kaksi kustannustehokasta menetelmää. Internet-sivuja ajatellen on hyödyllistä tietää, että – etenkin hiljattain aloittaneet - yritykset etsivät jatkuvasti asiakkaita, joille he laativat verkkosivuja hyvin edullisesti tai kokonaan ilmaiseksi, jotta he voisivat esitellä taitojaan muille mahdollisille asiakkaille. Jos turvakodissa ei ole henkilökuntaa tai aktivistia, jonka harteille verkkosivujen tekeminen ja päivittäminen voitaisiin uskoa, kannattaa hyödyntää edellämainittua mahdollisuutta.

Esimerkkejä PR-välineistä:

- tarrat busseihin, takseihin, julkisiin kulkuneuvoihin
  - julisteet kouluihin, retkeilymajoihin, sairaaloihin, kirkkoihin, neuvontapisteisiin, lääkäreille, asianajajille, sosiaalityöntekijöille
  - infomateriaali, tiedotuslehtiset, esitteet
  - verkkosivut
  - säännöllisesti ilmestyvä jäsenkirje tai tiedotuslehti
  - lehdistötiedotteet ja lehtijutut
  - osallistuminen paneelikeskusteluihin, asiantuntijoiden tapaamisiin, konferensseihin tai poliittisiin seminaareihin
- eri tilaisuuksien järjestäminen, kuten varainkeruujuhlat, näyttelyt, mielenosoitukset
- osallistuminen puolueiden, paikallisten yhdistysten jne. järjestämiin kutsutilaisuuksiin
  - radio, TV- ja lehtihaastattelut
  - yhteistyö poliitikkojen ja muitten päättäjien kanssa
  - julkiset esiintymiset (mahdollisuus uhreille ja uhrien omaisille puhua kokemastaan julkisesti)

9.1.4 Määritelmät (mitä turvakoti on ja mitä se EI ole)

Tämän käsikirjan tavoite on tarjota tiettyjä turvakoteihin liittyviä standardeja. Useissa maissa ei ole lainkaan tarjolla sellaisia palveluja, joita voitaisiin määritellä turvakotipalveluiksi. Näin ollen näissä maissa kohderyhmät ovat täysin käsitteellisiä perustuen uutiskuviin ja suoriin taikka epäsuoriin kokemuksiin ulkomailla. Toisessa ääripäässä ovat maat, joissa toiminta on aktiivista ja korkeatasoista ja tarjolla olevat palvelut ovat todella monipuolisia.

Kun palveluja esitellään eri kohderyhmille, on joka tapauksessa tärkeää muistaa, että kohderyhmän määritelmät turvakodin tarjoamista palveluista voivat erota turvakodin omista määritelmistä. Näin ollen kannattaa selvittää tarkoin, mikä turvakoti ON ja mitä siellä tehdään samion kuin se, mitä turvakoti ei ole. Tässä voidaan hyödyntää turvakodin henkilökunnan ja vapaaehtoistyöntekijöiden kokemuksia, jotta voidaan löytää ne ongelmakohtat, joihin he ovat törmänneet työssään. Tähän kuuluvat sellaiset aiheet kuten turvakotiin hyväksymisen alueelliset rajoitukset, oleskelun enimmäispituus sekä myytit kuten "turvakodit rikkovat perheitä".

9.1.5 Esteet -millaista tietoa EI saisi antaa

Seuraavat päätelmät perustuvat tositahtumiin.

Kun tiedotuslehtinen tai vaikka virallinen kirje lähtee levitykseen, ei enää voida vaikuttaa siihen, minne se päätyy. Jopa silloin, kun materiaali on esillä turvakodin seinien sisäpuolella, se voi päätyä mitä moninaisimpiin paikkoihin. Täten on muistettava, että mikäli turvakodin osoite on salainen ja se halutaan pitää sellaisena, on olennaista, ettei osoitetta taikka kuvia turvakodista käytettäisi minkäänlaisissa infomateriaaleissa, kuten esimerkiksi turvakodin virallisessa kirjelomakkeessa. Toisena turvallisuuteen liittyvänä asiana kannattaa muistaa turvakodin henkilökunnan anonyymiyys, joten on harkittava missä yhteyksissä nimet tulevat esille. On epärealistista olettaa, että tahoilla, joilta anotaan rahoitusta sekä henkilöillä, joilta halutaan suojella turvakodissa, ei olisi yhdistäviä tekijöitä. turvakotianne suojella, Vaikka varainkeruujuhlien järjestäminen turvakodissa tuntuisikin houkuttevalta, kannattaa ehdottomasti harkita niiden pitämistä muissa tiloissa. Lahjottajien on ymmärrettävä, että noudattamalla

tiukkoja luottamuksellisuuden periaatteita turvakoti tekee perustyötään eikä heidän tarjoamansa tuen ehtona voi olla tilaisuus tms., joka vaarantaa palvelun olemassaoloa.

9.2 ONGELMAN TIEDOSTAMINEN

On tärkeää lisätä julkista tietoisuutta miesten naisiin kohdistamasta väkivallasta, sen syistä ja seuraamuksista sekä keinoista sen ehkäisemiseen. Muuten naisiin ja lapsiin kohdistuva väkivalta ei lopu koskaan.

Koska turvakotien voimavarat ovat rajoitetut, on otettava huomioon kaksi asiaa, kun halutaan tiedottaa kohderyhmille mahdollisimman tehokkaasti. Toinen niistä on moninkertaistaminen (multiplication). Kampanjoinnin lisäksi voi olla tehokasta kohdistaa tiedotus erityisiin ns. moninkertaistajiin (multipliers), esimerkiksi opettajiin ja poliisiin, toisin sanoen sellaisiin ryhmiin, jotka myös itse jokapäiväisessä työssään auttavat uhreja/selviytyjiä ja kouluttavat siihen myös muita.

Toinen tehokkaassa tiedottamisessa huomioitava seikka on eri tasoilla tapahtuva yhteistyö.

Valtakunnallinen yhteistyö

Yhteistyötä tehdään tavallisimmin samankaltaisen profiilin omaavien organisaatioiden – tässä tapauksessa turvakotien – välillä, tai turvakotien ja muiden naisiin kohdistuvaa väkivaltaa käsittelevien naisjärjestöjen välillä. Jakamalla työtaakka ja kustannukset, voidaan kuitenkin käyttää enemmän rahaa ja vaivaa siihen, että asia saataisiin kohderyhmän (kohderyhmien) tietoisuuteen.

Joitakin esimerkkejä yhteistyöstä:

- Yhteisesti voidaan jakaa esimerkiksi kampanja- ym. suunnittelun ja eri tekstien kustannuksia, joita useat organisaatiot joka tapauksessa tarvitsevat ja jotka maksavat yhtä paljon huolimatta siitä, tilaako niitä yksi organisaatio tai useat
- Koordinoidut tapahtumat, jotka jakavat kohderyhmät maantieteellisesti ja organisaatioiden mukaan
- Yhteinen varainkeruu
- Saman aiheen eri kokemusten yhdistäminen (esim. turvakodeilla on syvällisempi näkemys naisten tarinoista, kun taas auttavilla puhelinlinjoilla on monipuolisempi kokemus aiheesta läpi yhteiskunnan).

Lisäksi voidaan vielä tehdä **eri sektoreiden välistä yhteistyötä**. Sitä voidaan harjoittaa erityyppisten kansalaisjärjestöjen kanssa samoin kuin kunnallisten tai valtion viranomaisten kanssa. Kummassakin tapauksessa on useimmiten käytettävä malli sellainen, että turvakodit tarjoavat asiantuntemusta sekä laadullista ja määrällistä tietoa aiheesta. Yhteistyöorganisaatiolla puolestaan on vahva valtavirtaa myötäilevä vaikutus. Näin päästään lähemmäksi sellaisia kohderyhmiä, joita on yleensä vaikea lähestyä ja voidaan lisätä niiden ymmärrystä ja vastaanottamiskykyä kyseiseen aiheeseen liittyen. Yksi esimerkki eri kansalaisjärjestöjen yhteistyöstä on Amnesty International'in maailmanlaajuinen kampanja naisiin kohdistuvaa väkivaltaa vastaan. Amnesty valitsi yhteistyökumppaneita sekä valtakunnallisella että alueellisella tasolla aktiivisten, väkivaltaa vastustavien naisjärjestöjen joukosta. Kansalaisjärjestöjen ja valtion tahojen välisestä yhteistyöstä parhaimpia esimerkkejä tähän mennessä ovat yhteiset koulutus- tms. tilaisuudet poliisin kanssa.

9.3 KAMPANJAT JA MUU TIEDOTUSTOIMINTA

Useille organisaatioille, etenkin suoraan palveluja tarjoaville (kuten turvakodit), ilmainen mainos aika tai -tila on usein ainoa tapa saada julkisuutta. Paikalliset ja valtakunnalliset mediat olisi hyvä saada tietoisiksi, että turvakodeilla on asiantuntemusta, jota kannattaa lähisuuhdeväkivaltaan liittyvissä asioissa kuulla.

On tärkeää suunnata tiedotusta toimittajille säännöllisesti ja aktiivisesti. Tämä edellyttää hyvää (ytimestä ja täsmällistä) tiedotusmateriaalia, päivitettyjä tilastoja ja infokansioita. Kannattaa pitää erillisiä listoja paikallisista, alueellisista ja valtakunnallisista tiedotusvälineistä (sanomalehdet, TV-kanavat, radio, paikalliset yhdistykset, yksittäiset toimittajat). Listojen on aina oltava päivitettyjä!

9.3.1 Esteet

Kaikki, jotka ovat yrittäneet saada lehdistön huomiota, tietävät hyvin, että lehdistötiedote tai jopa lehdistötilaisuus – aiheen tärkeydestä huolimatta – ei ole lehdistölle aina mitenkään erityisen houkutteleva. Toimittajilla on tapana etsiä yhteyksiä johonkin tiettyyn ajankohtaiseen uutisaiheeseen. Yksi mahdollisuus on seurata tarkkaan lehti uutisia ja julkaista relevantteihin tapahtumiin liittyen oma lausunto.

9.3.2 Hyvä käytäntö

Pitkä-aikaiset kampanjat ovat yleensä tehokkaampia kuin lyhytaikaiset, mutta eivät välttämättä niitä kalliimpia. Tässä muutama esimerkki:

Vuosittain järjestetään muutamia kansainvälisiä muistopäiviä, joissa kiinnitetään huomiota naisten oikeuksien kunnioittamiseen ja naiseen kohdistuvaan väkivaltaan. Niihin liittyvillä lehdistötiedoilla on paremmat mahdollisuudet tulla julkaistuiksi - silloin toimittajat saavat hakemansa yhteyden ajankohtaiseen uutistapahtumaan.

Vuosittain on muitakin valtakunnallisia ja kansainvälisiä päiviä, joita sekä painettu että sähköinen media käsittelee säännöllisesti kuten kansainväliset ihmisoikeuspäivä ja HIV/AIDS-päivä. Unkarilaisen kansalaisjärjestö NANE:n kokemuksen mukaan toimittajat yrittävät löytää näihin teemoihin uuden lähestymistavan. Voikin olla hyödyllistä huomioida nämä päivät, ja julkaista lehdistötietoita, joissa käsitellään yhteyksiä lähisuhdeväkivallan ja kyseisen päivän välillä. Näin ollen on parempi mahdollisuus, että teitä lainataan lehtijutuissa, jotka kyseisen vuosipäivän kunniaksi ilmestyvät.

On myös mahdollista perustaa omia päiviä, kuten turvakodin perustamisen vuosipäivä.

Kaikkien edellä mainittujen päivien kohdalla on suurempi mahdollisuus saada enemmän median huomiota, kun järjestätte jonkun oman tapahtuman/tilaisuuden pelkän lehdistötiedotteen sijaan.

Esimerkki Hiljainen todistaja -näyttelystä (Silent Witness Exhibition)

Unkarilainen NANE Women's Rights Association lanseerasi Hiljainen todistaja-projektinsa vuonna 1998 osana 16 päivän kampanjaa naiseen kohdistuvaa väkivaltaa vastaan (16 Days of Activism Against Gender-Based Violence), joka järjestetään joka vuosi. Hiljainen todistaja -näyttelyn idea saatiin USA:ssa järjestetystä samannimisestä kampanjasta. Nane otti yhteyttä kampanjan alkuperäisiin järjestäjiin, ja heille lähetettiin runsaasti asiaan liittyvää aineistoa sekä paljon rohkaisuja. Lahjoitusten ja vapaaehtoistyön turvin he valmistivat 15 ensimmäistä omaa veistosta. Näyttely koostuu nykyään pienemmästä määrästä taideteoksia, koska useat veistoksista ovat tuhoutuneet tai vahingoittuneet monissa ulkoilmatapahtumissa.

Vuonna 2002 NANE käytti "16 päivän kampanjaan" OSI-NWP:ltä (Open Society Institute – Network Women's Program) saamaansa rahoitusta Hiljainen todistaja-näyttelyn järjestämiseen. Näyttely koostui 40 veistoksesta. Lukumäärä oli lähellä niiden naisten määrää, jotka Unkarissa murhataan lähisuhdeväkivaltatilanteissa vuosittain (vähintään yksi nainen viikossa). NANE:n ratkaisu rahojen käytöstä oli epätavallinen; suurin osa muista rahoituksen hakijoista käytti rahaa TV-spotteihin ja isoihin julisteisiin. Koska jopa suuret yksittäiset rahoituserät ovat kuitenkin suhteellisen pieniä johtuen unkarilaisen median tilanteesta, ja koska Unkarin media-yhtiöt (TV-yhtiöt ja tienvarsimainos-yhtiöt) eivät anna helposti ilmaista mainosaikaa/tilaa, NANE päätti järjestää sellaisen tapahtuman, joka saisi osakseen tiedotusvälineiden huomion. Projekti täytti NANEn odotukset ja sai huomattavan paljon julkisuutta. Ensimmäisen kulkueen ja näyttelyn jälkeen vuoden 2003 marraskuussa kaikki iltautiset käsitelivät näyttelyä ja näyttivät järjestäjien ja väkivallasta selviytyneiden haastatteluja. Lisäksi kaikki päivälehdet julkaisivat siitä jutun seuraavana päivänä, ja jotkut niistä jopa käsitelivät aihetta perusteellisesti seuraavana viikonloppuna.

Hiljaisen todistajan kaltaisten tapahtumien käyttö, ja se tosiasia, että ne tarjoavat hyvää visuaalista materiaalia, on osoittautunut hyväksi taktiikaksi. NANEn kokemuksen mukaan sama näyttely myös kiinnostaa toistuvasti. He järjestivät seuraavana keväänä kansainvälisenä naistenpäivänä näyttelyn uudelleen, ja se sai jälleen osakseen huomattavaa mediakiinnostusta.

Tämän projektin kannattavuus on vakuuttanut muitakin: kansalaisjärjestöt muissakin maissa ovat innostuneet ideasta, ja jo tällä hetkellä useat kansalaisjärjestöt Keski- ja Itä-Euroopan maissa järjestävät omia näyttelyitään.

Näyttelyn nähneiden kommenttaja:

Nainen 5-vuotiaan poikansa kanssa katsoi veistoksia ja luki niiden tarinoita. Hän lausui pojallensa: "Katso, olisin voinut olla yksi niistä."

Keski-ikäinen nainen: "Teette jotain hyvin tärkeää täällä. Olin itse vastaavanlaisessa tilanteessa kaksikymmentä vuotta sitten. Minulla ei ollut ketään, kenelle puhua asiasta. Nyt kuitenkin ymmärrän, miten onnekas olinkaan. Olen hengissä ja voin hyvin."

9.4 KONFERENSSIT, SEMINAARIT, TAPAAMISET

Konferenssien/kokousten järjestämisestä voi olla paljon hyötyä. Kuten aina, on tärkeää ottaa huomioon moninkertaistamiskerroin, joka tarkoittaa sitä, että rajoitetuilla voimavaroilla saataisiin aikaan mahdollisimman paljon.

Järjestettävät konferenssit/kokoukset voisivat olla tietynlaiset erikoistilaisuudet, jotka olisivat relevantteja ajankohtaisiin uutisotsikkoihin. Hyvä mainostyö tällaisen konferenssin hyväksi varmistaa, että jo ensimmäisestä päivästä alkaen tapahtumasta saatava hyöty ei rajoittuisi ainoastaan siihen suoraan osallistuviin henkilöihin. Koska konferenssi on muutenkin aika tavanomaista laatua tapahtuma, jo ainoastaan sen aihe – perheväkivalta, turvakotien rooli jne. – saattaa vedota hyvin ns. valtavirtayleisöön.

Konferensseista ja muista vastaavista tilaisuuksista on ensisijaisesti hyötyä niihin osallistujille. Tällaisen tapahtuman onnistumiseen on kuitenkin huomioitava muutama asia.

9.5 KOULUTUS

9.5.1 Sisäinen koulutus

Koska vielä ei ole tarjolla standardisoitua tutkintoa turvakodin työntekijöille, useimmat turvakodit tarjoavat uusille työntekijöilleen – joko palkatuille taikka vapaaehtoisille – omaa koulutusta. Tällä hetkellä tämä näyttäisi olevan paras tapa varmistaa palvelun jatkuvuus. Koulutus auttaa uutta henkilökuntaa kotiutumaan työyhteisöön, ja siitä syystä on suositeltava, että koulutukseen osallistuisi avustajina tai jopa kouluttajina sekä kokeneita turvakodin vakituksia työntekijöitä että vapaaehtoistyöntekijöitä.

9.5.2 Koulutus yhteistyökumppaneille

Turvakodit – olipa heillä oma ympärivuorokautinen tukipuhelimensa tai ei – ovat suuresti riippuvaisia muista palveluista, jotka ohjaavat asiakkaita heidän luokse. Onkin hyödyllistä tarjota koulutusta myös muiden organisaatioiden henkilöstölle, joko yksin tai yhdessä muiden tahojen kanssa. Tarjottavan koulutuksen sisältö saattaa vaihdella suuresti, riippuen kyseessä olevan maan tilanteesta: toisissa maissa tietoisuus lähiväkivallasta on parempi kuin toisissa.

Joitakin suosituksia koulutusta varten:

- mikäli mahdollista, koulutuksen pitäisi tapahtua osallistujien tavanomaisen työympäristön ulkopuolella
- koulutettavan ryhmän pitäisi olla pieni (enintään 15 hlöä), jolloin kouluttajien on mahdollista järjestää vuorovaikutteisia käytännön harjoituksia sen sijaan, että kyseessä olisi seminaarityyppinen tilaisuus
- kouluttajatiimiin pitäisi kuulua kouluttajia sekä turvakodista että siltä sektorilta, jonka jäsenille koulutusta tarjotaan; mikäli koulutettavat edustavat molempia sukupuolia, on olennaista, että myös kouluttajatiimissä olisivat molemmat sukupuolet edustettuina

Esimerkki: Waven koulutuskäsikirja

9.6 LAHJOITTAJILLE (TUKIJIOLLE) JA RAHOITTAJILLE SUUNNATTU PR-TOIMINTA

Voi olla elintärkeää, että turvakoti järjestäisi PR-toimintaa, jonka avulla voidaan osoittaa lahjoittajille ja mahdollisille lahjoittajille, että turvakoti toimii hyvin sekä käyttää saamiaan varoja ja lahjoituksia asianmukaiseen tarkoitukseen.

Joitain toimintatapoja:

- säännöllisesti ilmestyvä tiedotuslehti tai jäsenkirje perustaminen (saattaa riittää, kun laaditaan lyhyt yhteenveto rahoitusraporteista, jotka on esitettävä joka tapauksessa) ja lähettää tämä lehti tai kirje kaikille, jotka ovat päivitettyllä listallanne lahjoittajista ja rahoittajista
- tukijoiden kutsuminen kaikkiin julkisiin tilaisuuksiin, jotka järjestätte tai johon osallistutte
- lahjoittajien mainitseminen nimeltä (esim. verkkosivut, julkaisut)

Esteet

Useimpien turvakotien taustalla on kansalaisjärjestö. Tämä organisaationmuoto antaa niille suhteellisen paljon itsenäisyyttä tietyillä alueilla, mutta samalla se voi myös aiheuttaa taloudellisia vaikeuksia. Lisäksi joissakin maissa luottamus kansalaisjärjestöihin horjuu, koska kansalaisjärjestömuotoa myös väärinkäytetään (esim. rahanpesu).

10

VERKOSTOITUMINEN JA YHTEISTYÖ

10. VERKOSTOITUMINEN JA YHTEISTYÖ

Naisten turvakoti on osa niiden laitosten ja palveluiden verkostoa, jotka voivat olla tukemassa parisuhdeväkivallan kohteena olleita naisia. Hyvä yhteistyö edellyttää kuitenkin sitä, että muut tahot ovat tietoisia lähisuhdeväkivaltaa liittyvistä kysymyksistä. Turvakotityöntekijöiden pitää keskustella asiakkaidensa kanssa siitä, mitkä menettelytavat saattavat olla tarpeellisia ja mihin palveluihin pitäisi ottaa yhteyttä tai mitkä tahot saattavat tarjota jonkinlaista tukea. Asiakkaiden niin halutessa työntekijät voivat olla mennä näihin paikkoihin naisten mukana (esim. poliisilaitos, oikeus). Onkin suositeltavaa kehittää yhteistyöstrategioita ja verkostoja, jotta niitä voidaan tarvittaessa hyödyntää.

10.1 NAISTEN TURVAKOTIEN ROOLI VERKOSTOITUMISESSA JA YHTEISTYÖSSÄ

Verkostoituminen ja yhteistyö naisten turvakotien keskuudessa tapahtuu kahdella tasolla:

- Toisaalta on tärkeää kehittää verkostoja muiden naisten turvakotien ja lähisuhdeväkivaltaa ehkäisevien tukipalvelujan kanssa. Niitä ovat naisten neuvontakeskukset sekä alueelliset ja valtakunnalliset naisten auttavat puhelimet. Väkivallan kohteeksi joutuneiden naisten ja lasten tukipalveluiden verkosto tarjoaa tuen lisäksi myös yhteisen ”äänen”, jonka avulla epäkohdista voidaan herättää keskustelua. Tällaista asiakaskeistä yhteistyötä voidaan laajentaa ottamalla mukaan myös muita naisten kansalaisjärjestöjä, jotta voidaan ottaa yhteinen kanta naisten oikeuksiin.
- Toisaalta toimijoiden keskenäinen yhteistyö on tärkeä väline naisten ja lasten tukemiseksi ja lähisuhdeväkivallan estämiseksi yleisesti.

Naisten turvakodit tarjoavat tietoa ja asiantuntemusta muille yhteisössä työskenteleville ammattilaisille tai valtion ylläpitämillä palveluilla (esim. sosiaali- ja terveydenhuoltoalan ammattilaisille, poliisille, syyttäjille ja opettajille).

On tärkeää, että turvakodit osallistuvat yhteisön koulutukseen ja tiedostamisen lisäämiseen tärkeisiin tapahtumiin (vaikka onkin valtion vastuulla tarjota koulutusohjelmia ammattilaisille ja samanlaisia tapahtumia). Turvakodit voivat myös tehdä aloitteita tällaisten tilaisuuksien järjestämiseksi.

Yhteistyön avulla turvakotityöntekijät voivat myös edistää uhrien oikeuksia palveluissa ja yhteisöissä.

Yhteistyö muiden toimijoiden kanssa voi osoittautua vaikeaksi. Syitä tähän ovat:

- tiedon puute toisten työstä, päämäärästä ja ongelmista
- sektorillinen raja-ajattelu
- dominoiva käytös
- negatiivinen kilpailu
- taloudellisten voimavarojen puute
- ongelmalliset asenteet, ennakkoluulot ja huonot kokemukset

10.2 TAPOJA EDISTÄÄ VERKOSTOITUMISTA JA YHTEISTYÖTÄ

On eri tapoja ja metodeja parantaa yhteyksiä ja yhteistyötä turvakodin työntekijöiden ja eri laitosten edustajien, palveluiden ja muiden ammattilaisten välillä. Näitä ovat:

- moniammatillinen koulutus, seminaarit
- yhteiset projektit
- moniammatilliset työryhmät

koordinaattoreiden verkostoituminen

- paikalliset toimintasuunnitelmat naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi (lähisuhteissa)

10.3 VERKOSTOITUMISEN JA YHTEISTYÖN KOHDERYHMÄT

Yhteistyö on hedelmätöntä, jos siihen pyritään vain tapauskohtaisesti. Henkilökohtaiset ja ammattimaiset yhteydet ja tukiverkostot ovat tarpeellisia tukevien rakenteiden ja palveluiden löytämiseksi.

Turvakoti ja muut naisjärjestöjen verkostot

Naisten turvakodit ovat luoneet verkostoja paikallisella, kansallisella ja Euroopan tasolla. Tärkein tavoite on vaihtaa kokemuksia. Lisäksi turvakotiverkostot tarjoavat tukea, organisoivat kampanjoita ja lobbaavat yhdessä poliittisia toimijoita.

Esimerkki: Joitain kansallisia naisten turvakotiverkostoja ovat:

- Women's Aid Federation England (www.womensaid.org.uk)
- Austrian Women's Shelter Network (www.aodef.at)
- ROKS (www.roks.se)
- Northern Ireland Women's Aid (www.niwaf.org)
- ZIF – Zentrale Informationsstelle der autonomen Frauenhäuser (www.zif-frauen.de)
- LOKK (Denmark) (www.lokk.dk)

Muita esimerkkejä naisjärjestöjen verkostoista:

- WIDE – Women in Development Europe (www.wide.org)
- EWLA – European Women's Lawyers Association (www.ewla.org)
- EWL – European Women's Lobby (www.womenlobby.org)
- Network of East-West Women (www.neww.org)
- profem (www.profem.cz)
- Women's International League for Peace and Freedom (www.wilpf.int.ch)
- Women in Black (<http://womeninblack.net>)

Lastensuojelu

Läheinen yhteistyö muun muassa lastensuojeluviranomisten, perheneuvontakeskusten ja nuorten palveluiden kanssa on erittäin tärkeää. Keskeistä on huolehtia naisten ja lasten turvallisuudesta.

Sosiaalihuolto

Päämääränä on varmistaa taloudellinen tuki naisille, joilla on pienet tai ei ollenkaan tuloja.

Tukipalvelut maahanmuuttajanasioille

Päämääränä on jakaa tietoa väkivallan yhteiskunnallisista vaikutuksista, ja tuottaa tietoa naisten oikeuksista ja lainsäädännöstä asianosaisessa maassa.

Maahanmuuttoviranomaiset

Yleisesti ottaen päämääränä on lisätä tietoa maahanmuuttajanaisten erityisen haavoittuvasta asemasta ja heidän erityistä ongelmistaan, jotka usein liittyvät heidän lailliseen asemaansa.

Terveydenhuolto

Tärkein päämäärä yhteistyössä terveyspalveluiden ammattilaisten kanssa on välttää uhrien liika lääketieteellistäminen (esim. väkivalta ei ole psykiatrinen ongelma uhrille), vaikuttaa uhrien saamaan kohteluun terveyspalveluiden piirissä, ja edistää lääketieteellisen todistusaineiston keräämistä naisiin kohdistuvasta fyysisestä, psyykkisestä tai seksuaalisesta väkivallasta. Näitä tavoitteita toteutetaan jakamalla tietoa naisiin ja lapsiin kohdistuvan väkivallan vaikutuksista heidän terveyteensä. Turvakodin työntekijät voivat myös mennä naisten mukaan lääketieteellisiin tutkimuksiin.

Poliisi

Päämääränä on edistää uhrien laillisia oikeuksia jakamalla yleistä tietoa naisiin kohdistuvan väkivallan vaikutuksista. Poliisien kouluttaminen on siitä syystä tärkeää.

Oikeudellinen järjestelmä

Päämääränä on edistää sellaisia lähestymistapoja ja palveluita, joissa huomioidaan naisuhrien tarpeet.

Asuntoviranomaiset

Päämääränä on edistää naisten turvallista asumista ja taloudellista itsenäisyyttä.

Poliittiset järjestelmät

Tavoitteena on antaa päättäjille tietoa uhrien ongelmista ja tarpeista sekä suojelun tarpeesta.

Moniammatillinen yhteistyö

Yhteistyön ei aina lähteä tapahtua kahdenkeskiseltä pohjalta. Useiden tahojen yhteen saattaminen lähisuhdeväkivaltaa käsiteltäessä edistää selvästi sen ehkäisemistä. On tärkeää, että tällainen yhteistyö on säännöllistä ja pitkäjänteistä.

Esimerkkejä onnistuneesta yhteistyöstä ja väkivallan katkaisuprojekteista:

- [BIG \(www.big-intervenzionszentrale.de\)](http://www.big-intervenzionszentrale.de)
- [Domestic Violence Fora in the UK \(www.womensaid.org.uk/network/a-z_for_a.htm\)](http://www.womensaid.org.uk/network/a-z_for_a.htm)
- [Round table groups in Germany and elsewhere](#)
- [The Swiss intervention projects \(www.frauenhaus-schweiz.ch/d_links.html#bip\)](http://www.frauenhaus-schweiz.ch/d_links.html#bip)
- [Domestic Violence Intervention Centres in Austria \(www.interventionsstelle-wien.at\)](http://www.interventionsstelle-wien.at)

10.4 HYVIEN YHTEISTYÖSUHTEIDEN RAKENTAMINEN

Jokaisella ammattiryhmällä on omat asenteensa suhteessa väkivallan ehkäisytyöhön. On tärkeää selvittää jokaisen ammattiryhmän asenteita, rooleja ja vastuualueita ja oppia toisten tehtävistä ja ongelmista. Hyvä yhteistyö muiden ammattilaisten kanssa ei ole mahdollista, jos heidän työtään ei kunnioiteta.

Joitain yleisiä suosituksia yhteistyöhön

- anna muiden puhua loppuun ennen kuin itse aloitat
- puolusta näkökulmaasi
- päätä itsenäisesti, mitä pidät oikeana kantana
- yritä ymmärtää muiden tuntemuksia ennen kuin kuvaillet omiasi
- pyri puhumaan ongelmista ennen kuin niistä tulee kriisejä
- kohtaa ongelmat ja päätökset suoraan, älä välttele niitä
- ajattele itseäsi voimakkaana ja kykenevänä, mutta tasavertaisena muihin verrattuna
- kohtaa vastuusi ajatellen tilannetta ja toimia, joita tarvitaan

(Lähde: *Examples of people working together. Ideas for collaboration at work. Interdisciplinary project on domestic violence. A resource kit from Canada.*)

Yhdeksän askelta yhteistyön parantamiseen

- Yhtenäinen filosofinen asennoituminen, periaatteet ja päämäärät. Tärkeimmät periaatteet ovat uhrien turvallisuus, rikosentekijän vastuu, ja uhrien syyllistämisen välttäminen.
- Yhteiset toimitavat. Herkkyys uhrien kokemuksille.
- Yksittäisten tapausten monitorointi, jolla varmistetaan mukana olevien ammattilaisten vastuullisuus. Jokaisella ammattiryhmällä on oma roolinsa; tarkkailemalla yksittäisiä tapauksia, voidaan löytää auttamisverkoston aukot
- Ammattilaisten välisen tiedonvaihdon koordinointi, yhteinen ymmärrys salassapitovelvollisuudesta ja tiedonjakamisesta
- Palveluiden ja tuen tuottaminen uhreille
- Sen varmistamilla, että rikosentekijä saa sanktioita, kieltoja ja palveluita
- Lapsille suunnattujen palvelujen kehittäminen ja ennaltaehkäisy
- Oikeusjärjestelmän arvioiminen
  - poliisin toimen arviointi
  - yleisten syyttäjien ja tuomareiden toimien arviointi

ehdonalaisvalvonnan toimien arviointi

- Jatkuva koulutus

Kunnioittava yhteistyö perustuu luottamukselle ja ymmärrykselle. Luottamus ja ymmärrys voidaan rakentaa jakamalla tietoa ja keskustelemalla eri toimijoiden näkökulmista ja kokemuksista. Pelkästään tehtyihin virheisiin keskittyminen ei ole hyödyllinen tapa luoda yhteistyösuhteita. Kun esteitä ilmantuu, paras tapa on selvittää, kuinka asiat voi jatkossa tehdä paremmin.

Yhteistyösuhteita voidaan rakentaa esimerkiksi seuraavilla tavalla:

- järjestetään tapaamisia ja keskusteluja eri palveluiden ammattilaisten kanssa yksi tai kaksi ammattiryhmää kerrallaan. Suurissa ryhmissä ihmiset saattavat olla varautuneita ja luottamuksen rakentaminen voi olla vaikeaa. Tämä tapa saattaa viedä aikaa, mutta voi luoda pohjan tehokkaalle yhteistyölle.
- näitä tapaamisia voi seurata kaikkien ammattilaisten/viranomaisten tapaaminen samanaikaisesti
- tapaamisten jälkeen avain asemassa olevat ammattiryhmät, heidän roolinsa ja vastuunsa voidaan määritellä
- sovitaan, kuka koordinoi yhteistyötä
- sovitaan, verkoston kokoonpano ja kuinka se toimii
- työryhmä keskushenkilöistä voidaan muodostaa ja verkostohenkilöt määritellä.
- voidaan muodostaa työryhmä, joka tapaa säännöllisesti ja useammin kuin koko verkosto

Tällainen toimintatapa voi olla erityisen hyödyllinen silloin, kun turvakotityö on alueella uutta ja muut palvelut eivät vielä tunne sitä, ja jos alueella ei ole palvelujen välistä yhteistyötä tai viranomaisten välillä on ongelmia valtasuhteissa. (Waltz / Derry 1999)

Esimerkki: Ennakointidialogit (AD): Ne muodostuvat tietyistä metodeista, jotka on kehitetty Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksessa (STAKES). Näitä toimintatapoja on käytetty Suomessa Stakesin ja sen kanssa yhteistyötä tekevien kaupunkien ja ammattilaisten kesken. Toimintatavat ovat voimavarakeskeisiä ja verkostosuuntautuneita, ja niiden päämääränä on ylittää sektorirajat, kehittää sosiaali- ja terveystaloudellisia tehtävää ehkäisytyötä (myös muiden verkoston kanssa) ja parantaa asiakkaiden kanssa tehtävää työtä. Toimintatavat ovat hyvin strukturoituja, ja pöytäkeskusteluissa johdon ottaa kaksi itsenäistä toimijaa. AD-sarjaan kuuluu useita välineitä; esimerkiksi asiakkaat voidaan ottaa mukaan keskusteluihin ja kehitystyöhön. Asiakasta kannustetaan tuomaan mukanaan ystäviä ja muita luottohenkilöitä (ks. Arnkil / Eriksson / Arnkil 1999 ja Seikkula / Arnkil / Eriksson 2003).

11

LAADUN HALLINTA, DOKUMENTOINTI JA ARVIOINTI

11. LAADUN HALLINTA, DOKUMENTOINTI JA ARVIOINTI

Laadunhallinta on yksi hallinnollisista vastuualueista naisten turvakodissa. Sen tarkoituksena on varmistaa, että tarjottavat palvelut säilyttävät korkean laadullisen tason. Dokumentointi ja arviointi ovat oleellisia tekijöitä työssä. Niiden pohjalta muotoillaan myös tukijoille ja yleisölle tarjottavat tiedotteet ja raportit.

Arviointiprosessiin on tärkeää ottaa mukaan myös turvakodin palveluja käyttäviä naisia ja lapsia. He voivat tarjota palautetta siitä, minkä he kokivat avuliana ja mitkä asiat voisivat vielä parantaa toimintaa. Sekä dokumentointi että arviointi pitää suunnitella ja toimeenpanna huolellisesti, jotta vältetään väärinkäytökset.

11.1 LAADUN HALLINTA

On tärkeää muistaa, että käsite ”laadun hallinta” juontaa juurensa taloudellisesta ja patriarkalisesta maailmasta ja voi sen takia olla ongelmallinen naisten turvakodin ja sen päämäärien yhteydessä. Feministisiltä turvakotityöntekijöiltä ja tutkijoilta vaaditaan kekseliäitä lähestymistapoja, jotta käsite laadunhallinta voidaan ottaa mukaan osaksi naisten turvakodin todellisuutta. Lisäksi jotkut taloudelliset tukijat voivat väittää, että korkean laadun ylläpitäminen on kallista ja esittää siitä syystä minimistandardeja.

Brigitte Sellach (2000, s. 262) esittää vastaukseksi kaksisuuntaista strategiaa. Toisaalta turvakoti määrittää tarkat ja hyväksytyt standardit, jotka tulee saavuttaa kaikissa tapauksissa. Lisäksi turvakoti voi – rahoituksestaan riippuen – määrittää maksimi (hyvä käytäntö) standardit, jotka ovat osana turvakodin yleisiä palveluita ja jotka ovat erillisen arvioinnin kohteena.

Tässä käsikirjassa määritellään käytäntöön suuntautuneita standardeja, jotka perustuvat yli 25 vuoden kokemukseen. Laatustandardien tulee perustua selviin perustavanlaatuisiin arvoihin (ks luku 3). Näitä arvoja voidaan pitää sellaisten naisten oikeuksina, jotka joutuvat etsimään suojaa turvakodista.

Sellach (2000, s. 280) määrittelee nämä oikeudet seuraavanlaisesti:

”Naisilla on

- oikeus ruumiilliseen ja tunteelliseen (emotional) koskemattomuuteen
- oikeus valtion suojeluun ja korkeatasoiseen ammattilaisten tuottamaan suojaan ja apuun
- oikeus omiin päätöksiin, voimaantumiseen ja omanarvontuntoon.”⁶

Maja Heiner (Sellach 2000, 277 mukaan) määrittelee holistisen laadun hallinnan jatkuvana itsejärjestettynä oppimisprosessina, johon sisältyy neljä osaa

- laatustandardien kehittäminen (käsite)
- näiden laatustandardien soveltaminen ammatillisessa toiminnassa ja/tai oikean toimen kautta (käytäntö)

sovelluksen tulosten arviointi (arviointi / itsearviointi); ja tässä valossa

- laatustandardien tarkastus (käsite)

Kun turvakodissa suunnitellaan laadunvalvontaa, suuntaviivoja voivat antaa seuraavat kolme päänäkökulmaa: **Laatukontrollin tulisi auttaa:**

- kehittämään turvakodin naisia voimaannuttavaa työtä,
- kehittämään turvakodin ammattilaisten asenteisiin vaikuttamistyötä (parisuhdeväkivallasta), ja
- kehittämään strategioita, joilla voidaan vaikuttaa naisten oikeuksiin yhteiskunnassa

Näiden päämäärien saavuttamiseen käytettäviä metodeja ovat muun muassa:

- työn monitorointi säännöllisesti, ja uusien naisten ja lasten avun tarpeesta kumpuavien käytäntöjen käyttöönotto

työn monitorointiin turvakodit voivat käyttää

1. (nimettömiä) kyselyjä uhreille
2. uhrien haastatteluja
3. kyselyjä muille yhteisön ammattilaisille
4. tiedotustoiminnasta saatu palautett

---

⁶Kääntäjän suomennos

5. ulkoista arviointia
- naisuhreille annetaan mahdollisuus kommentoida ja arvioida työtä
- On erittäin tärkeää painottaa, että kaikessa dokumentoinnissa ja arvioinnissa on toimittava siten, että ei rikota tietoturvaa ja että turvakodeissa asuvien naisten nimettömyys säilyy. Kaikkien näitä toimia tekevien on sitouduttava käsittelemään kaikkea tietoa luottamuksellisesti.

11.2 DOKUMENTOINTI

Turvakodeissa on monenlaisia dokumentointikäytäntöjä. Dokumentoinnin voi kuitenkin yleensä ryhmittää seuraavasti

- henkilöön liittyvät tiedot
- sisäiset tilastot
- raportit

11.2.1 Henkilötiedot

Tehokkaita palvelujen tuotantoon tarvitaan dokumentoituja tietoja. Kaikki tieto on kuitenkin pidettävä tiukasti luottamuksellisena. On erityisen tärkeää, että väkivaltainen puoliso ei saa mitään tietoja. Tietoa tulisi antaa yleisille viranomaisille ainoastaan asianosaisen naisen nimenomaisella suostumuksella. Poikkeuksia on tehtävä, jos naisten tai lasten henki tai terveys ovat vaarassa (ks. luku 3). Ohjaaja voi myös päättää, ettei anna tietoa eteenpäin – vaikka nainen on antanut luvan – jos hän tuntee, että se saattaa olla vaarallista naiselle tai naisen (ja hänen lapsensa) etujen vastaista. Joillain alueilla/maissa on kerättävä ja tuottava tietoa asiakkaista rahoitukse saamiseksi paikallisilta viranomaisilta. Joissain tapauksissa turvakodissa olevien naisten täytyy rekisteröityä, koska heidän kuntansa maksaa turvakodin kulut. Tällainen rahoitus on hyvin ongelmallista, koska se vaarantaa uhrin nimettömyyden.

Suurin osa turvakodeista kerää tietoa turvakodissa asuvista naisista ja myös lasten tilanteesta. Ne keräävät tietoa myös väkivaltaisista miehistä, jos se on tarpeen naisten, lasten ja turvakodin turvallisuuden kannalta (rikoksenteikijän vaarallisuuden arviointi).

11.2.2 Tilastot

Turvakotityön seurannan ja kehittämisen vuoksi on tärkeää pitää sisäisiä tilastoja, jossa kaikki henkilöihin liittyvä tieto on anonymia. Mitä yksityiskohtia kerätään ja analysoidaan, ja kuinka yksityiskohtaista tiedon pitää olla, on yksittäisen turvakodin päätettävissä – tämä riippuu turvakodin erityistarpeista.

Suuntaviivana voisi kuitenkin pitää sitä, että tilastoista kävisi ilmi:

- montako asukasta (naiset ja lapset erikseen) talossa on (päivittäin/viikoittain/kuukausittain)
- kuinka pitkään naiset asuvat turvakodissa
- onko se heidän ensimmäinen (toinen, kolmas, jne.) käyntinsä
- minkä ikäisiä he ovat
- montako lasta heillä on
- kuinka vanhoja lapset ovat
- mikä heidän siviilisäätynsä on
- heidän suhteensa rikoksenteikijään
- kauanko hyväksikäyttöä on jatkunut ennen kuin naiset hakivat suojaa turvakodista
- millaisen väkivallan kohteena naiset olivat olleet
- millaisen väkivallan kohteena lapset olivat olleet
- kauanko lapsia oli hyväksikäytetty
- olosuhteet turvakodista lähdettäessä (takaisin rikoksenteikijän luokse, uusi asunto, jne.)

Tilastoissa voi olla mukana myös

- naisen kansallisuus
- kotipaikka
- laillinen asema

Yllä olevat tiedot ovat kuitenkin todennäköisesti arkaluonteisia. Pitää miettiä tarkoin, mitä tietoa annetaan julkisuuteen ja mitä pidetään ainoastaan sisäistä käyttöä varten.

11.2.3 Raportit

Monet rahoitusta antavat viranomaiset pyytävät (yleensä vuosittaisia) raportteja. Raportit ovat hyvä keino käsitellä yksityiskohtaisesti turvakodin tarjoamia palveluita ja toimia.

11.3 ARVIOINTI

Turvakodin työn arviointi voidaan järjestää joko sisäisesti tai ulkoisesti. Riippuen tavoista ja erityisesti tarkoituksista se voidaan tehdä jatkuvana tai säännöllisin väliajoin, esim. joka viides vuosi.

Sosiaalipalveluissa arviointi nähdään keinona tukea asiakaspohjaista palvelua. Palvelun arvioinnissa asiakas on tärkeässä asemassa, ja hänen pitäisi olla mukana tiedon keräämisen liittyivssä prosessissa. On tärkeää tietää sosiaalipalveluita käyttävien asiakkaiden tarpeet ja mielipiteet sekä tunnistaa asiakkaiden tekemän arvioinnin merkitys näille toimille.

Turvakodeissa tähän voidaan käyttää palautekyselyä, jonka nainen täyttää ennen lähtemistään turvakodista. Myös standardisoituja haastatteluja voidaan tehdä. On kuitenkin huolehdittava siitä, että palaute voidaan antaa nimettömänä, jotta nainen voi vapaasti ilmaista suoran mielipiteensä. Tätä kysymystä on hyvä käsitellä myös yhteiskunnallis-kulttuurisessa kontekstissa; joissain maissa tiukan nimetön palautekysely voi toimia paremmin kuin haastattelun tekeminen.

11.3.1 Esimerkki arviointikaavakkeesta

Työn vaikutuksen arviointi Espoon turvakodissa asuneen:

Alla olevista kysymyksistä on keskusteltu naisen kanssa ennen kuin hän lähtee turvakodista. On suositeltavaa, että hänen ohjaajansa ei ole paikalla tapaamisessa. Espoossa haastattelu on suoritettu naisen ja turvakodin johtajan kesken. Johtaja on myös vastuussa turvakotityön parantamiseen liittyvien menetelmien kehittamisestä.

Kysymykset:

- Millainen tuki on hyödyttänyt sinua eniten?
- Miltä keskustelut turvakodin työntekijöiden kanssa sinusta tuntuivat?
- Miltä vuorovaikutus muiden turvakodissa asuvien naisten kanssa tuntui?
- Mitä käytännöllisiä asioita olet hoitanut turvakodissa ollessasi?
- Mihin asioihin olet saanut apua turvakodin työntekijöiltä?
- Onko sinulle annettu mitään uutta informaatiota turvakodissa ollessasi?
- Millainen informaatio on ollut sinulle hyödyllisintä?
- Miten parantaisit turvakodin työtä?

11.3.2 Arviointitutkimuksen sisältö ja sen tekeminen

Arvioinnin voi suorittaa joko henkilökunnan jäsen tai organisaation ulkopuolinen henkilö. Jälkimmäisessä tapauksessa on arvioijan kanssa hyvä tehdä kirjallinen sopimus, johon kirjataan suunniteltu arviointiprosessi, sen vaiheet sekä tuote - arviointiraportti. Ulkopuolista arvioitsijaa valittaessa on tärkeää huomioida, millaisia poliittisia paineita häneen kohdistuu. Arvioijan toimintavapaus, autonomia, on tärkeä arvo. Arviointi on yhteiskunnallista toimintaa. Sen vuoksi on tärkeää eritellä osapuolten arvoja ja intressejä, jotka voivat olla hyvinkin erilaisia. Arviointiin liittyvät eettiset kysymykset, arvot ja intressit tulisi käydä neuvotellen läpi ennen kirjallisen sopimuksen tekemistä.

Arvioinnissa voidaan yhdistää ulkopuolista arviointia ja itsearviointia. Itsearviointiin hyvänä puolena on se, että organisaatio oppii itse arvioimaan omaa toimintaansa ja voi käyttää sitä toiminnan kehittämisessä. Toisaalta itsearviointiin riskinä voi olla toiminnassa mukana olevien vaikeus nähdä ongelmia ja niiden syitä ja yhteyksiä. Itsearviointi saattaa olla taloudellisesti edullisempaa kuin ulkopuolinen arviointi. Tämä on kuitenkin laskettava tarkasti, sillä kustannuksiin on laskettava

esimerkiksi henkilöstön työajan käyttö. Silloin, kun käytetään ainoastaan itsearviointia, on tärkeää huolehtia sen laadusta.

Laadukkaan itsearvioinnin tunnusmerkkejä ovat:

- arvioinnin tarkoitus on määritelty selkeästi
- arvioinnin kohde on rajattu
- arviointi kohdistuu siihen, mihin oli tarkoitus
- tulokset kuvataan totuudenmukaisesti
- johtopäätökset analysoidaan monipuolisesti ja ne esitellään laajasti työyhteisölle

Itsearviointi palvelee parhaiten välittömiä kehittämistarpeita, joihin voi reagoida nopeasti. Ulkopuolisen arvioinnin etuna on nimenomaan ulkopuolisen henkilön näkökulma. Turvakotityöntekijät ovat yleensä hyvin motivoituneita, jolloin heiltä mahdollisesti puuttuu riittävän objektiivinen ote arviointiin. Jos ulkoisen arvioinnin rahoituksessa on ongelmia, yksi mahdollisuus on tarjota arvioinnin tekemistä yliopistollisten loppututkintojen aiheeksi.

Arviointi voi sisältää organisaation tuottamien palvelujen, toimintatapojen ja niiden vaikutusten arvioinnin. Vaikutusten arviointi on usein vaikeaa, mutta vaikeuksia ei pidä liioitella. Vaikutukset ovat palvelujen käyttäjän elämässä näkyviä muutoksia, jotka ovat seurausta palvelujen käytöstä. Keskeistä on arviointikriteereiden ja mittareiden muotoileminen, mittaaminen ja tietoon perustuva arvio. Kriteerit voivat perustua esimerkiksi asiakkaiden tarpeisiin, toiminnan ja toimenpiteiden tavoitteisiin, toiminnan toteuttajien tavoitteisiin, ammatillisiin standardeihin, tavanomaisiin käytäntöihin ja normistoon, lakiin, eettisiin arvoihin, olosuhteisiin tai kustannuksiin.

Arvioinnin tekemistä ohjaavat tarpeet ja periaatteet. Asiakkaat ovat palvelutoiminnan avainhenkilöitä, joiden arvojen tulisi vaikuttaa arvioinnin toteuttamiseen. Arviointi voi merkitä äänen ja tilan antamista toiminnan osallisille. Palvelujen käyttäjien osallisuutta korostavassa arvioinnin suunnassa, voimaannuttavassa arvioinnissa (empowerment evaluation) heistä tulee keskeisiä arvioinnin toteuttajia - tavoitteiden ja arvioinnin kriteereiden luojia. Voimaannuttava arviointi (empowerment evaluation) auttaa toiminnan kohteita osallistumaan ja oppimaan sekä lisäämään itsemääräämisenä alaa. Tavoitteena on lisätä ihmisen kykyä ohjata oman elämänsä kulkua.

12

MUITA TARVITTAVIA PALVELUJA JA TOIMENPITEITÄ, SUOSITUKSET

12. MUUT YHTEISKUNNALLISET TARPEET, SUOSITUKSET

Väkivaltaa kokeneille naisille tarjottavan avun pitää olla kattavaa, ja siinä pitää huomioida naisten ja lasten erityistarpeet. Tarvitaan kriisitukea, jota seuraa keski- ja pitkäkestoinen tuki.

Naisten turvakodit pitää sisällyttää ehkäisevän toiminnan järjestelmään. Seuraavassa osiossa luodaan lyhyt katsaus sellaisen järjestelmän tärkeimpiin näkökulmiin.

YMPÄRIVUOROKAUDEN PÄIVYSTÄVÄT AUTTAVAT PUHELIMET

Maksuton 24 tuntia vuorokaudessa päivystävä auttava puhelin on tärkeä osa väkivallan uhreille tarjottavia palveluita. Auttavissa puhelimissa annetaan tukea ja kriisineuvontaa ja ohjataan naisia muihin palveluihin, kuten turvakotiin, neuvontakeskuksiin tai poliisiin. Auttavan puhelimen antama tuki on usein ensimmäinen askel turvallisempaan elämään.

Jokaisessa maassa pitäisi olla ainakin yksi valtakunnallinen auttava puhelin. Suuremmissa maissa pitäisi olla myös alueellisia auttavia puhelimia. Valtakunnalliset auttavat puhelimet antavat tärkeää ensivaiheen neuvontaa pahoinpidellyille naisille, kuten EU:n Ministerineuvoston päätöksessä on todettu (Council Framework Decision of 15 March 2001 on the standing of victims in criminal proceedings). Valtion pitäisi rahoittaa näitä auttavia puhelimia, ja naisten kansalaisjärjestöjen ylläpitää niitä, koska niillä on pitkäaikaista kokemusta neuvonnasta ja väkivallan uhrien tukemisesta.

Esimerkkejä:

- Naisten auttava puhelin miesten tekemää väkivaltaa vastaan Itävallassa (www.frauenhelpline.at)
- Valtakunnallinen Naisten Linja Suomessa (www.finnishwomenline.com)
- Kansallinen perheväkivallan auttava puhelin Isossa-Britanniassa www.womensaid.org.uk/help/national_helpline.htm)

ASUNNOTTOMIEN NAISTEN NEUVONTA JA TUKEMINEN

Turvakotien lisäksi väkivallan kohteeksi joutuneiden naisten pitäisi pystyä kääntymään asunnottomille tarkoitettujen neuvontapalveluiden puoleen. Monet naiset tarvitsevat neuvontaa ja tukea, vaikka eivät (vielä) halua muuttaa turvakotiin. Neuvontakeskusten verkoston pitäisikin olla kattava. Vakavasti traumatisoituneille naisille ja lapsille pitäisi lisäksi olla erityispalveluja – traumakeskuksia joissa he voivat levätä muutamia tunteja. Traumakeskusten tulisi tarjota neuvontaa, lasten ohjausta, aterioita, terveyspalveluja ja kriisitukea. Monissa maissa ei vielä ole tällaisia keskuksia.

PITKÄAIKAINEN TUKI JA TERAPIA

Pitkäaikaisa tukea pitäisi olla saatavilla. Joissain tapauksissa tuen täytyy jatkua vuoden tai pidempäänkin. Herman (1992) toteaa, että trauma voidaan parantaa vasta sen jälkeen, kun nainen tuntee olonsa turvallisiksi. Lähtiessään väkivaltaisesta suhteesta nainen voi kokea psyykkisiä kriisejä ja masennusta. On tärkeää, että naiset saavat pitkäaikaista terapiaa ilmaiseksi.

TUKI JA SUOJELU LAPSILLE

Kuten yllä on selitetty, lähisuhdeväkivalta vaikuttaa aina lapsiin joko suoraan tai epäsuoraan, ja he tarvitsevat valtavan määrän huolenpitoa ja tukea. Jos pitkäaikainen vahinko halutaan välttää, kaikkien lasten tulee saada kriisitukea ja terapiaa. Yksi turvakodin korvaamaton standardi on tästä syystä neuvonnan ja huolenpidon ulottaminen myös lapsiin.

On myös tärkeää kehittää tapoja ja hyviä käytäntöjä, esimerkiksi koulussa, kuinka huomioidaan väkivallan ja/tai seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutuneet lapset ja miten heitä autetaan.

VÄKIVALTAISEN ISÄN HUOLTAJUUDEN JA VIERAILUOIKEUKSIEN RAJOITTAMINEN

Lapsilla on erityisesti erovaiheen aikana suuri riski joutua väkivallan kohteeksi. Englantilainen tutkimus (Hester 1998) osoittaa, että lapset saattavat joutua useiden eri väkivallan muotojen kohteeksi, kun isät

toteuttavat vierailuoikeuttaan. Isät saattavat kostaa puolisoilleen tekemällä väkivaltaa heidän lapsilleen.

Väkivaltainen isä vahingoittaa lapsiaan, ja sillä tavoin hylkää roolinsa isänä. Ennen kuin hän voi toteuttaa huoltajuuttaan ja vierailuoikeuttaan hänen täytyy lopettaa väkivaltainen käyttäytyminen ja kohdata se tosiasia, että hänellä on väkivaltaongelma (esimerkiksi osallistumalla väkivallan katkaisuojelmiin). Lasten luottamuksen saaminen tai palauttaminen voi kestää kauan eikä lapsia saa siihen painostaa. Toisin sanoen eron alkuvaiheessa väkivaltaiselle isälle ei tule antaa vierailuoikeutta. Vasta kun väkivalta on loppunut ja isä työskentelee ongelmansa kanssa, voidaan yhteys lapsiin asteittain palauttaa – jos lapset haluavat tavata hänet.

MAAHANMUUTTAJANAISTEN SUOJELU VÄKIVALLALTA

Maahanmuuttaja naisilla pitäisi olla mahdollisuus saada neuvontaa ja terapiaa heidän omalla äidinkielellään tai sillä kielellä, mitä he puhuvat parhaiten.

Sovellettavassa lainsäädännössä pitäisi varmistaa, että maahanmuuttajanaishille annetaan erillinen oleskelulupa (ei sidottu esim. aviomieheen), ja että he saavat työluvan ja sosiaalitukea.

Väkivaltaa kokeneet naiset, joilla ei ole laillista oleskelulupaa, eivät yleensä mene poliisiin luokse. Heidät saatettaisiin palauttaa kotimaahansa, kun taas rikoksenteijä välttää usein syytetoimenpiteet. Tällaisessa tilanteessa olevia naisia ei tulisi palauttaa kotimaahansa, vaan heille tulisi myöntää oleskelulupa inhimillisin perustein.

VAMMAISET NAISET

Vammaisten naisten erityistarpeet pitäisi huomioida: esteetön kulkumahdollisuus esim. pyörätuolilla turvakoteihin ja neuvontakeskuksiin, näkö- ja kuulorajoitteisille naisille suunnattu tiedotusmateriaali ja erityiskoulutetut työntekijät, jotka työskentelevät henkisesti vammautuneiden naisten kanssa.

PARI- JA PERHETERAPIAN SEKÄ SOVITTELUN ONGELMAT

Pari- ja perheterapia sekä sovittelu ovat sopimattomia lähestymistapoja käsiteltäessä parisuhteissa tapahtuvaa väkivaltaa. Uhrin ääni ei kuulu niissä riittävästi väkivallan uhkan ja vallan epätasapainon vuoksi. Kysymyksessä ei ole ihmissuhdeongelma, vaan ongelman on aiheuttanut väkivaltaa käyttävä henkilö. Väkivallan lopettamiseen tehtävä työ tulee siis kohdistaa rikoksenteijään (katso alla).

TYÖSKENTELEMINEN RIKOKSENTEKIJÖIDEN KANSSA

Jotta väkivalta loppuisi, on tärkeää työskennellä rikoksenteijän kanssa. Väkivallan katkaisu-ohjelmat ovat vain yksi väliintulon tapa; ne täytyy liittää laajempaan väliintulosuunnitelman (intervention programme) kokonaisuuteen ja niihin täytyy liittää uhrin suojeleminen ja tukeminen. (Gondolf 2001 Logarin ym. 2002).

Uhrin tarpeiden ja turvallisuuden täytyy olla ensisijaisia väkivallan katkaisu -ohjelmissa, joiden täytyy aina olla läheisessä yhteistyössä naisten tukipalveluiden kanssa.

Esimerkki: Vuodesta 1999 Miesten neuvontapalvelu ja Wienin interventiokeskus ovat ylläpitäneet yhteistä Väkivallanvastaista koulutusohjelmaa joka täyttää kansainväliset standardit (www.interventionsstelle-wien.at).

OIKEUDELLINEN APU JA VÄKIVALLALTA SUOJELEMINEN

Väkivaltaa kokeneilla naisilla pitäisi olla mahdollisuus ilmaiseen juridiseen neuvontaan ja tukeen naisten tukikeskuksissa.

Lainsäädännön avulla pitäisi tuottaa riittävän tehokasta suojeleminen. Tämä tarkoittaa sitä, että poliisilla täytyy olla valtuudet poistaa väkivallan tekijä yhteisestä asunnosta, jolloin uhri voi jäädä paikalle. Tällaiset lait ovat jo voimassa esimerkiksi Itävallassa, Saksassa ja Luxemburgissa (suomentajan huomio: perheen sisäisen lähestymiskiellon määrääminen on mahdollista myös Suomessa 1.1.2005 alkaen).

VÄLIINTULO-OHJELMAT

Pelkät lakitekstit eivät auta ketään ellei niitä suomia mahdollisuuksia toimeenpanna. Jos näin ei tapahdu, on syytä esittää kysymys, miksi väkivallan uhrit eivät saa apua laeista, joiden pitäisi suojella heitä. Väkipallalta suojelevien lakien rinnalle pitäisi perustaa uhrien neuvontaan perehtyneitä tukikeskuksia, jotka myös koordinoivat uhrien auttamiseksi suunnattua toimintaa (ks. Logar osoitteessa www.interventionsstelle-wien.at). Sveitsillä ja Saksalla, kuten Itävallallakin, on institutionalisoituja väliintulo-ohjelma (ks. Gloor 2000; Kavemann 2001).

SYYTTÄMINEN LÄHISUHDEVÄKIVALTA TAPAUKSISSA

Valtion, ei uhrin, pitäisi olla vastuussa syytteiden nostamisesta rikosentekijää vastaan. Lähisuhdeväkivallan uhrien on monista syistä johtuen yleensä vaikeaa nostaa syyteteitä puolisoitaan vastaan.

Periaate, että syytteen nostaminen väkivallan tekijää vastaan on valtion eikä selviytyjän velvollisuus, on kirjattu useisiin kansainvälisiin dokumentteihin. YK (Comission on Crime prevention and Crminal Justice) on kehittänyt tähän liittyviä mallistrategioita, jotka on hyväksytty YK:n yleiskokouksessa (United Nations 1997).

Lainsäädäntö on yhteiskunnan kannanotto siihen, millaista toimintaa yhteiskunnassa hyväksytään ja millaista ei. Maan oikeusjärjestelmän ja kansainvälisten elimien, kuten EU:n, pitää antaa selkeä viesti siitä, että epätasa-arvoa naisten ja miesten välillä ei suvaita ja että väkivalta naisia kohtaan on rikos. Uhreille on myös järjestettävä mahdollisimman hyvää suojelua ja tukea.

Naisiin kohdistuvan väkivallan kaikki muodot pitää sanktioida lainsäädännön avulla ja valtion tulisi lain mukaisesti ryhtyä syytetoimenpiteisiin. Huomioitavia väkivallanmuotoja ovat raiskaus avioliitossa, naiskauppa, naisten sukuelimien silpominen, pakkoavioliitot, vastentahtoinen prostituutio jne. (Logar in Keeler 2000).

SYYTTÄJÄNLAITOKSEN JA OIKEUDEN ERITYISOSASTOJEN OHJEISTUS

Lähisuhdeväkivaltatapausten käsittelemiseen pitäisi laatia ohjesäännöt valtion syyttäjälaitokselle ja oikeusistuimille, ja niiden pitäisi olla yhteneväiset poliisin ohjesääntöjen kanssa. Erityisesti suuremmilla kaupunkialueilla kaikkia mukana olevia ammattilaisia ei voi kouluttaa käsittelemään naisiin kohdistuvaa väkivaltaa, jolloin on suositeltavaa perustaa. Paikoissa, joissa tämä on toteutettu – kuten esimerkiksi Berliinissä – lähisuhdeväkivaltaan suhtaudutaan vakavammin, ja uhrin tilannetta ja rikoksen taustaa harkitaan tarkemmin (Logar 1999).

UHRIN AVUSTAMINEN JA TUKEMINEN

Jokainen EU:n jäsenvaltio on sitoutunut toteuttamaan ministerineuvoston periaatepäätöksen (15.3.2001) uhrien asemasta rikosprosesissa. Tähän kuuluu myös naisten ja lasten tukeminen oikeudenkäynneissä.

Koska rikosprosessiin liittyy moninkertaisen tarumatisoitumisen riski, uhreilla pitäisi olla mahdollisuus saada asiantunteva tukihenkilö. Sukupuoleen liittyviin kysymyksiin perehtyneitä asianajajia pitäisi olla saatavilla maksutta. Uhrin ei pidä joutua oikeudessa tilanteeseen, jossa hän kohtaa teon tekijän. Uhrin ei myöskään pitäisi joutua todistamaan enemmän kuin kerran ja hänellä täytyy olla oikeus vaatia vahingonkorvauksia oikeudenkäynnin aikana. (ks Council Framework Decision of March 2001)

TALOUDELLINEN TUKI JA ASUMISPALVELUT

Väkivaltaa kokeneet naiset tarvitsevat taloudellista tukea suojautuakseen väkivallalta ja erotukseen väkivallan tekijästä. Kun nainen menee turvakotiin tai väkivallan tekijä määrätään pois asunnosta, hänen täytyy saada pikaisesti toimeentulotukea, jos hänellä on vähän tai ei ollenkaan tuloja.

Paikallisten viranomaisten tulisi myös tarjota asunto uhreille. Turvakodeista ei pitäisi muodostua ”viimeistä mahdollisuutta” vain siksi, että naiset eivät löydä asuntoa, johon hänellä on varaa.

NAISTEN KOULUTUS JA TYÖELÄMÄÄN OSALLISTUMINEN

Taloudellinen riippuvuus ja köyhyys lisäävät naisten riskiä joutua väkivallan kohteeksi. Tarvitaan erilaisia

koulutus- ja pätevyittämisohjelmia, joiden avulla voidaan vahvistaa naisten (taloudellista) itsenäisyyttä. Koulutuksen avulla naiset myös oppivat paremmin ymmärtämään yhteiskunnallista asemaansa.

TIEDOTTAMINEN JA ENNALTAEHKÄISY

Yhteiskunnan eri tasoille suunnatulla ennaltaehkäisytyöllä on suuri merkitys väkivallan poistamisessa. Naisia tukevilla järjestöillä on tässä työssä vahva rooli (koulutusohjelmat eri ammattiryhmille, kouluvierailut jne.) Järjestöt tekevät yhteistyötä myös valtion viranomaisten kanssa (esim. tiedotuskampanjat). Väkivallan ehkäisytoimintaan pitäisi saada riittävät resurssit. Väkivaltaa ei voida poistaa vain tuottamalla yksilöille suunnattua tukea.

Esimerkeiksi katso WAVE:n nettisivuja: www.wave-network.org

NUORILLE SUUNNATTU VÄKIVALLAN EHKÄISYTYÖ

Koska väkivalta on olennainen osa yhteiskuntaamme, on tärkeää, että lapset ja nuoret tutustuvat niin aikaisin kuin mahdollista väkivallattomiin tapoihin selvittää ristiriitoja ja käsitellä ongelmia. Väkivallattomuutta edistävän toiminnan täytyy sisältyä lasten koulutukseen. Naisten oikeuksien asiantuntijoiden tulisi olla mukana kehittämässä ohjelmia, kursseja jne. ja osallistua myös niiden toimeenpanemisessa.

OLENNAINEN OSA AMMATTILAISTEN KOULUTUSTA JA JATKOKOULUTUSTA

Ammattilaisten, jotka työskentelevät naisten ja lasten kanssa, jotka ovat joutuneet väkivallan kohteeksi, täytyy olla tietoisia siitä, että väkivalta naisia vastaan on rikos. Heidän täytyy tietää, kuinka reagoida ja antaa oikeaa tukea. Koulutuksen naiseen kohdistuvasta väkivallasta täytyy olla olennainen osa, ei valinnainen aine/kurssi, koulutuksessa ja jatkokoulutuksessa kaikille ammattiryhmille, jotka ovat tekemisissä hyväksikäytettyjen naisten ja lasten kanssa työssään. Sellaisia ryhmiä ovat ammattilaiset, jotka työskentelevät sellaisilla alueilla kuten oikeus, lainvalvonta, terveys, koulutus, sosiaalityö jne. Lisäksi jatkuva koulutus pitäisi tehdä mahdolliseksi erityisesti niille, jotka haluavat lisätä asiantuntemustaan. Vuonna 2000 WAVE-toimisto – DAPHNE- aloitteen taloudellisen tuen avulla – suunnitteli kattavan koulutusohjelman ammattilaisille.

TASA-ARVO TOIMENPITEET

Sekä kansainväliset toimielimet että naisten kansalaisjärjestöt toteavat, että naiseen kohdistuva väkivalta on osoitus naisten ja miesten historiallisesti eriarvoisista valtasuhteista. (ks luku 2). On siis oikein olettaa, että sukupuoleen pohjautuvaa väkivaltaa on olemassa niin kauan kuin sukupuolten välillä esiintyy epätasa-arvoa. Tasa-arvon toteuttamiseen pitää sitoutua yhteiskunnan eri aloille, erityisesti työmarkkinoilla. On tärkeää, että naisilla on omat tulot, jotta he voivat elää itsenäistä elämää. Yhteiskunnan pitäisi myös järjestää riittävät päivähoitopalvelut lapsille.

KANSALLINEN TOIMINTAOHJELMA VÄKIVALLAN EHKÄISEMISEKSI

Kansallinen toimintaohjelma naiseen kohdistuvan väkivallan poistamiseksi on minimivaatimus. YK:n neljännessä naisten asioita käsittelevässä konferenssissa kaikki valtiot sitoutuivat laatimaan ja täytäntöönpanemaan kyseisen toimintaohjelman. (katso Yhdistyneet kansakunnat 1996). Kansallinen toimintaohjelma laatiminen kertoo myös asian poliittisesta priorisoinnista.

Esimerkkejä: Vuonna 2001 Espanjan Andalusia hyväksyi toimintasuunnitelman, jonka mukaan yli 38 miljoonaa euroa käytetään vuoden 2004 loppuun mennessä naiseen kohdistuvan väkivallan ehkäisemiseksi. Myös Saksassa on myös tehty kattava toimintasuunnitelma ja asetettu työryhmä valvomaan sen toimeenpanoa.

TULEVAISUUDEN NÄKYMÄT

Viime vuosina useat Euroopan maat ovat edistyneet naiseen kohdistuvan väkivallan torjumisessa. Useat maat (myös Suomi 1.1.2005 alkaen) ovat säätäneet lakeja, jotka antavat poliisille mahdollisuuden

poistaa rikoksenteijä asunnosta samalla, jolloin uhrin on mahdollista jatkaa siellä asumista niin halutessaan. (Dearing/Haller 2000, Logan 1998). Useat Euroopan maat ovat järjestäneet kampanjoita, joilla on pyritty lisäämään yleistä tietoisuutta asiasta. (Heiliger/Hoffman 1998, Heiliger 2000). Vuosina 1999 ja 2000 EU kampanjoi naiseen kohdistuvan väkivallan poistamiseksi.

Näistä toimista huolimatta monet uhrin tukemista vaikeuttavat ennakkoluulot ja asenteet ovat yhä vahvoja. Uhria syyllistetään vieläkin väkivallan kohteeksi joutumisesta. Naiset kohtaavat edelleen ennakkoluuloja poliisin ja oikeusjärjestelmän taholta. Viime kädessä siitä hyötyy rikoksenteijä. Ennakkoluulot ja uhrien syyllistäminen ovat avaintekijöitä naiseen kohdistuvan väkivallan jatkumisessa, koska niistä välittyy väkivallan tekijälle viesti, että hänen käyttöksensä ja tekonsa ovat hyväksyttäviä.

Toinen vakava ongelma on, että naiseen kohdistuvan väkivallan ehkäisytyötä ei resurssoida riittävästi. Tällä on seurausvaikutuksensa paitsi ihmisoikeuksien toteutumattomuuteen myös suurien taloudellisten kustannusten muodostumiseen. Väkivallasta aiheutuu suuria kuluja (terapia, lääkehoito, sairauspoissaolot, poliisioperaatiot, rikosoikeudenkäynnit, vankilatuomiot). Valtiolla voi aiheutua kuluja myös siitä, jos uhri tai perheenjäsenet nostavat syytteen valtiota vastaan avun antamisen laiminlyönnistä tai sellaisten kansainvälisten sopimusten rikkomisesta, joissa taataan elämän, terveyden ja vapauden suojeleminen (Euroopan ihmisoikeuskokoukset, CEDAW). Tehokkaan ehkäisemisen ja väliintulon varmistaminen säästää pitkällä aikajänteellä valtion kustannuksia. Väkivallalta suojeleminen ei voi olla tehokasta, jos siihen ei kohdisteta riittäviä varoja, aivan kuten terrorismia vastaan taistelemisessä ei onnistu, jos siihen ei käytetä riittävästi rahaa.

Seuraavan kymmenen vuoden aikana EU:n ja kaikkien Euroopan maiden tulisi asettaa ensisijaiseksi päämääräkseen väkivaltaa hyväksyvien asenteiden muuttamisen. Siihen tarvitaan EU:n luomia sitovia ohjesääntöjä naiseen kohdistuvan väkivallan eliminoimiseksi samoin kuin kansallisten hallitusten kannustamista turvakotien ja muiden naisten tukipalveluiden, tiedostuskanpanjojen, koulutuksen ja ennaltaehkäisytyön rahoittamiseksi. Naiseen kohdistuvan väkivalta on ihmisoikeusrikkomus ja este naisten tasa-arvolle.

SANASTO

Käsikirjassa on käytetty alan kirjallisuudessa yleisesti esiintyviä käsitteitä. Kirjan toimitustiimi haluaa kuitenkin selventää, miten he ymmärtävät nämä käsitteet.

Lähisuhdeväkivalta: käsitteellä viitataan perheessä ja intiimeissä suhteissa tapahtuvaan väkivaltaan, jossa tekijänä on naisen lähipiiriin kuuluva henkilö. Tekijä on lähes aina naisen puoliso tai ex-puoliso, joskus joku muu miespuolinen sukulainen. Uhrit ovat pääasiassa naisia ja lapsia.

Uhri: käsitteellä viitataan väkivallasta selviytyjään (ts. sillä ei viitata passiiviseen väkivallan kohteeseen)

KIRJALLISUUS

Alexander, P. C. / Moore, S. / Alexander, E. R.: What is transmitted in the intergenerational transmission of violence? Journal of Marriage in the Family, 53, S. 657 - 668, 1991

Amnesty International USA: End Domestic Violence. End Torture. A Fact Sheet on Domestic Violence as Torture, http://www.amnestyusa.org/women/fact_sheets/domestic_violence.pdf, 2003

Appelt, Birgit / Höllriegl, Angelika / Logar, Rosa: Gewalt gegen Frauen und ihre Kinder, in: Bundesministerium für Soziale Sicherheit und Generationen (Hg.): Gewalt in der Familie. Gewaltbericht 2001. Von der Enttabuisierung zur Professionalisierung, Wien 2001, S. 377 – 502

Arnkil, Tom / Eriksson, Esa ja Arnkil, Robert, Themes from Finland. Anticipation dialogues. Themes 3/1999. National Research and Development Center for Welfare and Health (STAKES), Helsinki, Finland, 1999

Audrey Mullender and Thangam Debbonaire, Child Protection and Domestic Violence. A Practitioner's Guide, Venture Press, Birmingham 2000

Austin, Juliet / Dankwort, Juergen: A Review of Standards for Batterer Intervention Programs, Violence Against Women Online Resources, 1998
www.vaw.unn.edu/documents/vawnet/standard/standards.htm20.9.2004

Baeriswyl, Pascale / Büchler, Andrea / Gloor, Daniela / Meier, Hanna: Interventionsprojekte gegen Gewalt in Ehe und Partnerschaft. Grundlagen und Evaluation zum Pilotprojekt Halt – Gewalt, Bern/Stuttgart/Wien 2002

Bowker, Lee H./Arbitell, Michelle/McFerron, Richard J.: On the Relationship Between Wife Beating and Child Abuse. Teoksessa Yllö K./Bograd M. (toim.) Feminist Perspectives on Wife Abuse. Newbury Park, London, New Delhi 1988

Brückner, Margrit: Wege aus der Gewalt gegen Frauen und Mädchen. Eine Einführung, Frankfurt am Main 1998

Bunch, Charlotte / Reilly, Niamh: Demanding Accountability. The Global Campaign and Vienna Tribunal for Women's Rights, New York 1994

Bundesministerium für Soziale Sicherheit und Generationen (Hg.): Gewalt in der Familie. Gewaltbericht 2001. Von der Enttabuisierung zur Professionalisierung, Wien 2001

Burton, S., Regan, L. And Kelly, L. Domestic Violence: Supporting Women and Challenging Men: Lessons from the Domestic Violence Intervention Project, The Policy Press, Bristol 1998

Campbell, J. C. (Ed.): Assessing dangerousness: Violence by sexual offenders, batterers, and child abusers, Thousand Oaks/London/New Dehli 1995

Canadian Panel on Violence against Women: Changing the Landscape: Ending Violence - Achieving Equality. Ottawa 1993

Chatzifotiou, S. (2002) "Keeping Domestic Violence in Silence: The Case of Greece", Selected Proceedings from the International Conference on " Family Violence: A Plan for Action", Nicosia, Cyprus, April 2000, pp. 113-121.

Chatzifotiou, S. (2003a), "Towards an International Approach for the Measurement of Violence Against Women: The Case of International Violence Against Women Survey", Proceedings from the Expert meeting on "Combating Family Violence Against Women and Trafficking of Women", under the auspices of the EU Greek Presidency, Athens, 30-31 May 2003.

Chatzifotiou, S. (2003b), "Violence Against Women and Institutional Responses: The Case of Greece", *European Journal of Social Work*, Vol. 6, No 3, pp. 242-256.

Chatzifotiou, S. and Dobash, R. (2001) "Marital Violence Against Women in Greece. Seeking Informal Support", Special Issue, Global Examples of Violence Against Women, in Violence Against Women, Vol. 7, No. 9, pp 1024-1050, Sage.

Convention of Elimination of All Forms of Violence Against Women (CEDAW)

Council Framework Decision of 15 th March 2001 on the standing of victims in criminal proceedings(2001/220/JHA)

Council of Europe/Group of Specialists for Combating Violence against Women (EG-S-VL): Final Report of Activities of the EG-S-VL including a Plan of Action for combating violence against women, Strasbourg, June 1997

Council of Europe, Recommendation No. 4 on violence in the family, Strasbourg 1979

Council of Europe, Recommendation No. R 11 on the position of the victim within the framework of criminal law and procedure, Strasbourg 1985

Council of Europe, Recommendation No. R 21 on assistance to victims and the prevention of victimisation; Strasbourg, 1987

Council of Europe, Recommendation No. R 2 on social measures concerning violence within the family, Strasbourg 1990

Council of Europe, Recommendation No. R 11 on action against trafficking in human beings for the purpose of sexual exploitation, Strasbourg 2000

Council of Europe, The Protection of Women from Violence, Recommendation Rec (2002) 5 of the Committee of Ministers to member States on protection of women against violence adopted on 30 April 2002 and Explanatory Memorandum, 2002

Crawford M./ Gartner R.: Woman Killing. Intimate femicide in Ontario 1974 - 1990. Bericht für das 'Women We Honour Action Committee'. Ontario 1992

Dearing, Albin. / Förg, Elisabeth, Police combating violence against women: documentation of the conference of experts. Verlag Österreich, Vienna 1999

Dearing, Albin / Haller, Birgitt, Das österreichische Gewaltschutzgesetz, Wien 2000

Dobash R.E./ Dobash R.P., Women, violence and social change. London 1992

Dobash, R.E. / Dobash, R.P (toim.) Rethinking Violence Against Women, Sage London 1992

Dobash, Emerson R. / Dobash, Russel, P / Cavanagh, Kate / Lewis, Ruth: Changing Violent Men, Thousand Oaks/London/New Delhi 2000

Du Bois, Susanne / Hartman, Petra, Neue Fortbildungsmaterialien für Mitarbeiterinnen in Frauenhaus. Zwischen Frauensolidarität und Überforderung. Kohlhammer, Stuttgart, Berlin, Köln 2000

European Parliament, Doc A2-44/86, OJ. C.176, 14 July 86, s. 73-83

European Parliament - Committee on Women's Rights: Report on the need to establish a European Union wide campaign for zero tolerance of violence against women, 16. Juli 1997

European Women's Lobby, Brussels 2000, <http://www.euwl.violence.com>

Farmer, A. / Tiefenthaler, J.: An Economic Analysis of Domestic Violence. Review of Social Economy, LV, 3, 1997, s. 337 – 358

Forsberg, Hannele. Lapsen näkökulmaa tavoittamassa. Arviointitutkimus turvakotien lapsikeskeisyyttä kehittävästä projektista, Helsinki 2000.

Frauenbüro der Stadt Wien: Leitfaden zum Fakultativprotokoll der UN-Konvention zur Beseitigung jeder Form der Diskriminierung der Frau, Wien 2001

Galtung J.. Strukturelle Gewalt. Beiträge zur Friedens-und Konfliktforschung, Reinbek bei Hamburg 1975

Galtung, Johan: Gewalt, Frieden und Friedensforschung, in: Dieter Senghaas (Hg.): Kritische Friedensforschung, Frankfurt am Main 1971, S. 55 – 104

Garske, Donna: Transforming the Culture: Creating Safety, Equality, and Justice for Women and Girls, in: Hampton, Robert I./Jenkins, Pamela /Gullotta Thomas P.: Preventing Violence in America, Thousand Oaks/London/New Dheli 1996.

Gislason, Ingolfur V.: Violence against women in Iceland, Iceland Office for Gender Equality, 1997

Gloor D./ Meier H. / Verwey M.: Frauenalltag und soziale Sicherheit. Schweizer Frauenhäuser und die Situation von Frauen nach einem Aufenthalt, Zürich 1995

Gloor, Daniela / Meier, Hanna / Baeriswyl, Pascale / Büchler, Andrea: Interventionsprojekte gegen Gewalt in Ehe und Partnerschaft. Grundlagen und Evaluation zum Pilotprojekt Halt-Gewalt, Bern/Stuttgart/Wien 2000

Gloor, Daniela / Meier, Hanna / Baeriswyl, Pascale / Büchler, Andrea: Interventionsprojekte gegen Gewalt in Ehe und Partnerschaft. Grundlagen und Evaluation zum Pilotprojekt Halt-Gewalt, Bern/Stuttgart/Wien 2000

Godenzi, Alberto / Yodanis, Carrie: Erster Bericht zu den ökonomischen Kosten der Gewalt gegen Frauen, Universität Freiburg/Schweiz 1998

Gondolf, Edward W. 1998. Assessing Woman Battering in Mental Health Services. USA: Sage Publications

Gondolf, W. Edward: Batterer Intervention Systems. Issues, Outcomes and Recommendations, Thousand Oaks/London/New Delhi 2001

Graham, Dee L. / with Rawlings, Edna I. and Rigsby, Roberta K.: Loving to Survive. Sexual Terror, Mens's Violence and Women's Lives, New York and London 1994

Hagemann-White, Carol: Violences without end? Some reflections on achievements, contradictions, and perspectives on the feminist movement in Germany, in: Klein, C.A.Renate (Hg.): Multidisciplinary Perspectives on Family Violence, London 1998

Hague, Gill: Inter-agency work and Domestic Violence in the UK, in: Northern Ireland Women's Aid Federation: Prevention Protection Provision. Effective Intervention in Domestic Violence, Report on a conference held on 11 and 12 of June 1997, Belfast 1997

Hamby, L. Sherry: Partner Violence: Prevention and Intervention, in: Jasinski, L. Jana / Williams, M. Linda: Partner Violence. A Comprehensive Review of 20 Years of Research, Thousand Oaks/London/New Dehli 1998

Hanetseder Ch.: Frauenhaus: Sprungbrett zur Freiheit? Bern/Stuttgart/Wien, 1992

Hanmer, J.: Women and violence: Commonalities and diversities, in: Fawcett, B. / Fetherstone, B. / Hearn J. / Toft C. (Ed.): Violence and gender relations: Theories and interventions, S. 7 - 21, Thousand Oaks/London/New Dehli 1996

Healy, Kerry / Smith, Christine with O'Sullivan, Chris: Batterer Interventions: Program Approaches and Crminal Justice Strategies, U.S.Department of Justice – Office of Justice Programs, Washington 1998

Hearn, Jeff: The Violences of Men: How Men Talk About an How Agencies Respond to Men's Violence to Women, Thousand Oaks/London/New Dehli 1998

Heiliger, Anita: Männergewalt gegen Frauen beenden. Strategien und Handlungsansätze am Beispiel der Münchner Kampagne gegen Männergewalt an Frauen und Mädchen/Jungen, Opladen 2000

Heise, Lori L.: The Hidden Health Burden. World Bank Discussion Papers. Washington 1995

Heiskanen, Markku / Piispa, Minna: Faith, Hope, Battering. A Survey of Men's Violence against Women in Finland, Statistics Finland. Council for Equality. Justice. Equality between men and women. SVT Helsinki 1998

Heiskanen, Markku / Piispa, Minna: The costs of violence in a municipality. A case study of violence against women and its costs in the City of Hämeenlinna 2001, based on estimates provided by authority representatives. Reports of the Ministry of Social Affairs and Health 2002:16, Helsinki 2002.

Heiskanen, Markku / Piispa, Minna: The price of Violence. The Costs of Men's Violence against Women in Finland. Statistics Finland. Justice 2001:3. Gender Statistics. SVT. Council for Equality. Ministry of Social Affairs and Health. Publications on Equality 2000:7. Helsinki 2001.

Herman J. L., Trauma and Recovery, Harper Collinns 1992

Hester, Marianne/Radford, Lorraine: Domestic Violence and Child Contact Arrangements in England and Denmark, Bristol 1996

Hester, Marianne / Person, Chris, From Periphery to Centre: Domestic violence in Work with Abused Children, The policy Press, Bristol 1998

Hester, Marianne / Pearson, Chris / Harwin, Nicola, Making an Impact: Children and Domestic Violence. A Reader. Jessica Kingsley Publishers, London 1998

Jaffe, P. G. / Wolfe, D. A. / Wilson, S. K.: Children of battered women, Newbury Park 1990

Jasinski, L. Jana / Williams, M. Linda: Partner Violence. A Comprehensive Review of 20 Years of Research, Thousand Oaks/London/New Dehli 1998

Kavemann, Barbara/Leopold, Beate/ Schirmmacher, Gesa: Modelle der Kooperation gegen häusliche Gewalt „Wir sind ein Kooperationsmodell, kein Konfrontationsmodell“- Ergebnisse der wissenschaftlichen Begleitung des Berliner Interventionsprojektes gegen häusliche Gewalt (BIG), (Hg): Bundesministerium für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Stuttgart: Kohlhammer 2001

Keeler, Laura (Ed.): Recommendations of the E.U. Expert Meeting on Violence Against Women 8 – 10 November 1999, Jyväskylä/Finnland, Report of the Ministry of Social Affairs and Health 2000:13, Helsinki 2001

Kelly, L.: Surviving sexual violence, Cambridge 1988

Kelly, Liz: VIP Guide. Vision, innovation and professionalism in policing violence against women and children, Produced for

the Council of Europe Police and Human Rights 1997 – 2000 Programme

Kirkwood, C. (1993) *Leaving Abusive Partners: From the Scars of Survival to the Wisdom for Change*, London: Sage.

K.E.T.H.I. (Centre for Research on Women's Issues in Greece), Athens 2003, www.kethi.gr, 20.9.2004

Kirkwood, C., *Leaving Abusive Partners: From the Scars of Survival to the Wisdom for Change*, Sage, London 1993

Klein, C.A.Renate (Hg.): *Multidisciplinary Perspectives on Family Violence*, London 1998

Kofman, Eleonore / Phizacklea, Annie / Parvati, Raghuram / Sales, Rosemary: *Gender and International Migration in Europe. Employment, Welfare and Politics*, London and New York 2000.

Korf, Dick u.a.: *Economic Costs of Domestic Violence against Women*. Utrecht 1997

L.O.K.K. (National Organization of Shelters and Crisiscenters for Battered Women and Children), Denmark 2001: "A Summary of LOKK Statistics" , [http:// www.lokk.dk/engelsk/index.htm](http://www.lokk.dk/engelsk/index.htm)

Lahti, Minna. *Domesticated Violence. The Power Of The Ordinary In Everyday Finland*. University of Helsinki. Faculty on Arts. Institute for Cultural Research. Helsinki 2001.

Logar, Rosa / Rösemann, Ute / Zürcher, Urs (Hg.) : *Gewalttätige Männer verändern (sich). Rahmenbedingungen und Handbuch für ein soziales Trainingsprogramm*, Bern/Stuttgart/Wien 2002

Logar, Rosa: *Gewalt die Frauen süchtig macht?" Annäherung aus zwei Perspektiven. Die Perspektive der Gewaltschutzeinrichtung*, in: *HeXenhaus Espelkamp: EU Daphne Projekte „Sucht als Über-Lebenschance? für Frauen mit Gewalterfahrungen / Addiction as Chance of Survival? for Women with Experience of Violence“*, Abschlussbericht 2003, S. 30 – 57

Logar, Rosa: *Proposed Measures to Preserve the Rights and Dignity of Survivors in Criminal Proceedings*, in: Laura Keeler (Ed.): *Recommendations of the E.U. Expert Meeting on Violence Against Women 8 – 10 November 1999, Jyväskylä/Finland, Report of the Ministry of Social Affairs and Health 2000:13, Helsinki 2001, 34 – 52.*

London Borough of Greenwich Women's Equality Unit, Greenwich Asian Women's Centre, and Greenwich Asian Women's Project (Kranti), (1995) *Asian Women and Domestic Violence: Information for Advisers*, pp. 1-31.

Lundgren, Eva / Heimer, Gun / Westerstrand, Jenny / Kalliokoski, Anne-Marie: *Captured Queen. Men's violence against women in „equal“ Sweden – a prevalence study*, The Crime Victim Compensation and Support Authority, Sweden 2001

Mahoney, M.R. (1994) "Victimization or Oppression? Women's Lives, Violence, and Agency" in Fineman, M.A. and Mykitiuk, R. *The Public Nature of Private Violence: The Discovery of Domestic Abuse*, pp. 59-92, London: Routledge.

McWilliams, M. and McKiernan M. (1993) *Bringing it out in the Open: Domestic Violence in Northern Ireland*, Belfast, HMSO.

Mikko Oranen (ed.). *Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämisestä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 30. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki 2001.*

Mikko Oranen (ed.). *Perheväkivallan varjossa. Raportti lapsikeskeisen työn kehittämisestä. Ensi- ja turvakotien liiton julkaisu 30. Ensi- ja turvakotien liitto. Helsinki 2001.*

Mirrlees-Black, C. (1995) *Estimating the Extent of Domestic Violence: Findings from the 1992 BCS*, Home Office Research Bulletin No. 37.

Mooney, Jayne: Gender, Violence and the Social Order, London 2000

Mullender, A.: Rethinking Domestic Violence – The Social Work and Probation Response, London 1996

Mullender, Audrey / Debonnaire, Thangam, Child Protection and Domestic Violence. A Practitioner's Guide. Venture Press, Birmingham 2000

Mullender, Audrey u.a.: Children's Perspective on Domestic Violence, Thousand Oaks/London/New Delhi, Sage 2003

Nyqvist, Leo. Väkivaltainen parisuhde, asiakkuus ja muutos. Academic Dissertation. Ensi- ja turvakotienliiton julkaisu 28. Ensi- ja turvakotienliitto. Helsinki 2001.

O'Connor, Monica & Wilson, Niamh.. Vision, Action, Change. Feminist principles and practice of working on violence against women. Women's Aid Model of Work. www.womensaid.ie/pages/what/research/docs/vac.pdf 12.5.2004.

Pehkonen, Pirjo. Naisen puolesta, ei miestä vastaan. Suomalainen naisliike väkivaltaa vastustamassa. Sosiologian laitoksen raportteja 2. Joensuun yliopisto, sosiologian laitos. Joensuu 2003.

Peled E. / Davis D.: Groupwork with Children of Battered Women. A Practitioner's Manual, Thousand Oaks/London/New Delhi 1995b

Peled E./Jaffe P. G./Edleson J. L.(Hg.): Ending the Cycle of Violence. Community Response to Children of Battered Women. Thousand Oaks/London/New Delhi 1995a, S. 121-144

Pence, Ellen / Paymar, : Educational Groups for Men who Batter. The Duluth Modell, New York 1993

Pence, Ellen: Moving women's safety from margins to the centre of institutional response, in: Northern Ireland Women's Aid Federation: Prevention Protection Provision. Effective Intervention in Domestic Violence, Report on a conference held on 11 and 12 of June 1997, Belfast 1997

Ramberg, Ingrid: Violence Against Young Women in Europe, Seminar Report Budapest 21-27 May 2001, European Youth Centre, Council of Europe, 2001

Raphael, J.: Welfare Reform: Prescription for Abuse? A Report on New Research Studies Documenting the Relationship of Domestic Violence and Welfare, Law and Policy 19, 2, 123 – 137, 1997

Rautava, Marie & Perttu, Sirkka (eds.). Tavoitteena uhrin turvallisuus – näkökulmia naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn. Stakes. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998 – 2002. Helsinki 2001.

Sauer, Birgit: Geschlechtsspezifische Gewaltmäßigkeit rechtstaatlicher Arrangements und wohlfahrtsstaatlicher Institutionalisierung, in: Dackweiler, Regina-Maria / Schäfer, Reinhild (Hg.): Gewalt-Verhältnisse. Feministische Perspektiven auf Geschlecht und Gewalt Frankfurt am Main 2002, S. 81 – 106

Seith, Corinna & Kelly, Liz (2003): Achievements Against the Grain: Self-defence for Women and Girls in Europe. London: Child and Women Abuse Studies Unit, London Metropolitan University 2003, ISBN: 0-9544803-0-9 (Daphne project)

Sellach, Brigitte, Qualitätssicherung im Frauenhaus in: Schriftenreihe des Bundesministeriums für Familie, Senioren, Frauen und Jugend, Neue Fortbildungsmaterialien für Mitarbeiterinnen im Frauenhaus. Grundlagen des Managements im Frauenhaus, Band 191.4, Verlag Kohlhammer, Stuttgart, Germany 2000

Shepard, Melanie F. / Pence, Ellen L. (Eds.): Coordinating Community Response to Domestic Violence – Lessons from Duluth and Beyond, Thousand Oaks/London/New Delhi 1999

Stanko, E., Crisp, D., Hale, C., and Lucraft, H. (1997) Counting the Costs: Estimating the Impact of Domestic Violence in the London Borough of Hackney, Swindon: Crime Concern.

Stanko, Elisabeth: Everyday Violence, London 1990

Strube, M.J. and Barbour, L.S. (1983) "The Decision to Leave an Abusive Relationship: Economic Dependence and Psychological Commitment" in Journal of Marriage and the Family, Vol. 45, pp.785-793.

Taylor-Browne, Julie (Ed.): What Works in Reducing Domestic Violence?, London 2001

The Lancet (2000) Domestic Violence, Vol. 9, N.14. 2000

UNICEF (2001) <http://www.unicef-domesticviolence.html>

United Nations / General Assembly Resolutions, Resolution on crime prevention and criminal justice measures to eliminate violence against women. Resolution 52 / 86. New York, December 12, 1997

United Nations Commission on Human Rights: Resolution on the Elimination of Violence against Women, Commission on Human Rights 52nd meeting, Geneva 17 April 1998

United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention – Center for International Crime Prevention: Guide for Policy Makers on the Implementation of the United Nations Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, New York 1999a

United Nations Office for Drug Control and Crime Prevention – Center for International Crime Prevention: Handbook on Justice for Victims On the use and application of the Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power, New York 1999b

United Nations: Strategies for confronting domestic violence: a resource manual, United Nations 1993c

United Nations/Commission on Human Rights: Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences, ms. Radhika Coomaraswamy, submitted in accordance with Commission on Human Rights resolution 1995/85. A framework for model legislation on domestic violence, Geneva 1996 (E/CN.4/1996/53Add.2)

United Nations/General Assembly Resolutions: Resolution on Crime Prevention and Criminal Justice Measures to Eliminate Violence against Women, New York, Resolution 52/86, 12 December 1997

United Nations: Declaration on the elimination of violence against women. New York, December 1993b

United Nations: The Beijing Declaration and the Platform for Action, Fourth World Conference on Women Beijing, China 4-15 September 1995, New York 1996

United Nations: UN Declaration of Basic Principles of Justice for Victims of Crime and Abuse of Power 1985

United Nations: Vienna Declaration, UN Dokument A/CONF.157/DC/1/Add.1, Wien 1993a

Urquiza, A. / Winn, C., Treatment for Abused and Neglected Children: Infancy to Age 18. US Department for Health and Human Services 1994

Usko, Toivo, apu. Etelä-Suomen läänin kunnille osoitettu palvelukysely 2002. Naisiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyprojekti 1998 – 2002. Uudenmaan alueellinen asiantuntijaverkosto. Helsinki 2003.

WAFE / Turner, Atuki (Ed.), Building Blocks - A Women's Aid guide to running refuges and support services. 1996

WAFE, Funding refuge services. A study of refuge support services for women and children experiencing Domestic Violence, 1994

WAFE, Briefing from the Women's Aid Federation of England. Domestic Violence: Funding for Refuges and Ancillary Support Services. February 1998

Walby, Sylvia and Myhill, Andrew: Assessing and managing the risk of domestic violence, in: Taylor-Browne, Julie (Ed.): What Works in Reducing Domestic Violence?, London 2001, S. 309 – 335

Walby, S. and Allen, J. Domestic violence, sexual assault and stalking. Findings from the British Crime Survey. Home Office Research Study 276, London, Home Office 2004

Waltz Catherine / Derry Chuck 1999: Duluth's model of creating co- operation. Seminar Report, Helsinki 1999

WAVE Office / European Information Centre Against Violence Against Women/: More than a roof over your head. A Survey of Quality Standards in European Women's Refuges, Publication funded by EU Daphne Project, Vienna 2002

WAVE Office, Training Programme on Combating Violence against Women, Vienna 2002

WAVE Office, European Database on Violence against Women [http:// www.wave-network.org](http://www.wave-network.org)

WHO, Report on Violence and Health, Geneva 2002

WHO, The economic dimension of interpersonal violence, Geneva 2004

TURVASUUNNITELMA

Jos turvakoti tarjoaa neuvontaa avopalveluna ja nainen asuu väkivallantekijän kanssa, hänen kanssaan käydään läpi seuraavat kohdat:

- Kenen kanssa hän voi puhua tilanteestaan? (ystävät, työtoverit, opettaja)
- Neuvo naista pakaamaan laukku, jossa hän säilyttää kaikkein tärkeimpiä tavaroitaan, erityisesti tärkeimmät dokumentit, ja jättämään se jonkun luotettavan henkilön huostaan. Muistuta naiselle, että hänen tulisi pitää asunnon ja auton avaimia koko ajan mukanaan.
- Jos talossa on aseita, mieti keinoja, joilla ne voisi poistaa.
- Kenelle nainen voi soittaa hätätilanteessa?
- Mikä on hätätilanteessa paras keino turvata naisen turvallisuus?
- Voisiko nainen soittaa poliisille, kun väkivalta alkaa? Onko talossa puhelin tai voiko nainen sopia lasten tai naapurien kanssa signaalin, jonka saatuaan he soittavat poliisille?
- Jos nainen joutuu poistumaan talosta tilapäisesti, minne hän voi mennä? Auta naista löytämään eri vaihtoehtoja. Kirjoita eri paikkojen osoitteita ja puhelinnumeroita paperille, ja anna se naiselle. Pyydä häntä pitämään se salassa väkivallantekijältä.
- Jos hänen täytyy paeta, mitkä ovat pakoreitit talosta ulos?
- Muistuta naista, että väkivaltilanteissa on parasta juosta karkuun, joskus lepytellä miestä jne. - mikä hyvänsä keino on hyvä, jos se auttaa suojautumaan väkivallalta.

Jos asiakas on aikeissa jättää miehen, käy hänen kanssaan läpi seuraavat kohdat:

- Miten ja milloin lähteminen on kaikkein turvallisinta? Onko hänellä kuljetus? Rahaa? Paikka minne mennä?
- Voiko hän soittaa poliisille, jos tarvetta siihen ilmenee?
- Kenelle hän kertoo / ei kerro lähtemisestään?
- Mitä hän ja muut voivat tehdä, jotta naisen partneri ei löydä häntä?
- Kuka hänen omasta tukiverkostostaan pystyisi suojelemaan naista?
- Miten hän voi turvallisesti matkustaa työpaikalle tai lasten koululle?
- Mitkä yhteisölliset / lainsäädännön keinot voivat parantaa hänen turvallisuuttaan? Kirjoita osoitet ja puhelinnumerot paperille, ja pyydä naista säilyttämään ne väkivallan tekijältä salassa.
- Tietääkö nainen paikallisen turvakodin puhelinnumeron?
- Millaiset huoltajuus- ja vierailuoikeudet turvaisivat hänen ja hänen lastensa turvallisuuden?
- Olisiko oikeuden päätöksen hankkiminen käyttökelpoinen vaihtoehto?

Jos väkivaltaa kokenut nainen asuu kyseessä olevalla hetkellä yksin tai partnerille on määrätty perheen sisäinen lähestymiskielto, arvioi hänen kanssaan seuraavat seikat:

- Lukkojen vaihtaminen oviin ja ikkunoihin.
- Jos mahdollista, paremman turvajärjestelmän asentaminen – turvalukot, parempi valaistus, palosammutin jne.
- Lasten ja perheen neuvominen ottamaan yhteyttä poliisiin, jos kehittyä vaarallinen tilanne.
- Keskusteleminen lasten opettajien ja päivähoitajien kanssa siitä, kenellä on oikeus hakea lapset, myös muiden turvakeinojen kehittäminen lasten suojelemiseksi.
- Sosiaalisen tukiverkoston muodostaminen
- Oikeuden määräyksien hankkiminen

Kerro asiakkaallesi, että seuraavat tavarat olisi hyvää pitää helposti saatavilla pakenemisen varalta:

- passi, henkilötodistus
- sosiaalivakuuskortti (kela-kortti)
- avioliittotodistus, ajokortti ja auton paperit
- pankkitilinumero, luottokortit, pankkikirjat
- maahanmuuttoasiakirjat
- lääkkeet ja reseptit
- avioeropaperit ja muut oikeuden dokumentit
- perheen, ystävien ym. osoitteet ja puhelinnumerot
- vaatteita ja hygieniatarvikkeita itselle ja lapsille
- avaimet
- lasten lempilelu
- koulukirjat jne.